

UCHWAŁA NR XLIII/621/22
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

z dnia 16 maja 2022 r.

w sprawie uchwalenia Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi (Dz. U. z 2021 r., poz.1119 z późn.zm.) w związku z art. 21 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2469), art.18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547 z późn.zm.) uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030, który stanowi załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Lubuskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WICEPRZEWODNICZĄCY SEJMIKU

Mirosław Marcinkiewicz

Załącznik
do Uchwały nr XLIII/621/22
Sejmiku Województwa Lubuskiego
z dnia 16 maja 2022 r.

**WOJEWÓDZKI PROGRAM
PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
NA LATA 2022-2030**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
1. Diagnoza zjawiska używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych w województwie lubuskim w kontekście danych ogólnopolskich	8
1.1. Przyjmowanie substancji psychoaktywnych i zaburzenia behawioralne w Polsce w świetle badań	8
1.1.1. Alkohol	8
1.1.2. Substancje inne niż alkohol i uzależnienia behawioralne.....	13
1.2. Stosowanie substancji psychoaktywnych przez lubuszan w kontekście innych województw	18
1.2.1. Alkohol	18
1.2.2. Substancje inne niż alkohol.....	22
2. Diagnoza społeczna w zakresie używania substancji psychoaktywnych i kondycji psychicznej Lubuszan – najważniejsze ustalenia.....	27
2.1. Dorośli Lubuszanie	27
2.1.1. Samopoczucie i czas wolny.....	27
2.1.2. Spożywanie alkoholu	29
2.1.3. Stosowanie substancji innych niż alkohol.....	38
2.1.4. Korzystanie z internetu, hazard i zakupy	43
Podsumowanie	49
2.2. Uczniowie województwa lubuskiego	51
2.2.1. Samopoczucie i czas wolny.....	52
2.2.2. Spożywanie alkoholu	59
2.2.3. Stosowanie substancji innych niż alkohol.....	67
2.2.4. Korzystanie z internetu, hazard i zakupy	71
Podsumowanie	75
3. Aktywność samorządów oraz adekwatnych instytucji w zakresie przeciwdziałania problemom uzależnień	82
3.1. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i narkotyków oraz formy przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych policji.....	82
3.2. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i form przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych sądów okręgowych.....	87
3.3. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym i narkotykowym przez pomoc społeczną.....	89
3.4. Leczenie uzależnień w aspekcie danych z placówek leczenia odwykowego.....	91
3.5. Oświata i rekomendowane programy profilaktyczne	97
Podsumowanie	101
4. Wybrane przedsięwzięcia w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.....	103
4.1. Działania samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych.....	103
4.2. Przedsięwzięcia samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania narkomanii	106

4.3. Przedsięwzięcia placówek oświatowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom	110
4.4. Przedsięwzięcia lubuskiej policji w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom	113
5. Działania podejmowane przez samorządy lokalne w sprawozdawczości Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego.....	117
6. Cele, działania, wskaźniki oraz adresaci i realizatorzy	124
6.1. Cele działania i wskaźniki Programu	124
6.2. Adresaci i realizatorzy Programu	136
6.3. Źródła finansowania Programu	136
6.4. Monitoring i ewaluacja programu	137
Zakończenie	138
Bibliografia	139
Spis tabel	141
Spis wykresów	142

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2022r., poz. 24, 218) oraz ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia (Dz. U. z 2021r., poz. 2469) samorząd województwa realizuje zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w postaci wojewódzkiego programu. Niniejsze opracowanie obejmuje zagadnienia związane z problematyką uzależnień od substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu oraz uzależnień behawioralnych.

Zadania w tym zakresie samorząd województwa wykonuje poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, zgodnie z ustawą o zdrowiu publicznym z dnia 11 września 2015 (Dz.U. 2021 poz. 1956, 2469) i z Narodowym Programem Zdrowia, określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025 (Dz. U. z 2021r. poz. 642), którego celem strategicznym jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu. Zadania te samorząd województwa realizuje w postaci Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii (WPPiRPAoPN).

Założenia WPPiRPAoPN na lata 2022 – 2030 wpisują się także w cele Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz w cele Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 – 2030.

Jednym z celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 jest: *Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi*, a osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez realizację celów operacyjnych, między innymi: *Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia*.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 – 2030 wyznacza m.in. dwa cele główne, w które wpisuje się Program. Pierwszy z nich to: *Doskonalenie systemu wsparcia dzieci i młodzieży*, realizowany w szczególności poprzez działania ukierunkowane na: *zapobieganie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, kształtowanie u dzieci i młodzieży systemu wartości, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w życiu społecznym, promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży poprzez wspieranie projektów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu oraz wspieranie programów i inicjatyw w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci i młodzieży*.

Drugi cel główny to: *Aktywna polityka prorodzinna*, realizowany poprzez następujące działania: *wspieranie funkcjonowania rodzin niewydolnych opiekuńczo i wychowawczo oraz wzmocnienie rodziny oraz promowanie właściwych postaw rodzicielskich*.

WPPiRPAoPN na lata 2022 – 2030 składa się z sześciu podstawowych rozdziałów. Rozdział 1. dotyczy kwestii uzależnień w Polsce i zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz zaburzeń behawioralnych wśród lubuszan.

W rozdziale 2. przedstawiono najważniejsze ustalenia, wynikające z diagnozy, która została opracowana dla celów przygotowania niniejszego Programu. Diagnozę zrealizowano wśród dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego. Na podstawie wyników tej diagnozy, zawartej w raporcie z badania *„Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego”*, podjęto próbę analizy zjawiska w regionie.

W Rozdziale 3. i 4. natomiast zostały zgromadzone i opracowane dane z instytucji działających na rzecz przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych. Analizie poddane zostały wszystkie, które uzupełniono o zbiorcze zestawienia Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii w Warszawie (działających odrębnie do 31.12.2021r.). Diagnoza problemu uzależnień w naszym regionie oraz działania poszczególnych instytucji w zakresie ograniczania zjawiska, opracowana została na podstawie informacji: Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp., Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Zielonej Górze, Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze, Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż dane, które spłynęły z instytucji dotyczyły najczęściej lat 2018-2019, niejednokrotnie jednak dostępne były dane z roku 2020r. i one również zostały zamieszczone w tej analizie.

Rozdział 5. określa obszary, cele oraz działania i wskaźniki WPPiRPAoPN na lata 2022 – 2030, w oparciu o zapisy Narodowego Programu Zdrowia.

Program został opracowany przez Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii w Warszawie, a realizatorem było Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii - Oddział Terenowy w Zielonej Górze, na zlecenie Zarządu Województwa Lubuskiego. Pracami zespołu opracowującego Program kierowała Pani Dorota Rybczyńska – Abdel Kawy, emerytowany profesor Uniwersytetu Wrocławskiego, dr hab. nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, doktor socjologii w dziedzinie patologii społecznej. Pani Dorota Rybczyńska-Abdel Kawy jest certyfikowanym specjalistą psychoterapii uzależnień, przewodniczącą Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii Oddziału Terenowego w Zielonej Górze, założycielem i dyrektorem Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Osób Uzależnionych i Współuzależnionych „LOPiT” w Zielonej Górze, a od 2011r. pełni funkcję Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii. Pani Dorota Rybczyńska – Abdel Kawy, z uwagi na specyfikę pracy, od początku kariery zawodowej łączy praktykę z teorią oraz badaniami.

Istotnym warunkiem gwarantującym powodzenie zaplanowanych do realizacji zadań jest ścisła współpraca z wieloma instytucjami, w tym m.in.: Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w Warszawie, podmiotów III sektora oraz innymi instytucjami zajmującymi się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień.

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030 obowiązuje od 1 kwietnia 2022 roku.

1. Diagnoza zjawiska używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych w województwie lubuskim w kontekście danych ogólnopolskich

1.1. Przyjmowanie substancji psychoaktywnych i zaburzenia behawioralne w Polsce w świetle badań

1.1.1. Alkohol

Jak przekonują specjaliści z **Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**¹, co ósmy Polak nie pije w ogóle alkoholu, natomiast kilkanaście procent dorosłych mieszkańców Polski spożywa alkohol problemowo.

Warto dodać, że osoby używające alkoholu mogą wielokrotnie w ciągu życia zmieniać wzorzec spożywania tej substancji, poczynając od abstynencji, poprzez picie o niskim poziomie ryzyka, do konsumpcji o znamionach wysokiego ryzyka i szkodliwego picia. Niektóre z tych osób uzależniają się, niektóre umierają z tego powodu.

Operując pojęciami ryzykownego spożywania alkoholu i picia szkodliwego, ważne jest wyjaśnienie tych terminów. *Przez ryzykowne picie* uważa się spożywanie alkoholu w nadmiernych ilościach (jednorazowo i łącznie w określonym czasie), niepociągające za sobą negatywnych konsekwencji. Można jednak oczekiwać, iż konsekwencje te nastąpią, o ile nie zostanie zmieniony wzorzec picia. *Picie szkodliwe* oznacza natomiast taki wzorzec używania alkoholu, który powoduje określone konsekwencje zdrowotne (fizyczne lub psychiczne), przy czym nie występuje tu uzależnienie od alkoholu.

Cennym źródłem informacji, wskazujących na konsumpcję alkoholu w Polsce i wielkość populacji użytkowników tej substancji, jest **Raport OECD**². W wyniku badań przeprowadzonych w 52 państwach (w tym w Polsce) - członków OECD, Unii Europejskiej i krajów G20 szacuje się, że wśród mieszkańców krajów należących do OECD w 2018 r. na osobę przypadało 10 litrów czystego alkoholu. Odpowiada to dwóm butelkom wina lub prawie 4 litrom piwa tygodniowo. Średnia dla państw Unii Europejskiej wynosi przy tym 11,3 litra na mieszkańca, w państwach G20 to o niemal 3,5 litra mniej - 7,9 litra na osobę.

Przynajmniej raz w miesiącu upija się 30% osób powyżej 15 roku życia i jeden na pięciu nastolatków do 15 r.ż. Powszechne jest też zjawisko szkodliwego picia alkoholu wśród młodych dorosłych. Alkohol pije ponad 60 proc. nastolatków w wieku 15 lat, a co piąty już co najmniej dwukrotnie doświadczył nietrzeźwości.

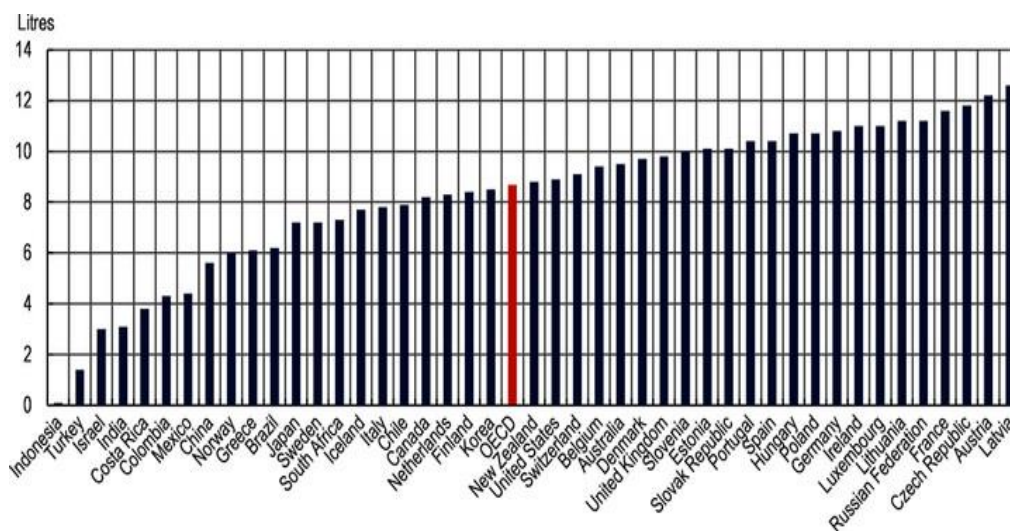
---

¹ <http://www.parpa.pl/index.php/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienie/picie-ryzykowne-i-szkodliwe>. (data dostępu: 10.10.2021).

² <https://www.medonet.pl/narodowy-test-zdrowia-polakow/zyj-zdrowiej,picie-alkoholu---jak-wypadaja-polacy--nowy-raport-oecd,artykul,90827573.html> (data dostępu: 15.10.2021).

Niepokojące są również informacje dotyczące związku używania alkoholu z pandemią COVID-19. Raport wskazuje, że podczas pierwszego lockdownu 43% osób zgłosiło, że piło częściej, 25% deklaroowało, że rzadziej, a 32% nie stwierdziło żadnych zmian w tym względzie. Okoliczności spowodowane zamknięciem gospodarek sprawiły, że sprzedaż alkoholu w barach i restauracjach gwałtownie spadła, ale została zastąpiona wzrostem sprzedaży poza lokalami (m.in. w sklepach internetowych i detalicznych).

Najwięcej alkoholu konsumują mieszkańcy Łotwy i Austrii (Wykres 1). Jak wynika z wykresu zamieszczonego poniżej **Polska zajmuje pod tym względem 10. Miejsce**. Wg analiz OECD na jednego Polaka rocznie przypada średnio 11,7 litra czystego alkoholu. To odpowiada mniej więcej 2,4 butelki wina lub 4,5 litra piwa tygodniowo na osobę w wieku 15 lat i więcej.

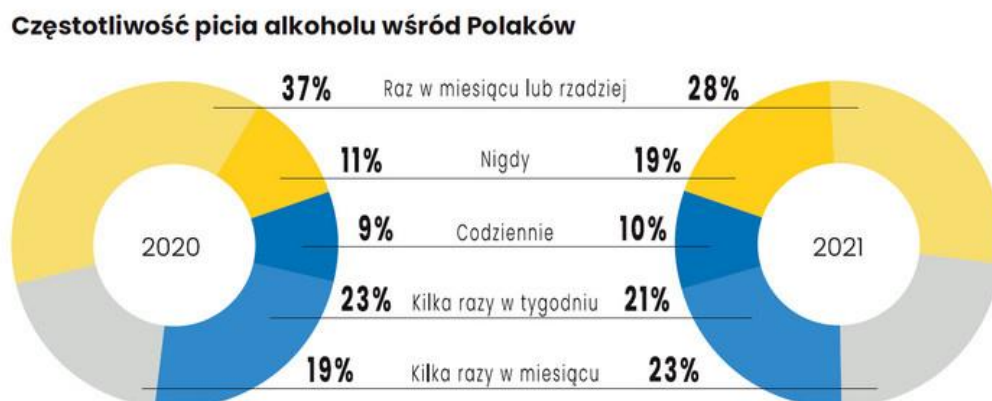
Wykres 1. Spożycie alkoholu (litry czystego alkoholu) wśród dorosłych (wiek 15+), 2018 rok

Źródło: oecd.org/health/preventing-harmful-alcohol-use-6e4b4ffb-en.htm

Co najmniej raz w miesiącu upija się 35% osób dorosłych. Istotne są przy tym różnice międzypłciowe. Mężczyźni spożywają rocznie ok. 18,4 litra czystego alkoholu, natomiast kobiety – 5,6 litra. Kobiety, co ciekawe, upijają się (w miesiącu) o 62% częściej od mężczyzn, o ile mają wykształcenie wyższe. Niepojące są również dane dotyczące polskiej młodzieży. Wg cytowanego dokumentu 17% chłopców i 21% dziewcząt w wieku 15 lat co najmniej dwa razy w życiu piło alkohol.

Uzupełnieniem wskazanych danych są informacje **Medonetu**, wynikające z **Narodowego Testu Zdrowia Polaków 2021**. Wg tego źródła całkowitą abstynencję deklaruje 19% dorosłych Polaków, to o 8% więcej niż rok temu. Jeśli chodzi o pijących - wśród kobiet odsetek ten wynosi 76%, wśród mężczyzn – 87%. W porównaniu z 2020 r. spadła liczba osób sięgających po alkohol (Wykres 2), ale jednocześnie o 1% wzrosło codzienne spożycie tej substancji. Polacy najchętniej piją piwo. 5% osób

spożywa je codziennie, a 10% kilka razy w tygodniu. Jeśli chodzi o wódkę - codziennie pije ją 5% pijących mężczyzn i 1% kobiet, ale już kilka razy w miesiącu konsumuje ją 21% Polaków i 8% Polek.

Wykres 2. Spożycie alkoholu wśród Polaków. Narodowy Test Zdrowia Polaków 2021

Interesujące dane, uzupełniające informacje zawarte w *Raporcie OECD* o dynamikę spożycia napojów alkoholowych w ostatnich latach w Polsce, znaleźć można na stronie **Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA)**³.

Tabela 1. Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski

Rok	Wyroby spirytusowe (100% alkoholu)	Wino i miody pitne	Wino i miody pitne w przeliczeniu na 100% alkohol	Piwo	Piwo w przeliczeniu na 100% alkohol
2018	3,3	6	0,72	100,5	5,53
2019	3,7	6,2	0,74	97,1	5,34
2020	3,7	6,4	0,77	93,6	5,1

Źródło: <https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>

Jak wynika z Tabeli 1, w porównaniu z 2018 rokiem, w dwóch kolejnych latach wzrosło spożycie wyrobów spirytusowych, zwłaszcza wina i miodów pitnych. Zmalała natomiast konsumpcja piwa. Wg cytowanego źródła średnie roczne spożycie napojów alkoholowych na jednego mieszkańca w litrach, w przeliczeniu na 100% alkohol wynosiło w 2018 roku: 9,55 lita, w roku 2019 – 9,78 litra i nieco mniej, bo 9,6 litra w roku 2020.

A jednak skala spożycia piwa wśród innych alkoholi może wskazywać na to, że piwo w znacznym stopniu odpowiada za występowanie problemu alkoholowego w Polsce. Każda statystycznie średnio pijąca kobieta w Polsce, powyżej 15 roku życia, dostarczając tygodniowo do swojego organizmu 128 g etanolu, pije ryzykownie. Oznacza to, że wypija tygodniowo prawie

³ <https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki> (data dostępu: 30.09.2021)

6 butelek piwa, o pojemności 330 ml i zawartości 4,5% alkoholu, 120 ml wódki lub innego mocnego alkoholu 40% oraz lampkę 100 ml wina 12%. W przypadku mężczyzn powyżej 15 roku życia za picie ryzykowne uważa się dostarczanie tygodniowo do swojego organizmu 366 g etanolu. Oznacza to, że mężczyzna wypija tygodniowo 11 puszek piw, o pojemności 0,5 l i zawartości 4,5% alkoholu (lub 17 butelek o pojemności 330 ml), 350 ml wódki lub innego mocnego alkoholu 40-proc. oraz trzy lampki o pojemności 100 ml wina 12%⁴.

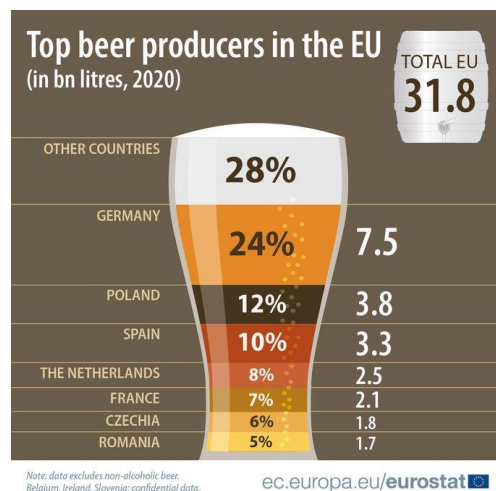
Jak przekonują autorzy opracowania „**POLSKA ZALANA PIWEM**. Analiza Ewolucji i modelu spożycia alkoholu W Polsce – przyczyny i skutki. Raport”, z **Instytutu Jagiellońskiego w Warszawie**: A. Klimkiewicz, K. Obłąkowska i A. Bartoszewicz, w ciągu ostatnich 30 lat Polacy zmienili upodobania alkoholowe. O ile w 1992 r. dominowała wódka, o tyle od 1998 r. - piwo. Wzrost konsumpcji piwa jest odpowiedzialny za ogólny wzrost wskaźnika spożycia czystego alkoholu per capita w Polsce. Z danych za 2019 r. wynika, że piwo odpowiada za dostarczenie do organizmu przeciętnego Polaka 5,34 l czystego alkoholu, czyli 54,6% spożywanego etanolu. W ciągu ostatnich 30 lat wzrosła w stopniu dramatycznym liczba wypijanych litrów piwa – z 38,6 l na osobę w 1992 r. do 97,1 l na osobę w 2019 r. Statystycznie zatem każdy Polak, także ten nowonarodzony, wypija rocznie 194 puszki/butelki piwa o poj. 0,5 l. Od 2000 r. prawie 55% czystego alkoholu Polacy dostarczają do swoich organizmów w postaci piwa. W 2019 r. było to dokładnie 54,6 Polska jest zatem zalana piwem.

Wg danych **CBOS**⁵ w 2019 r. dorośli Polacy wskazywali, że jeśli zdarza się im pić alkohol, to najchętniej sięgają po: piwo (39%), wino (25%), wódkę (16%), koniak lub whisky (11%). 81% pijących dorosłych wskazuje, że pije piwo. Osoby, które nie są abstynentami w 2019 r. deklarowały, iż spożywają piwo z następującą częstością: 25% przynajmniej raz w tygodniu, 30% raz lub kilka razy w miesiącu, 24% raz lub kilka razy w miesiącu, 3% rzadziej, 19% wcale. Piwo smakowe, radler, cydr: 3% raz w tygodniu lub częściej, 15% raz lub kilka razy w miesiącu, 22% raz lub kilka razy w roku, 4% rzadziej, 57% wcale. Młodzież w 2019 r. wskazywała, że najczęściej pije piwo i wódkę. W ciągu ostatnich 30 dni 47,5% 15-16-latków piło piwo, 33% wódkę, a 24,7% wino. Odsetki te wśród 17-18-latków wyglądały następująco: piwo (72,2%), wódka (60%), wino (43,2%). W ciągu ostatnich 25 lat zdecydowanie wzrósł odsetek dziewcząt w wieku 17-18 lat często spożywających piwo z 39,7% do 70,7% oraz wódkę z 37,7% do 57%. Spożywają one także częściej wino, ale odnotowano tu mniejszy wzrost z 42,6% do 50,8% (Sierosławski, 2021). Współcześni Polacy twierdzą, że piją według następującego wzoru: piwo w domu w towarzystwie znajomych lub rodziny bardzo mało lub w normie. Tylko 1% badanych w 2019 r. stwierdziło, że pije za dużo.

⁴ https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf (data dostępu: 15.09.2021).

⁵ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (data dostępu: 15.09.2021).

Uzupełnieniem tych informacji są dane EUROSTAT-u, zgodnie z którymi Polska w 2020 roku była drugim w Unii Europejskiej, producentem piwa (Wykres 3). Na Polskę przypada 12% unijnej produkcji piwa.

Wykres 3. Najwięksi producenci piwa w Unii Europejskiej w 2020 roku

Źródło: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20210805-1>

W Polsce w 2020 r., według danych Eurostatu, alkohol kosztował 86,5% unijnej średniej. Na podobnym poziomie znalazły się ceny w Czechach (87,9%). Spośród państw graniczących z Polską nieco drożej było w Niemczech (91,4 % oraz na Słowacji (95,2%). Współczynnik dla Polski od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Rośnie za to spożycie alkoholu w kraju nad Wisłą.

Zestawiając deklaracje respondentów z badania CBOS z danymi dotyczącymi spożycia alkoholu w Polsce, należy stwierdzić, że odzwierciedlają one raczej identyfikację aspiracyjną badanych oraz kulturę nadużywania alkoholu, a nie ich realne zachowania alkoholowe. W 2015 r. 6,2% dorosłych Polaków deklarowało, że w minionym roku piło za dużo alkoholu. Wskaźnik ten w 2020 r. oznaczałby 2 mln osób. W 2020 r., w oparciu o dane PARPA, wskazano że w Polsce 18,6% spożywających alkohol pije ryzykownie lub szkodliwie⁶.

Reasumując, zgodnie z badaniami **CBOS** i **J. Sierosławskiego** z 2019 r., w Polsce alkohol spożywa 84% dorosłego społeczeństwa (26,6 mln osób, w tym 13 mln kobiet i 13,5 mln mężczyzn)⁷, a także 46,7% 15-16-latków oraz 76,1% 18-19-latków⁸. Zakładając, że ryzykownie i szkodliwie alkohol spożywają tylko dorośli, otrzymujemy liczbę prawie 5 mln osób⁹.

⁶ Za: https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf (data dostępu: 15.09.2021)

⁷ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (data dostępu: 15.10.2021)

⁸ Sierosławski J. (2020). Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. (data dostępu: 06.09.2021)

⁹ Za: https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf (data dostępu: 15.09.2021)

Warto dodać, że w zdecydowanej większości ankietowani spożywają alkohol w domu. Dużo mniej robi to w pubie, barze (9%) lub w restauracji (8%). W ciągu ostatnich 9 lat praktycznie nie zmieniło się to, z kim Polacy spożywają alkohol. Stosunkowo najczęściej ze znajomymi piją go uczniowie i studenci, najmłodszy badani oraz osoby w wieku 35–44 lata, a częściej z rodziną niż ze znajomymi alkohol spożywają rolnicy, osoby powyżej 65 roku życia i emeryci¹⁰.

1.1.2. Substancje inne niż alkohol i uzależnienia behawioralne

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne ogólnopolskie badania w populacji generalnej. Potwierdzają one, że używanie narkotyków w Polsce jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych¹¹. Również na tle krajów Unii Europejskiej skala używania substancji innych niż alkohol nie jest duża.

W przypadku przyjmowania narkotyków w populacji generalnej najbardziej popularna jest marihuana i haszysz. Wyniki ostatnich badań populacyjnych z lat 2018 i 2019 odnotowują zmniejszenie skali używania przetworów konopi indyjskich. Podobny trend można zaobserwować w odniesieniu do młodzieży szkolnej w badaniach ESPAD z 2019 roku. Spostrzeżenia te nie zmieniają jednak faktu, że wśród osób podejmujących leczenie z powodu narkotyków po raz pierwszy w życiu 40% zgłasza marihuanę jako podstawowy narkotyk. Badacze zwracają uwagę na to, iż jedna z przyczyn tego zjawiska jest związana ze specyfiką tej substancji. Otóż średnia zawartość THC w marihuanie wynosi 10%, co oznacza, iż jest ona o wiele silniejsza niż była 10 lat temu. Dotyczy to całej Europy. Znaczący problematyki zgodni są co do tego, że zawartość THC w dostępnej marihuanie w ciągu 10 lat wzrosła prawie dwukrotnie. Liczba problemowych użytkowników narkotyków pozostaje na stałym poziomie z jednym z niższych wskaźników na 100 tysięcy mieszkańców w Europie. W Polsce odnotować można również niskie wskaźniki zgonów z powodu przyjmowania nielegalnych substancji, jak też zakażeń HIV z powodu iniekcyjnego używania narkotyków. Analiza danych z polskiego krajowego systemu zgłaszalności do leczenia (ang. skrót TDI), prowadzonego przez Centrum Informacji KBPN wskazuje, że w grupie osób podejmujących leczenie drugim, najczęstszym powodem po marihuanie, są narkotyki z grupy amfetamin (36%). Prawie co dziesiąta osoba zgłasza się z powodu metamfetaminy. W tym przypadku prawdopodobnie możemy mówić o zjawisku występującym przede wszystkim w województwie dolnośląskim, gdzie w niektórych miastach metamfetamina jest najbardziej popularnym narkotykiem wśród osób często sięgających po substancje nielegalne.

¹⁰ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF (data dostępu: 06.10.2021).

¹¹ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019, KBPN, s. 6, pdf, <https://www.cinn.gov.pl> (data dostępu: 07.02.2022).

Analiza sytuacji na rynku NSP wskazuje na kilka podstawowych tendencji. W ostatnich latach możemy mówić o spadku liczby analizowanych nowych substancji psychoaktywnych w laboratoriach. Może to świadczyć o pewnej stabilizacji w rozwoju tego rynku. Istnieje kilka substancji zdecydowanie dominujących na rynku w każdym roku. Należy jednak odnotować fakt, że prawie co roku zachodzą zmiany wśród tych najpopularniejszych substancji. Niektóre z nich znikają bowiem z rynku w wyniku zmian prawnych. Generalnie, najpopularniejszą grupę substancji – w dalszym ciągu dominującą na rynku – stanowią syntetyczne katynony. Do niepokojących tendencji należy zaliczyć obecność na rynku syntetycznych opioidów oraz nowych benzodiazepin, choć i w tym zakresie należy odnotować pewną tendencję spadkową w 2019 roku. Doświadczenia zagraniczne, polegające m. in. na wprowadzaniu zmian prawnych opartych na sankcjach karnych, monitoringu grup substancji oraz podniesieniu ogólnej reaktywności systemu poprzez uproszczenie procedur wprowadzania zmian prawnych w wykazach – jak to miało miejsce w Polsce w lipcu 2018 roku – wpływa na ograniczenie zjawiska używania NSP. Ponadto, najnowsze dane z 2020 roku dotyczące zatruć z powodu NSP pokazują wyraźny spadek ich liczby. Fakt ten, jak też generalnie zmniejszenie się zjawiska używania substancji, potwierdzają wyniki badań ESPAD oraz „Młodzież” Fundacji CBOS i KBPN odnotowały zmniejszenie się używania¹².

Wśród państw, które dysponowały takim oszacowaniem, tylko dwa miały niższe wskaźniki niż Polska: Cypr (3,1 osoby na 1000 mieszkańców w 2018 roku) oraz Chorwacja (3,5 osoby na 1000 mieszkańców w 2012 roku). W Polsce wskaźnik wyniósł 3,7 (2014 rok) i był o wiele mniejszy w porównaniu z krajami, gdzie odnotowano najwyższe wskaźniki w Europie – 10,7 osoby na 1000 mieszkańców w 2017 roku w Finlandii czy w Portugalii – 10,1 w 2015 roku.¹³

Na podstawie badań sondażowych ogółu populacji szacuje się, że ok. 1% osób dorosłych w Unii Europejskiej codziennie lub prawie codziennie używa konopi indyjskich, co oznacza, że w ciągu ostatniego miesiąca przyjmowali je przez 20 dni lub więcej. Większość z nich (60%) stanowią osoby poniżej 35. roku życia, a trzy czwarte to mężczyźni. Około 135 tys. osób w Europie rozpoczęło w 2018 roku specjalistyczne leczenie uzależnienia od narkotyków w związku z problemami dotyczącymi używania konopi indyjskich¹⁴.

Zjawisko używania substancji psychoaktywnych jest trudne do wymiernego oszacowania. Wykazuje ono bowiem szereg cech specyficznych, związanych choćby z cechami demograficznymi użytkowników, właściwościami substancji, czy regionalizmami lokalnymi. Np. o skali eksperymentowania oraz aktualnego używania narkotyków wnioskować można m.in. na podstawie badań populacyjnych, jak np. badania ankietowe wśród młodzieży, natomiast do oszacowania skali

---

¹² Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020, s. 54, <https://www.cinn.gov.pl> (data dostępu: 15.02.2022).

¹³ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020, s. 22, <https://www.cinn.gov.pl> (data dostępu: 15.02.2022).

¹⁴ Badania, Raporty 39 Serwis Informacyjny UZALEŻNIENIA nr 3 (91) 2020, s. 39.

używania problemowego stosowane są analizy na podstawie np. rejestrów osób podejmujących leczenie.

Dostępne wyniki badań i ich analizy pozwalają śledzić ustalenia w odniesieniu do dynamiki wzorów używania narkotyków. Np. na podstawie danych z leczenia i programów wymiany igieł i strzykawek można stwierdzić, że w ciągu ostatnich 10 lat scena narkotykowa zmieniała się w Polsce głównie poprzez pojawienie się bardzo dużej liczby nowych substancji psychoaktywnych. Na początku XX. wieku najczęściej używanymi narkotykami wśród iniekcyjnych użytkowników była heroina i amfetamina. Obecnie, według badań zrealizowanych przez Centrum Informacji KBPN, wśród klientów programów wymiany igieł i strzykawek z końca 2018 roku, po heroinę sięga ponad co czwarty badany (28%), a po polską heroinę mniej niż co dziesiąty badany. Pojawienie się nowych substancji psychoaktywnych (NSP) spowodowało, że obecnie prawie 40% badanych (2018 rok) w ciągu ostatnich 30 dni zażywało NSP. Nadal używana jest amfetamina (46%). Warto zwrócić uwagę, że duży odsetek osób przyjmujących narkotyki często sięga po alkohol (80%), benzodiazepiny (55%) oraz metadon (57%), czyli substancje legalne. Scena narkotykowa nie jest już tak homogeniczna, jak w przeszłości, kiedy dominowała na niej heroina. Obecnie popularność różnych substancji psychoaktywnych w poszczególnych miastach jest zróżnicowana¹⁵.

Innym zjawiskiem z zakresu uzależnień są zaburzenia behawioralne, jak: patologiczny hazard, problemowe korzystanie z nowych technologii cyfrowych lub kompulsywne dokonywanie zakupów. Uzależnienie behawioralne (czynnościowe) wg L. Cierpiałkowskiej to „stan, w którym osoba uskarża się na brak możliwości, pomimo podejmowanych prób, zapanowania nad swoimi myślami (obsesje) i zachowaniami (kompulsja) oraz ich skontrolowania, cierpi z powodu różnych problemów ekonomicznych, interpersonalnych, zdrowotnych – wynikających z kompulsywnego powtarzania tych czynności, a także ma poczucie bezradności i bezsilności wobec problemu”¹⁶.

Jak wynika z badań zrealizowanych przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej w latach 2018/2019 w populacji ogólnopolskiej odsetek podejmujących leczenie z powodu patologicznego **hazardu** nie zmienił się w sposób istotny od roku 2014 i obecnie nieznacznie przekracza 11%. Oznacza to, że według szacunków liczba osób cierpiących z powodu patologicznego hazardu nie przekracza 30 tysięcy i w porównaniu z danymi z roku 2014 można mówić o spadku liczby osób cierpiących z powodu patologicznego hazardu. Spostrzeżenie to zbieżne jest z danymi z lecznictwa, które świadczą, że liczba leczonych wyraźnie maleje od roku 2016. Wśród przyczyn podejmowania gier hazardowych dominują motywy finansowe oraz rozrywkowe. U podstaw gry ryzykownej i patologicznej odnajdujemy też takie

---

¹⁵ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020, s. 23, <https://www.cinn.gov.pl> (data dostępu: 15.02.2022).

¹⁶ L. Cierpiałkowska, Psychologia uzależnień, [w]: I. Grzegorzewska, L. Cierpiałkowska, Uzależnienia behawioralne, PWN, Warszawa 2018, s. 22-23.

motywy, jak: chęć odegrania się, przebywanie w środowisku graczy oraz chęć zredukowania stresu. Badanie potwierdza tezę o związku między zagrożeniem uzależnieniem od hazardu i podzieleniem błędnych przekonań dotyczących gry: badani grający w sposób ryzykowny częściej niż niegrający i grający mniej ryzykownie ulegają charakterystycznym dla hazardzistów zniekształceniom poznawczym. Warto jednak dodać, że na przestrzeni ostatnich lat wzrosła świadomość zagrożeń związanych z hazardem. Najwyższy potencjał uzależniający niezmiennie przypisywany jest grom w kasynie, automatom do gier z tzw. niskimi wygranymi, zakładom bukmacherskim oraz grom na pieniądze w Internecie. W ciągu blisko pięciu lat dzielących aktualne badanie od poprzedniego (z 2015 roku) zwiększył się nieco odsetek Polaków w wieku 15 lat i więcej grających na pieniądze, zmniejszyła się natomiast nieco częstość tego rodzaju praktyk. To ostatnie zjawisko należy być może wiązać z nowelizacją (w 2017 roku) przepisów tzw. ustawy hazardowej, która ograniczyła dostęp do niektórych form hazardu. W stosunku do 2015 roku w niewielkim stopniu spadł łączny wskaźnik grających ryzykownie i patologicznie¹⁷.

Innym rodzajem uzależnień jest **problemowe używanie internetu**, określane też jako: „uzależnienie od internetu”, „kompulsywne korzystanie z internetu”, „patologiczne używanie internetu”, „dysfunkcjonalne korzystanie z internetu”, „zaburzenia korzystania z internetu”, „nadmierne używanie internetu”, „nadużywanie internetu”, czy też „nałogowe używanie internetu” lub „nałóg korzystania z internetu”. Synonimy te nie są przypadkowe, ponieważ każdy z nich zwraca uwagę na inny aspekt uzależnienia od technologii cyfrowych, np. na problemy z kontrolą zachowania, kwestię zbyt dużej ilości czasu spędzanego na użytkowaniu danej technologii, szkodliwe oddziaływanie na funkcjonowanie człowieka lub dysfunkcjonalne zachowanie”¹⁸.

W 2019 roku z internetu korzysta prawie trzy czwarte Polaków w wieku 15+. Upowszechnienie korzystania z internetu skutkuje przyrostem grupy, którą określamy jako przeciętnych użytkowników Internetu, nie powoduje jednak wzrostu liczby zagrożonych uzależnieniem, która niezmiennie od 2015 roku wynosi ok. 1,5% badanej populacji. W liczbach bezwzględnych jest to ok. 465 000 osób¹⁹.

Z badań przeprowadzonych przez Fundację Dbam o Mój Zasięg wśród 22 tysięcy uczniów wynika, że około 3% nastolatków w Polsce posiada symptomy pełnego fonoholizmu (rodzaju PUI). Inne badania wskazują, że poważne nadużywanie internetu, niosące ze sobą wyraźne szkody dla zdrowia psychicznego i fizycznego dotyczy ok. 1% – 1,3% nastolatków, a ok. 12%, tj. co ósmy nastolatek może być zagrożony uzależnieniem, czyli nadużywać internetu. Ponadto, dziewczynki nieco częściej

---

¹⁷ Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019. Raport z badań, s. 328, Hazard_2019_raport_CBOS%20(4).pdf. (data dostępu: 09.02.2022)

¹⁸ E. Krzyżak-Szymańska, Uzależnienia technologiczne wśród dzieci i młodzieży, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2018, s. 17.

¹⁹ Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników..., s. 329 (data dostępu: 09.02.2022)

deklarują, że przeglądają internet automatycznie, bez zainteresowania, a chłopcy częściej przyznają, że z powodu korzystania z sieci zaniedbują spotkania ze znajomymi, rodzinę i naukę²⁰.

Zagrożone uzależnieniem od internetu są najczęściej i, co wymaga podkreślenia, niezmiennie osoby poniżej 25 roku życia. Ponad połowa badanych będących co najmniej zagrożonych uzależnieniem od Internetu nie ukończyła 25 lat, przy czym najbardziej zagrożeni są niepełnoletni. Także najbardziej znaczące symptomy uzależnienia od internetu (od portali społecznościowych) obserwowane są w tej grupie wiekowej – w pokoleniu, które z tego typu mediami ma do czynienia od wczesnego dzieciństwa. Badania wskazują, że nie ma jednego uniwersalnego wzorca osoby korzystającej z mediów społecznościowych, a poszczególne portale angażują różnorodnie pod względem społeczno-demograficznym audytoria. Korzystający z nich w przeważającej większości użytkują portale w sposób bezpieczny, a do grup ryzyka należy 3,1% spośród nich, tj. ok. ponad 160 000 osób. Dane potwierdzają hipotezę o zróżnicowanym potencjale uzależniającym poszczególnych portali: na tle pozostałych wyróżniają się pod tym względem Twitter, Snapchat i Instagram, a więc portale o dużej dynamice, nastawione na autoprezentację, zaspokajające potrzebę „bycia na bieżąco” (syndrom FOMO).²¹ Warto przy tym zauważyć, iż w grupie wykazującej symptomy zagrożenia uzależnieniem od Internetu wzrosła popularności gier na pieniądze, co w przyszłości może skutkować wzrostem odsetka uzależnionych od internetowego hazardu²².

Z uzależnieniem od internetu wiele wspólnego ma nadużywanie telefonu: zachowania ryzykowne generuje w tym kontekście przede wszystkim użytkowanie smartfona z dostępem do internetu, zwłaszcza do mediów społecznościowych. Uzyskane dane potwierdzają, że fonoholizm jest przypadłością charakterystyczną dla ludzi młodych (głównych użytkowników smartfonów).

Inną formą uzależnień behawioralnych jest **uzależnienie od zakupów**. Jest ono rozumiane jako kompulsywne zakupy, a definiowane jako nadmierne lub słabo kontrolowane impulsy, zaabsorbowanie lub zachowania obejmujące zakupy i wydawanie pieniędzy, które prowadzą do negatywnych konsekwencji. Szacuje się, że problem uzależnienia od zakupów dotyczy od 1% do 10% populacji dorosłych badanych w wielu krajach całego świata, m. in. Francji, Hiszpanii, Kanadzie, Niemczech czy Australii²³.

---

²⁰ J. Pyżalski, J., A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk, Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM [online]: https://fundacja.orange.pl/files/user_files/EU_Kids_Online_2019_v2.pdf, s. 97 (data dostępu: 08.02.2022).

²¹ Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników..., s. 329.

²² Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników..., s. 330.

²³ <https://experior.ug.edu.pl/wp-content/uploads/Uzale%C5%BCnienie-od-zakup%C3%B3w-prze%C4%85d-bada%C5%84.pdf> (data dostępu: 08.02.2022).

Poziom zagrożenia uzależnieniem od zakupów w polskim społeczeństwie jest zbliżony do notowanego w latach ubiegłych. Symptomy kompulsywnego kupowania przejawia obecnie 3,7% populacji od 15 roku życia, tj. ok. ponad miliona osób²⁴. Oznacza to spadek w stosunku do roku 2015. Wówczas odsetek osób, które kupują kompulsywnie wynosił 4,1²⁵.

Zjawisko kompulsywnego kupowania różnicuje przede wszystkim wiek, bowiem dotyczy ono w głównej mierze ludzi młodych, poniżej 35 roku życia. Kategorią szczególnie podatną na to uzależnienie są osoby w wieku od 15 do 17 lat. W ciągu ostatnich pięciu lat zagrożenie uzależnieniem od zakupów w najmłodszej kategorii wiekowej wyraźnie nasiliło się, zwłaszcza w ostatnich latach. Odsetek najmłodszych badanych wykazujących symptomy problemowego kupowania zwiększył się z 8,5% w 2015 do 14,1% w 2019 roku²⁶.

Badania potwierdzają też już wcześniej obserwowaną prawidłowość, że kobiety są bardziej narażone na uzależnienie od zakupów niż mężczyźni. Największe różnice są zauważalne wśród osób w wieku 25–34 lata, gdzie zjawisko problemowego kupowania dotyczy 1,3% mężczyzn w tym wieku i 11,0% kobiet²⁷. Ogółem wśród wszystkich osób z problemem kompulsywnego kupowania ponad 74% to kobiety. Problemowi „zakupowemu” relatywnie często towarzyszy uzależnienie od pracy oraz zagrożenie uzależnieniem od Internetu²⁸. Pewne znaczenie ma także wielkość miejsca zamieszkania. Wśród zagrożonych uzależnieniem od zakupów relatywnie dużo jest mieszkańców dużych miast, szczególnie liczących co najmniej 500 tys. ludności²⁹.

1.2. Stosowanie substancji psychoaktywnych przez lubuszan w kontekście innych województw

1.2.1. Alkohol

O skali picia alkoholu wnioskować można na podstawie różnorodnych wskaźników. Jednym z nich jest wartość sprzedanego alkoholu. Przyglądając się temu faktorowi w województwie lubuskim w kontekście ogólnopolskim okazuje się, że wartości sprzedaży alkoholu w regionie lubuskim w 2020 roku przedstawia się bardzo korzystnie w porównaniu z innymi województwami. Sprzedaż ta w lokuje

---

²⁴ Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników..., s. 332.

²⁵ <https://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/zakupoholizm/zakupoholizm-po-polsku-kto-jest-najbardziej-zagrozony-uzaleznieniem-od-zakupow-wyniki-raportu-cbos/>, (data dostępu: 09.02.2022).

²⁶ <https://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/zakupoholizm/zakupoholizm-po-polsku-kto-jest-najbardziej-zagrozony-uzaleznieniem-od-zakupow-wyniki-raportu-cbos/>, (data dostępu: 09.02.2022).

²⁷ Op. cit.

²⁸ Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników..., s. 332.

²⁹ <https://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/zakupoholizm/zakupoholizm-po-polsku-kto-jest-najbardziej-zagrozony-uzaleznieniem-od-zakupow-wyniki-raportu-cbos/>, (data dostępu: 09.02.2022).

nasz region znacznie poniżej średniej krajowej, zwłaszcza w zakresie sprzedaży alkoholu do 4,5%, sprzedaży alkoholu od 4,5% do 18% oraz – sprzedaży ogółem (Tabela 2). Jeśli porównamy adekwatne dane dotyczące województwa lubuskiego z poprzednim rokiem okaże się, że w 2019 roku wzrosła wartość sprzedanego alkoholu w naszym regionie, zwłaszcza w przypadku alkoholi powyżej 18%, 4,5%-18% . Natomiast wartość ta zmalała nieznacznie jedynie w przypadku napojów alkoholowych do 4,5% (w tym piwa).

Tabela 2. Wartość alkoholu sprzedanego w Polsce, w tym w województwie lubuskim w 2020 roku (dane na dzień 10 września 2021 r.)

<u>Województwo</u>	<u>Do 4,5% (oraz piwa)</u>	<u>Od 4,5 do 18% (z wyjątkiem piwa)</u>	<u>Powyżej 18%</u>	<u>Razem</u>
DOLNOŚLĄSKIE	1 550 220 517,68 zł	455 310 305,48 zł	1 636 373 656,24 zł	3 641 904 479,40 zł
KUJAWSKO-POMORSKIE	867 825 218,66 zł	207 869 907,03 zł	886 128 299,91 zł	1 961 823 425,60 zł
LUBELSKIE	882 508 537,53 zł	194 479 677,45 zł	707 759 971,61 zł	1 784 748 186,59 zł
LUBUSKIE 2018 r. 2019 rok	515 536 852,46 zł 515 476 080,35 zł	106 196 429,09 zł 114 750 087,12 zł	476 736 285,36 zł 545 070 272,01 zł	1 098 469 566,91 zł 1 175 296 439,48 zł
ŁÓDZKIE	918 848 237,64 zł	284 332 277,26 zł	1 172 717 862,35 zł	2 375 898 377,25 zł
MAŁOPOLSKIE	1 439 399 204,46 zł	492 550 101,03 zł	1 586 818 049,95 zł	3 518 767 355,44 zł
MAZOWIECKIE	2 240 423 979,32 zł	1 174 672 624,57 zł	2 729 922 182,93 zł	6 145 018 786,82 zł
OPOLSKIE	398 964 329,01 zł	87 800 573,21 zł	423 556 898,41 zł	912 398 064,11 zł
PODKARPACKIE	825 814 383,16 zł	153 054 913,41 zł	777 456 789,62 zł	1 756 326 086,19 zł
PODLASKIE	656 072 447,05 zł	121 031 422,82 zł	537 468 597,10 zł	1 314 572 466,97 zł
POMORSKIE	1 279 019 928,87 zł	452 840 282,97 zł	1 201 245 299,34 zł	2 933 105 511,18 zł
ŚLĄSKIE	2 236 051 950,18 zł	593 004 052,33 zł	2 235 094 183,12 zł	5 064 150 185,63 zł
ŚWIĘTOKRZYSKIE	414 066 678,95 zł	103 972 340,57 zł	540 078 293,91 zł	1 058 117 313,43 zł
WARMIŃSKO- MAZURSKIE	776 048 925,07 zł	155 636 715,05 zł	580 246 023,52 zł	1 511 931 663,64 zł
WIELKOPOLSKIE	1 546 451 052,70 zł	457 214 166,72 zł	1 696 105 375,96 zł	3 699 770 595,38 zł
ZACHODNIOPOMORSKIE	936 507 060,17 zł	243 207 315,47 zł	958 703 832,62 zł	2 138 418 208,26 zł
OGÓŁEM	17 483 698 530,80	5 291 726 762,49 zł	18 214 745 588,60 zł	40 992 247 145,37 zł

Źródło: <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2473,parpa-g1-sprawozdanie-z-dzialalnosci-samorzadow-lo/resource>; [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf), s. 20 (data dostępu: 15.10.2021)

W 2019 roku spożycie wódki w Polsce oraz innych napojów alkoholowych w odniesieniu do struktury spożycia napojów alkoholowych wynosiło 37,8% i wzrosło o 3,2% w stosunku do 2018 roku. Konsumpcja piwa to około 54,6% udziału w rynku, w tym przypadku odnotowano 3,3% spadek udziału w strukturze spożycia alkoholu. Udział sprzedaży wina na rynku alkoholowym nie uległ znaczącej zmianie i wynosi 7,6%. Interesujące jest, jak w kontekście danych ogólnopolskich plasuje się województwo lubuskie.

Można wnioskować o tym m. in. na podstawie zestawień statystycznych PARPA-G1, dotyczących sprawozdań z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 r.³⁰, a zwłaszcza dotyczących liczby mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%. W 2019 roku w Polsce średnio liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18% wynosiła 394. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży powyżej wskazanej średniej krajowej można zaobserwować w 7 województwach.

Tabela 3. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych i liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w 2019 roku (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.)

Województwo	Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych – suma		Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych ogółem		Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 18%	
	2018 rok	2019 rok	2018 rok	2019 rok	2018 rok	2019 rok
DOLNOŚLĄSKIE	9 741	9 500	286	290	286	382
KUJAWSKO-POMORSKIE	6 895	6 492	285	300	285	421
LUBELSKIE	6 716	6 419	316	332	316	452
LUBUSKIE	3 600	3 586	271	262	271	365
ŁÓDZKIE	7 712	7 291	314	333	314	408

³⁰ https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia__2019.pdf. (data dostępu: 15.10.2021).

MAŁOPOLSKIE	11 287	11 210	284	290	284	381
MAZOWIECKIE	16 964	16 720	308	309	308	400
OPOLSKIE	3 113	3 023	306	313	306	390
PODKARPACKIE	6 573	6 395	348	329	348	469
PODLASKIE	3 334	3 161	348	357	348	500
POMORSKIE	8 781	8 599	301	257	301	354
ŚLĄSKIE	14 352	13 933	300	307	300	392
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 954	3 850	307	310	307	398
WARMIŃSKOMAZURSKIE	5 184	4 939	271	278	271	383
WIELKOPOLSKIE	12 032	11 707	285	294	285	383
ZACHODNIOPOMORSKIE	7 628	7 308	213	214	213	304
Ogółem	127 866	124 133	295	297	295	394

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s.14
i https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 14 (data dostępu: 15.10.2021).

Województwo lubuskie znajduje się poniżej średniej krajowej z liczbą wynoszącą 365 mieszkańców na 1 punkt sprzedaży alkoholu (Tabela 3). Porównanie adekwatnych danych dotyczących województwa lubuskiego z poprzednim rokiem wskazuje na wartości mniejsze w 2019 roku, szczególnie w zakresie liczby mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych.

Informacji o picu mieszkańców w sposób pośredni dostarczają również dane odnoszące się do lokalnych ograniczeń w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych (Tabela 4). Jak można zauważyć w 2018 roku w województwie lubuskim zaledwie w 3 gminach istniał ograniczony dostęp do alkoholu na stacjach

Tabela 4. Lokalne ograniczenia w sprzedaży napojów alkoholowych w Polsce w latach 2018 i 2019 – liczba gmin

Województwo	Na stacjach benzynowych		Na basenach i kąpieliskach	
	2018 rok	2019 rok	2018 rok	2019 rok
DOLNOŚLĄSKIE	3	3	19	13
KUJAWSKO-POMORSKIE	2	4	14	12
LUBELSKIE	10	8	17	16
LUBUSKIE	3	6	7	19

ŁÓDZKIE	7	3	14	7
MAŁOPOLSKIE	1	1	15	12
MAZOWIECKIE	8	14	22	26
OPOLSKIE	0	0	8	7
PODKARPACKIE	2	4	9	12
PODLASKIE	3	4	11	12
POMORSKIE	5	7	14	15
ŚLĄSKIE	4	4	16	12
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2	2	11	10
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3	2	20	16
WIELKOPOLSKIE	9	4	18	18
ZACHODNIOPOMORSKIE	2	0	8	4
OGÓLEM	64	66	223	211

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s.12
i https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 12 (data dostępu: 15.10.2021).

benzynowych, natomiast w 2019 roku – już w 6 gminach, co w porównaniu z innymi województwami stawia nas w sytuacji powyżej średniej (średnia wartość równa jest 4,1). W 2019 roku w ograniczeniach tych wyprzedzają lubuskie 3 województwa. Znacznie większe obostrzenia w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych dotyczą basenów i kąpielisk. W 2018 roku obowiązywały one w 7 gminach województwa lubuskiego, a w 2019 roku – w 19 gminach. I w tym przypadku lubuskie znajduje się znacznie powyżej średniej krajowej, która wynosi 13,2. W 2019 roku województwo lubuskie w tym kontekście wyprzedza jedynie województwo mazowieckie, w którym ograniczenia dotyczą 26 gmin.

1.2.2. Substancje inne niż alkohol

Narkotyki, w przeciwieństwie do alkoholu, są substancjami nielegalnymi. Zatem, o ile dobrymi wskaźnikami w odniesieniu do skali rozpowszechnienia spożywania alkoholu jest sprzedaż tej substancji i jej wartość, o tyle w przypadku narkotyków, ilość i wartość skonfiskowanych nielegalnych substancji psychoaktywnych i czynów przestępnych związanych z naruszeniem ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

W 2020 roku Komenda Wojewódzka Policji, KSP i CBŚP ujawniły i zlikwidowały 1 275 nielegalnych upraw konopi innych niż włókniste. Łącznie zabezpieczono 98 808 sztuk krzewów konopi.

Straż Graniczna zlikwidowała 2 plantacje, ujawniając łącznie 2 840 krzewów konopi. Z kolei w 2019 roku odnotowano wzrost ilości zabezpieczanej heroiny, amfetaminy, metamfetaminy³¹.

W 2019 roku zarejestrowano 66 826 przestępstw stwierdzonych za naruszenie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Najwięcej czynów przestępnych (64%) dotyczyło art. 62, czyli spraw o posiadanie narkotyków. Dodatkowo, w latach 2015–2017 nastąpił wzrost liczby przestępstw stwierdzonych z 54 778 do 64 575. Najnowsze dane wskazują wzrost liczby przestępstw do ponad 66 tysięcy. Można też odnotować zmniejszenie się liczby podejrzanych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w 2019 roku do ponad 33 tysięcy osób (w 2018 roku: 28 497 osób). Największy odsetek stanowili przy tym podejrzani z art. 62 – 87%³².

Innym ze wskaźników stosowanych w monitorowaniu problemu narkotykowego są dane dotyczące osób skazanych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Według danych z 2018 roku 6,5% skazanych w Polsce (18 103) stanowiły osoby skazane z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Spośród 6 558 skazanych za przestępstwa narkotykowe na karę pozbawienia wolności z ustawy narkotykowej 3 536 osób otrzymało karę w zawieszeniu. Dane z 2018 roku pokazały, że zmniejszyła się liczba osób skazanych na karę pozbawienia wolności, mimo że całkowita liczba skazanych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wzrosła.³³

Tabela 5. Przestępstwa z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w Polsce i w województwie lubuskim w latach 2015-2020 wg stanu na dzień 08 marca 2021 roku

Rok	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	Wykrycia (%)
2020 Polska	59 442	57 564	96,8
woj. lubuskie	1 990	1 895	95,2
2019 Polska	59 327	57 268	96,5
woj. lubuskie	2 036	1 982	97,3
2018 Polska	50 946	49 069	96,3
woj. lubuskie	1 672	1 597	95,5
2017 Polska	55 638	53 821	96,7
woj. lubuskie	1 873	1 798	95,9

³¹ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020, s. 26, <https://www.cinn.gov.pl> (data dostępu: 25.02.2022).

³² Op. cit., s. 29 (data dostępu: 25.02.2022).

³³ Op. cit., s. 32 (data dostępu: 25.02.2022).

2016	Polska	51 323	49 313	96,1
	woj. lubuskie	1 933	1 856	96,0
2015	Polska	46 431	44 563	96,0
	woj. lubuskie	1 541	1 481	96,1

Źródło: oprac. własne na podstawie: <https://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/ustawa-o-przeciwdzialaniu/122323,Przestepstwa-z-Ustawy-o-przeciwdzialaniu-narkomanii.html>, s. 1,3 (dostęp: 25.02.2022).

Na podstawie danych z powyższej tabeli (tabela 5) w województwie lubuskim można odnotować wskaźniki, w zakresie przestępstw wykrytych, odpowiadające wartościom ogólnopolskim. Jednocześnie dane te wskazują, iż w roku 2020 spadły wskaźniki związane z przestępstwami stwierdzonymi i wykrytymi w województwie lubuskim w zestawieniu z analogicznymi danymi dotyczącymi roku 2019, w którym nota bene procent wykrytych przestępstw w Lubuskiem były wyższy od wskaźników ogólnopolskich. Okazuje się, że krytycznym rokiem, zwiastującym wzrost dynamiki przestępczości narkotykowej, był rok 2017.

Potwierdzeniem tego spostrzeżenia są statystyki policyjne w zakresie postępowań wszczętych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (tabela 6).

Tabela 6. Postępowania wszczęte z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w Polsce i KWP w Gorzowie Wielkopolskim

Rok	Postępowania wszczęte
2020 Jednostki w policji w Polsce	34 065
KWP Gorzów Wlkp.	1 216
2019 Jednostki w policji w Polsce	34 388
KWP Gorzów Wlkp.	1 210
2018 Jednostki w policji w Polsce	31 023
KWP Gorzów Wlkp.	1 035
2017 Jednostki w policji w Polsce	32 601
KWP Gorzów Wlkp.	977
2016 Jednostki w policji w Polsce	31 013
KWP Gorzów Wlkp.	1 114

2015 Jednostki w policji w Polsce	30 389
KWP Gorzów Wlkp.	1 063

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/ustawa-o-przeciwdzialan/122323,Przestepstwa-z-Ustawy-o-przeciwdzialaniu-narkomanii.html>, s. 1-8 (data dostępu: 25.02.2022).

Przedstawione dane (tabela 6) wskazują, iż postępowania wszczęte z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii utrzymują się na podobnym poziomie w roku 2019 i 2020 tak w skali ogólnopolskiej, jak i w województwie lubuskim. Dodatkowo można zauważyć, iż systematyczny wzrost tych procedur w województwie lubuskim występuje od roku 2015 do 2017, a następnie od 2018 do roku 2020.

Wymiernym wskaźnikiem skali zjawiska narkomanii są także zgony z powodu narkotyków. Liczba zgonów wynikających bezpośrednio z przedawkowania narkotyków w Polsce nie jest wysoka i, jak wynika z Głównego Urzędu Statystycznego, od 2017 roku do roku 2018 utrzymuje się na zbliżonym poziomie (odpowiednio: 202 zgony i 199 zgonów). Co trzecią ofiarę śmiertelnych przedawkowań stanowią mężczyźni.

Tabela 7. Liczba zgonów wg krajowej definicji (wskaźnik śmiertelności na 100 tys.) w 2018 roku w Polsce

Województwo (Polska: N=1990,52)	Liczba zgonów
Dolnośląskie	150,52
Kujawsko-pomorskie	120,58
Lubelskie	20,09
Lubuskie	60,59
Łódzkie	210,85
Małopolskie	160,47
Mazowieckie	190,35
Opolskie	10,10
Podkarpackie	80,38
Podlaskie	40,34

Pomorskie	190,82
Śląskie	380,84
Świętokrzyskie	00,00
Warmińsko-mazurskie	161,12
Wielkopolskie	70,20
Zachodniopomorskie	150,88

Źródło: Za: Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020, <https://www.cinn.gov.pl>, s. 19 (data dostępu: 27.02.2022).

Liczba zgonów wg krajowej definicji (wskaźnik śmiertelności na 100 tys. mieszkańców) w 2018 roku jest różna w poszczególnych regionach Polski (tabela 7). Jest ona najniższa w województwie świętokrzyskim (00), opolskim (10,10) i lubelskim (20,09), natomiast najwyższa w województwie śląskim (380,84) i łódzkim (210,85) i pomorskim (190,82). Województwo lubuskie ma jedno z niższych wskaźników zgonów (60,59) i zajmuje czwarte miejsce od dołu w rankingu województw w 2018 roku³⁴.

Jak przekładają się przedstawione dane dotyczące uzależnień w województwie lubuskim w kontekście danych ogólnopolskich na wyniki sondażu realizowanego wśród lubuszan w roku 2021 można przekonać się w kolejnych podrozdziałach (2.2. i 2.3.). Zostały one opracowane w oparciu o wyniki badań: „**Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego**”, realizowanych przez **OMR Grupę Badawczą Sławomira Koziela**, na zlecenie Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii – Oddział w Zielonej Górze. Badaniami objęto próbę dorosłych lubuszan (422 osoby) oraz młodzież (1000 uczniów).

---

³⁴ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020, <https://www.cinn.gov.pl>, s. 19 (data dostępu: 27.02.2022).

2. Diagnoza społeczna w zakresie używania substancji psychoaktywnych i kondycji psychicznej Lubuszan – najważniejsze ustalenia

2.1. Dorośli Lubuszanie

Jak wspomniano wyżej, diagnoza problemu alkoholowego w województwie lubuskim opiera się na wynikach z badań „**Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego**”, przeprowadzonych w 2021. Badanie w przypadku osób dorosłych zrealizowane zostało na reprezentatywnej próbie 422 osób w wieku 20 – 65 lat mieszkających na terenie województwa lubuskiego.

W badaniu wzięło udział 205 mężczyzn (z tego 128 z podregionu zielonogórskiego i 77 z podregionu gorzowskiego) oraz 217 kobiet (z tego 136 z podregionu zielonogórskiego i 81 z podregionu gorzowskiego). Największą liczbę respondentów stanowiły osoby w wieku 30-39 lat – 106 osób (w tym 55 kobiet i 51 mężczyzn), następnie osoby w wieku 40-49 lat – 102 osoby (w tym 51 kobiet i 51 mężczyzn). Najmniej liczną grupę respondentów z województwa lubuskiego stanowią osoby starsze w wieku 60-65 lat – 57 osób (w tym 30 kobiet i 27 mężczyzn).

2.1.1. Samopoczucie i czas wolny

Z **Diagnozy 2021** wynika, że ponad połowa badanych dorosłych lubuszan jest zadowolona i szczęśliwa; średnio 35% badanych w każdym przedziale wiekowym odczuwa smutek i przygnębienie, a ok. 10% osób biorących udział w badaniu deklaruje, że smutek i przygnębienie towarzyszy im cały czas. Osoby te należą do grupy najbardziej narażonych na pogorszenie się stanu psychicznego i odczuwanie stanów depresyjnych. Wśród nich znajduje się 14,3% kobiet oraz 10,3% mężczyzn,

Ogólnie średnio 80% badanych ocenia swój stan zdrowia psychicznego jako dobry i bardzo dobry, z kolei 20% - jako niepokojący. O pogorszenie się **stanu zdrowia** martwi się większy odsetek mężczyzn (10,3%) niż kobiet. Respondenci posiadają dobry kontakt z rodziną i znajomymi (80%), dzięki czemu mogą liczyć na ich pomoc i wsparcie. Jednak 20% badanych nie deklaruje pozytywnych relacji z najbliższymi, co może również wiązać się z ich niepokojącą oceną o swój stan zdrowia psychicznego. Komunikat z badań CBOS „*Samopoczucie Polaków w roku 2019*”³⁵ (Nr 18/2020) wskazuje, że blisko dwie trzecie Polaków (64%) często lub bardzo często odczuwało w 2019 r. pewność, że wszystko układa się dobrze, a nieco mniej osób (61%) – zadowolenie, że coś się w ich

³⁵ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K_018_20.PDF. (data dostępu: 06.10.2021).

życiu powiodło. Niespełna trzy piąte badanych (57%) wielokrotnie w roku 2019 czuło dumę ze swoich osiągnięć, a niemal co drugi (48%) był czymś szczególnie zaniepokojony lub podekscytowany. Negatywnych emocji doświadczano rzadziej. Prawie dwóm piątym ankietowanych (38%) towarzyszyło w ubiegłym roku – często lub bardzo często – zdenerwowanie, rozdrażnienie. Niespełna co trzeci respondent (31%) wielokrotnie miał poczucie, że jest lekceważony przez władzę. Jedna czwarta badanych (25%) co najmniej często odczuwała zniechęcenie lub znużenie, a więcej niż jedna piąta (22%) – bezradność. Stosunkowo rzadsze były takie stany, jak wściekłość (14%), depresja, bycie nieszczęśliwym (14%) oraz – deklarowane przez niewielką część – myśli samobójcze (1%). Z analizy korelacji wynika, że pozytywne emocje współwystępują z pozytywnymi, a negatywne z negatywnymi. Inaczej mówiąc, badani, którzy zadeklarowali, że w minionym roku odczuwali jakąś pozytywną emocję, częściej także wskazywali inne pozytywne stany, a rzadziej te pesymistyczne – i odwrotnie.

Na podstawie „*Diagnozy społecznej....*” można sądzić, że prawie 55% respondentów deklaruje, że poświęca więcej **czasu** na obowiązki niż przyjemności i spotkania z przyjaciółmi. Jednakże wielu z nich potrafi znaleźć równowagę pomiędzy pracą a przyjemnościami. Ponad połowa badanych spędza średnio od 5 do 10 godzin w tygodniu na spotkaniach ze znajomymi i przyjaciółmi, a ponad 30% badanych określa ten czas pomiędzy 1-4 godziny. Zdecydowana większość respondentów (średnio 70%) nie posiada trudności z rozluźnieniem się, zbytnim obmyślaniem planowanych działań, ścigania się z czasem w codziennych obowiązkach, czy też nie podejmuje się znacznie większej ilości zadań, niż jest w stanie wykonać. Ponad połowa badanych jest zadowolona ze swojej sytuacji finansowej oraz ze stanu posiadania rzeczy materialnych (np. smartfony, tablety itp.). Również ponad połowa respondentów nie narzeka na swój stan zdrowia. Niespełna 3,8% osób biorących udział w badaniu określiła, że jest bardzo niezadowolona ze swojego stanu zdrowia. Zadowolenie z sytuacji finansowej, stanu zdrowia i stanu posiadania przekłada się na zadowolenie 75% respondentów z samego siebie, własnych osiągnięć i trybu życia. Ta sama część mieszkańców województwa lubuskiego jest usatysfakcjonowana stanem posiadania dobrych znajomych, przyjaciół, na których mogą liczyć i spędzać z nimi czas.

Znaczny odsetek dorosłych lubuszan swój czas wolny poświęca na gry na komputerze oraz uprawianie sportu. Wśród respondentów widać również inne zainteresowania. Do codziennych czynności wykonywanych w czasie wolnym, które deklarują mieszkańcy, należy przede wszystkim czytanie książek lub prasy – 28,4%, aktywne uprawianie sportu – 18%, czy też granie w gry online – 20,6%. 10,6% badanych lubi także spędzać swój czas wolny ze znajomymi.

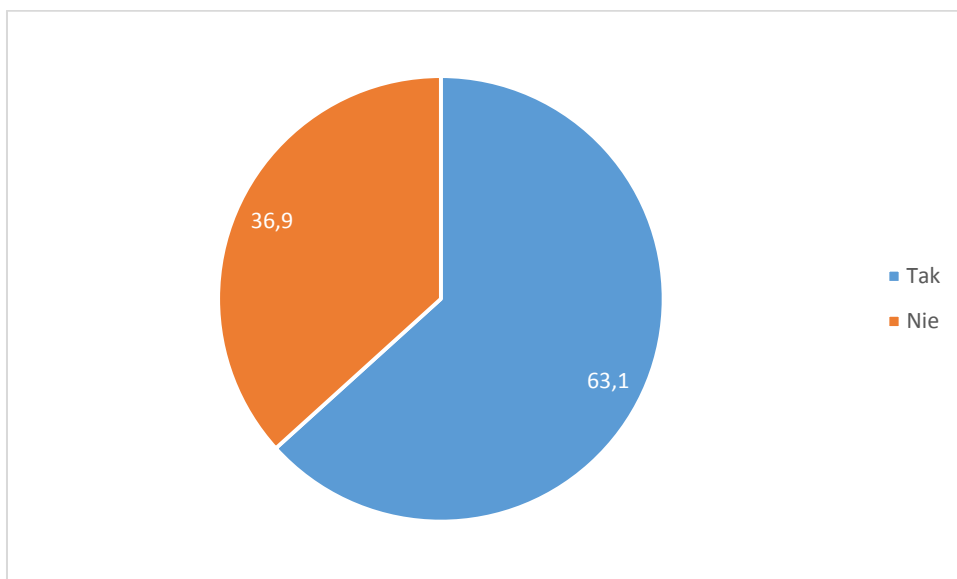
Porównując wyniki badań z badaniami przeprowadzonymi w 2015 r. wynika, że na przestrzeni lat nie zmieniły się nawyki mieszkańców województwa lubuskiego w zakresie wykonywanych czynności

w czasie wolnym. Podobny odsetek osób w czasie wolnym aktywnie uprawia sport, czyta książki, czy też wychodzi z przyjaciółmi wieczorami.

Ponadto, porównując wyniki z badań ogólnopolskich do wyników badań z województwa lubuskiego w 2021 r. można stwierdzić, że aktywność mieszkańców województwa lubuskiego nie uległa większym wahaniom, pozostaje na podobnym poziomie w porównaniu z badaniami przeprowadzonymi w 2015 r. Jednakże odnotowano niewielki wzrost kobiet, które w czasie wolnym aktywnie uprawiają sport, a także częściej wolny czas poświęcają na gry komputerowe. Kobiety również w większym odsetku niż mężczyźni (30% do 26,8%) czytają książki w czasie wolnym. Badania ogólnopolskie również potwierdzają tę zależność.

2.1.2. Spożywanie alkoholu

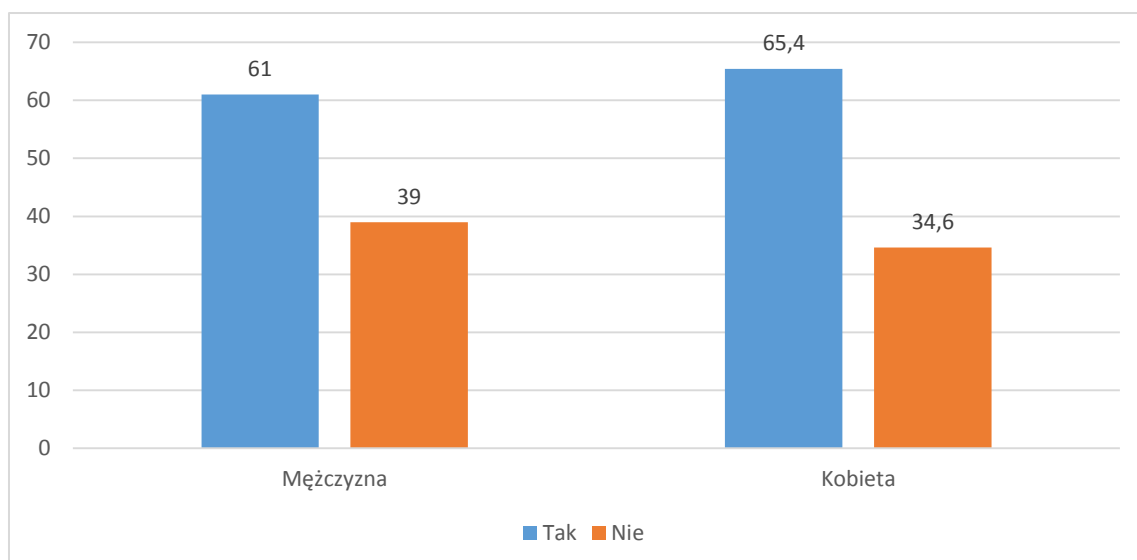
Liczba osób dorosłych potwierdzających spożywanie alkoholu jest duża. 63,1% dorosłych respondentów konsumuje alkohol, ale spory odsetek badanych (36,9%) z województwa lubuskiego deklaruje abstynencję.

Wykres 4. Spożywanie alkoholu wśród respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

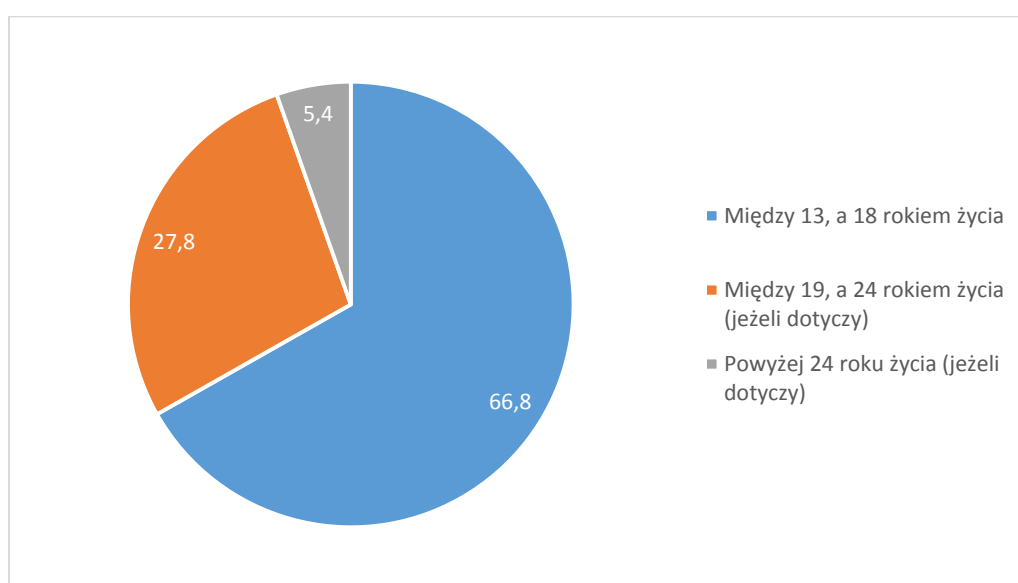
Wśród osób regularnie pijących alkohol znajduje się 61% mężczyzn i 65,4% kobiet.

Wykres 5. Spożywanie alkoholu wśród mieszkańców w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Respondenci spożywający alkohol deklarują, że wiek w którym pierwszy raz pili alkohol wynosił między 13 a 18 rokiem życia. Tak odpowiedziało 66,8% badanych. 27,8% osób spróbowało alkohol w wieku pomiędzy 19 a 24 rokiem życia, a niewielki odsetek respondentów (5,4%) w wieku powyżej 24 lat.

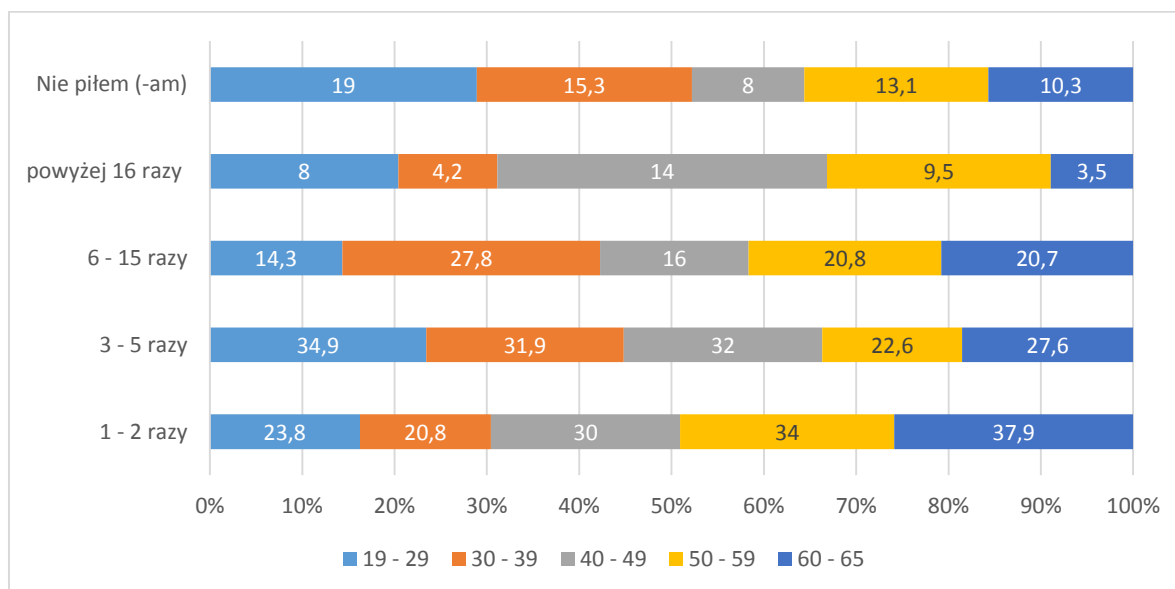

Wykres 6. Wiek respondentów, w którym pierwszy raz spożyli alkohol [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Analizując spożycie alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przez respondentów w podziale na wiek okazuje się, że najczęściej alkohol jest używany przez osoby w wieku 40-49 lat, które deklarują, że w ostatnich 30 dniach pili alkohol więcej niż 16 razy (14%). Oznacza to, że średnio co drugi dzień sięgali oni po alkohol. Osoby te piją ryzykownie, a niektóre z nich – jak można przypuszczać – szkodliwie. Najwięcej

respondentów wskazało, że spożywało alkohol 1-2 razy w ciągu ostatniego miesiąca i były to osoby w wieku 60-65 lat (37,9%) oraz osoby młode w wieku 19-29 lat, które wskazały, że spożywały alkohol 3-5 razy (34,9%). Można stwierdzić, iż najczęściej osoby pijące spożywają alkohol średnio od 3 do 5 razy w ciągu miesiąca. Taką częstotliwość deklarował największy odsetek badanych.

Wykres 7. Spożywanie alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na wiek respondentów [%]

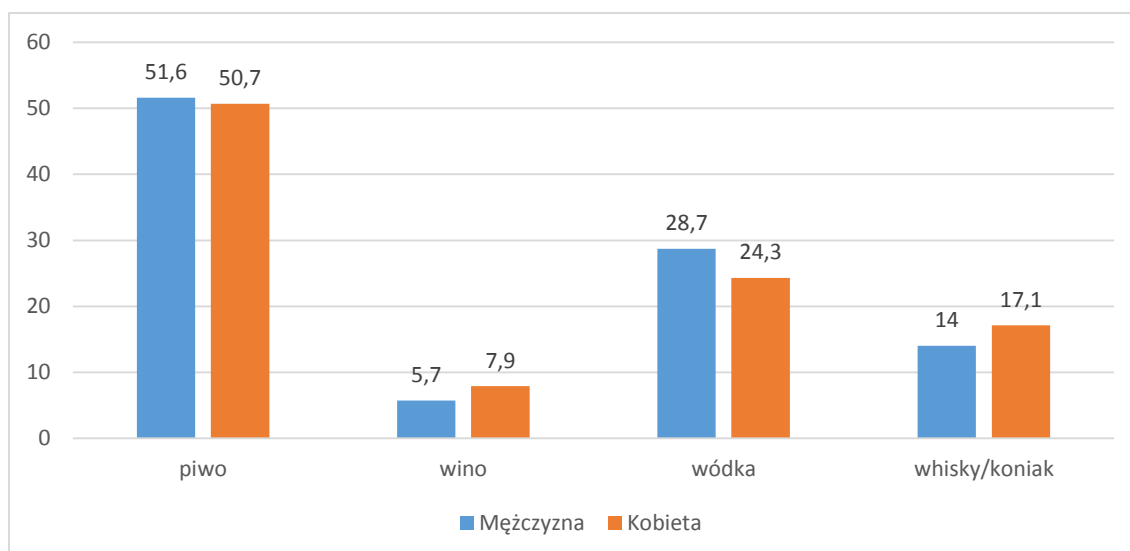
Źródło: Badania PAPI, N = 422

Zestawiając częstotliwość picia alkoholu w ostatnich 30 dniach w 2015 r. z częstotliwością deklarowania picia w 2021 r. stwierdza się, że nie uległa ona drastycznym zmianom. Porównywalna liczba respondentów wskazywała w 2021 r. częstotliwość spożywania alkoholu, jak respondenci podczas badania w 2015 r.

50% badanych określiło piwo jako najczęściej spożywany przez nich alkohol. Następnie najwięcej respondentów pije wódkę (26,6%), potem whisky i koniak (15,6%), a najmniej osób pije wino (6,8%).

Piwo było najczęściej wybieranym alkoholem w sytuacji ostatniego spożywania alkoholu zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet (odpowiednio: 51,6% i 50,7%). Zważywszy na używanie różnorodnych alkoholi w ogóle, piwo i wódka są najbardziej powszechne.

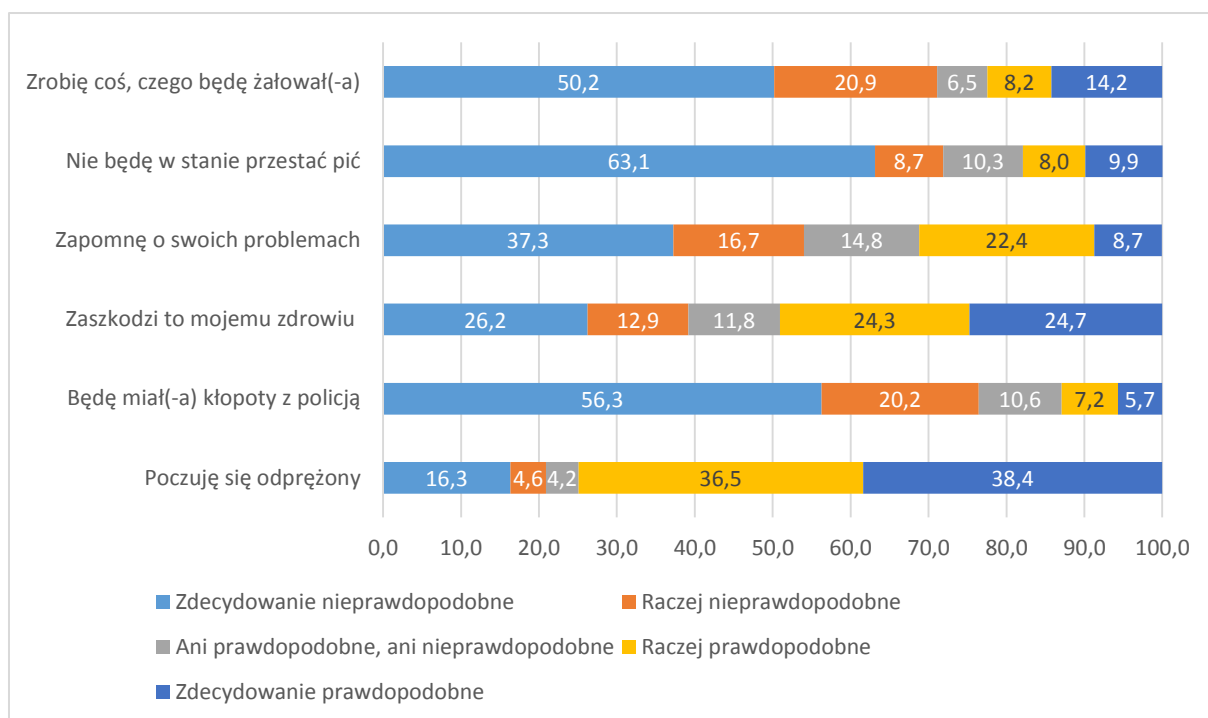

Wykres 8. Rodzaj alkoholu spożywanego w sytuacji ostatniego picia w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

W 2015 r. piwo było również najpopularniejszym alkoholem, po który sięgali respondenci. 58% mężczyzn oraz 42% kobiet deklaroowało jego spożywanie. Obecnie dostrzega się wzrost liczby kobiet konsumujących piwo (o 8,7%) oraz spadek liczby mężczyzn (o 6,4%)! W 2021 r. większy odsetek respondentów spożywa również wódkę, koniak oraz whisky. Z kolei wino wciąż pozostaje domeną kobiet, które w większym stopniu i częstotliwością sięgają po ten alkohol niż mężczyźni.

Alkohol należy do substancji psychoaktywnych. Osoby go spożywające różnie się zachowują pod jego wpływem. Respondenci zapytani o prawdopodobieństwo wystąpienia kilku wybranych zachowań po wypiciu alkoholu w większości zanegowali ich ewentualność. 50,2% badanych uważa, że nie zrobi pod wpływem alkoholu czegoś, czego będzie żałować. 63,1% nie obawia się, że nie będzie w stanie przestać pić, a 56,3% osób nie obawia się kłopotów z policją, będą pod wpływem alkoholu. Jednakże spora część badanych osób wskazała, że spożywanie alkoholu w dużej mierze może spowodować odprężenie (38,4%) oraz że zaszkodzi to zdrowiu (24,3% raczej prawdopodobne i 24,7%-zdecydowanie prawdopodobne). Również spożycie alkoholu nie wpływa na zapomnienie o problemach, tak uważa 37,3% badanych.

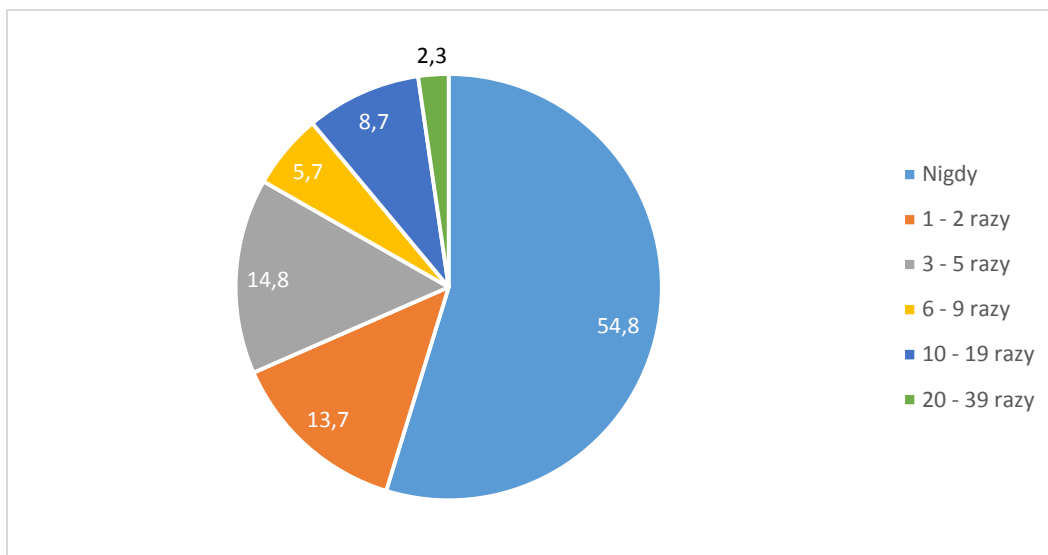

Wykres 9. Ocena prawdopodobieństwa wystąpienia poszczególnych zachowań po spożyciu alkoholu [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Analizując sytuację zachowań po spożyciu alkoholu w opinii respondentów w 2015 r. i w 2021 r. okazuje się, że obecnie większy odsetek badanych wskazuje również na sytuację pogorszenia się zdrowia po użyciu alkoholu. Najwyższy odsetek respondentów w 2015 r., wynoszący od 15% do około 35%, udzielił odpowiedzi twierdzących w kwestii odprężenia się, lepszego samopoczucia w sytuacji spożywania alkoholu. W pozostałych okolicznościach wyniki badań są porównywalne i w większości mało prawdopodobne do zaistnienia (kłopoty z policją, robienie czegoś, czego się będzie żałować, obawa przed zaprzestaniem picia itp.).

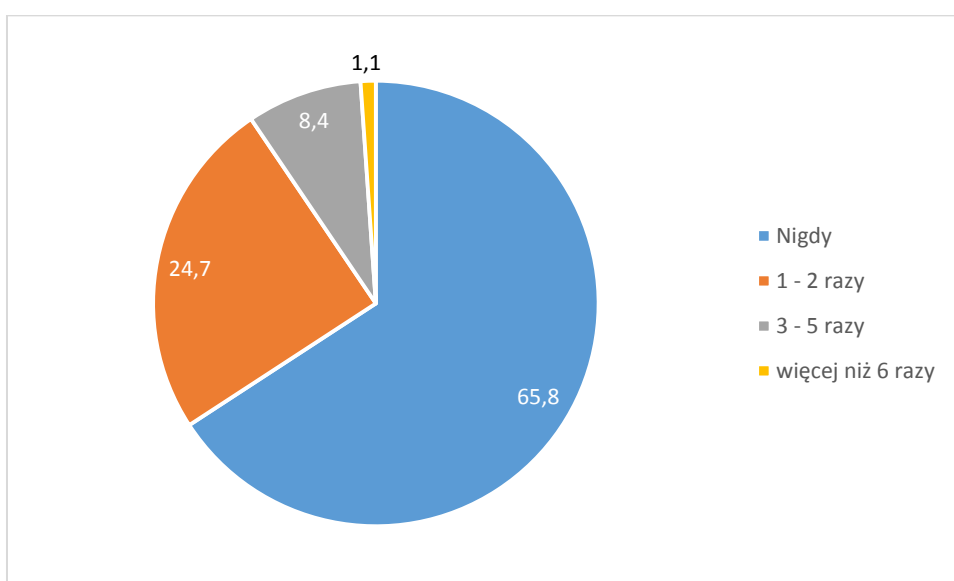
54,8% ankietowanych deklaruje, że nigdy „nie upiło się”. Można zatem przypuszczać, że alkohol nie służy wyłącznie do celów upojenia alkoholowego, ale przede wszystkim pełni funkcje towarzyskie. 2,3% badanych stwierdza, że w ciągu swojego życia „upiła się” więcej niż 20 razy.

Wykres 10. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu życia [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

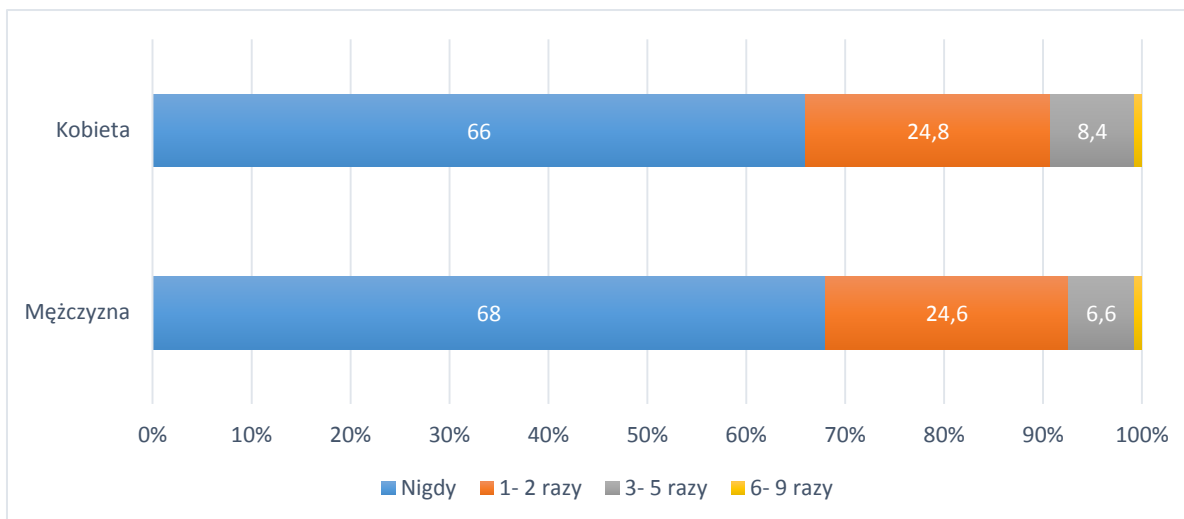
Również w ostatnich 30 dniach aż 65,8% respondentów nie znalazło się w sytuacji „upicia się”. Z kolei 24,7% osób deklaruje, że „upilo się” 1-2 razy, a 8,4% badanych, że od 3 do 5 razy znajdowało się w stanie bardzo nietrzeźwym.

Wykres 11. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

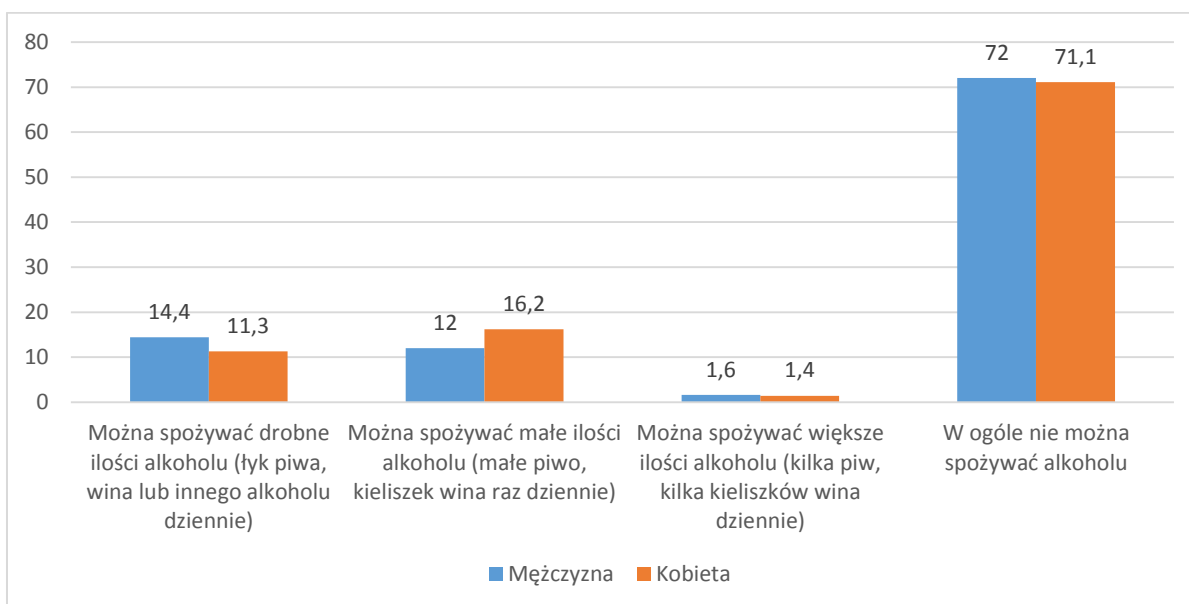
Analizując zjawisko „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć okazuje się, że kobiety częściej niż mężczyźni wprowadzają się w stan upojenia alkoholowego. W ostatnim miesiącu od 3 do 5 razy więcej kobiet znalazło się w stanie „upicia” (8,4%) w porównaniu z mężczyznami (6,6%).

Wykres 12. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

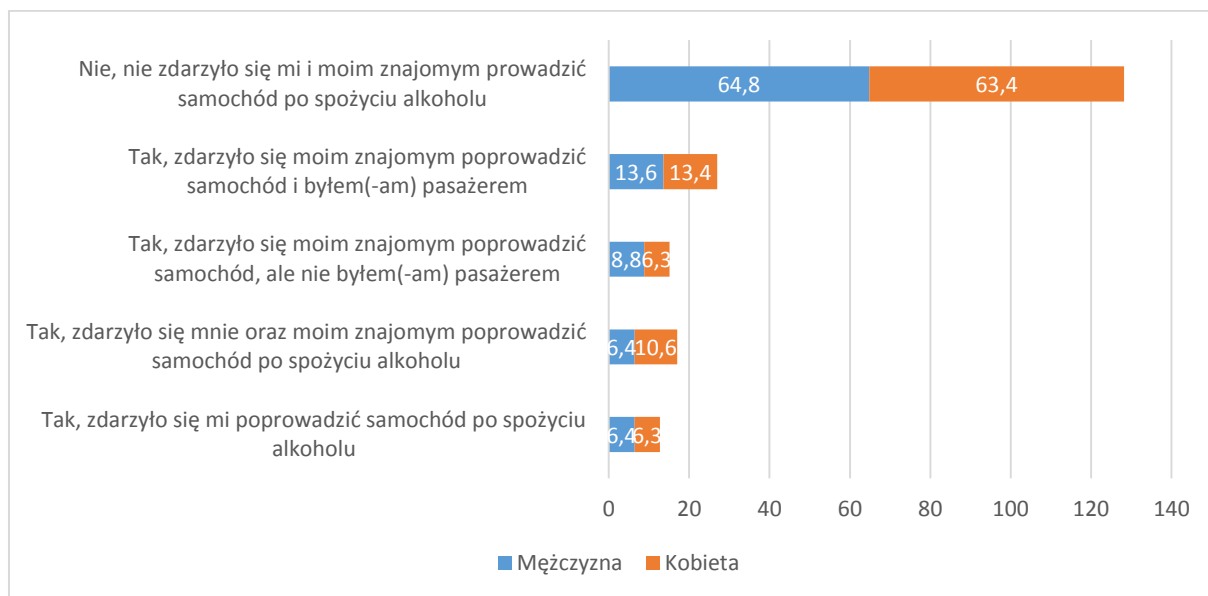
Respondentów zapytano też o opinię: Czy dopuszczalne jest spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży? Ocena dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego w tym zakresie jest jednoznaczna. Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu jest zdania, że kobiety w ciąży nie powinny spożywać alkoholu. Twierdzi tak 72% mężczyzn i 71,1% kobiet. Niewielki odsetek badanych kobiet i mężczyzn (w granicach 10-16%) jest zdania, że kobiety w ciąży mogą spożywać niewielkie ilości alkoholu, które nie wpłyną szkodliwie na zdrowie dziecka i jego matki.

Wykres 13. Ocena stopnia spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży w podziale na płeć respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

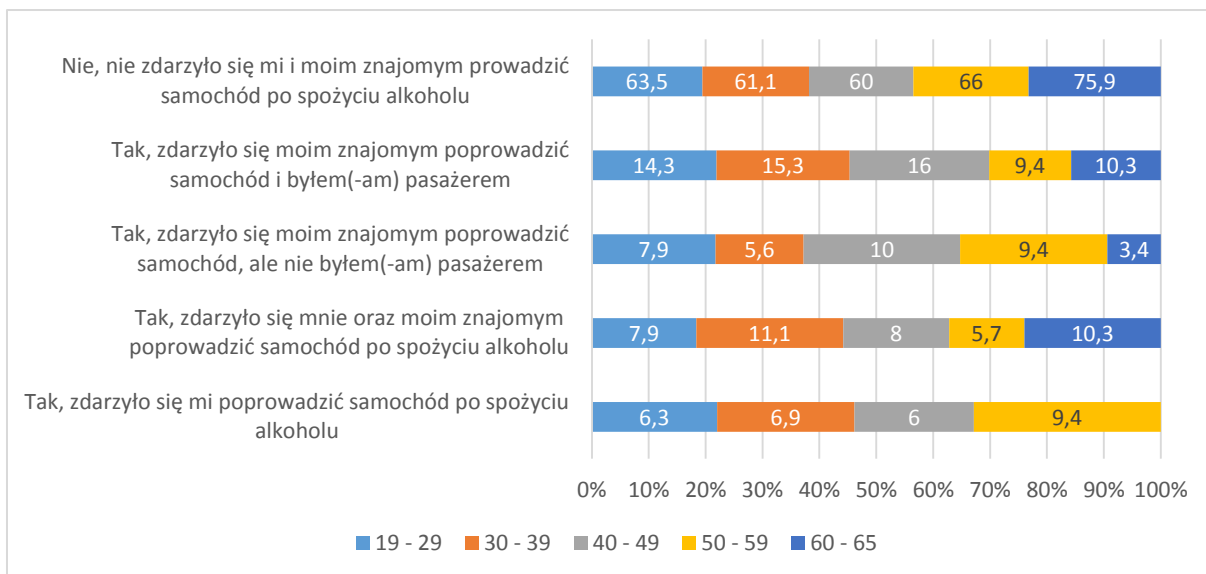
Prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu nie tylko jest zabronione, ale i bardzo niebezpieczne. Ok. 64% respondentów nie prowadziło samochodu pod wpływem alkoholu. Jednak prawie 14% badanych znalazło się kiedykolwiek w życiu w sytuacji, kiedy byli pasażerami osoby znajdującej się pod wpływem alkoholu i kierującej pojazdem. Również 6,4% mężczyzn i 6,3% kobiet przyznaje się, że kierowało samochodem będąc w stanie po spożyciu alkoholu.

Wykres 14. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

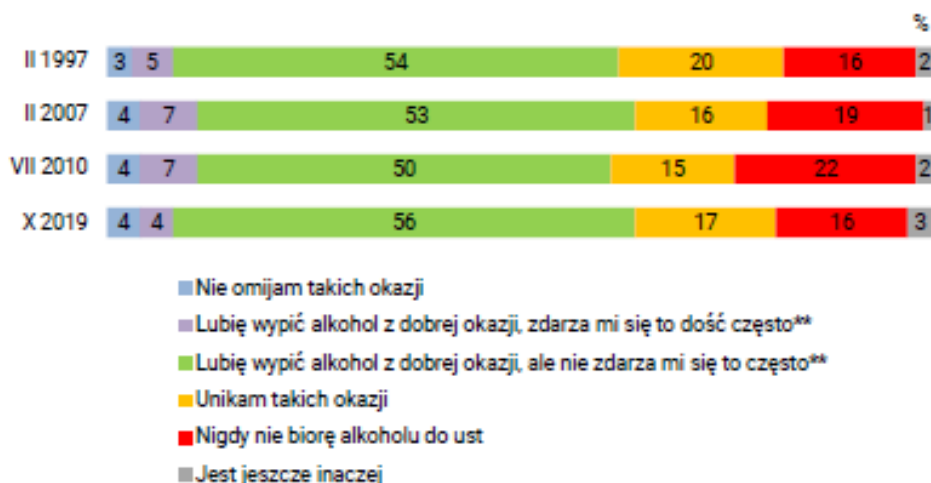
Najliczniejsza grupa osób deklarujących doświadczenie kierowania samochodem w stanie po spożyciu alkoholu znajdowało się w kategorii wiekowej 50-59 lat (9,4%). Porównywalny odsetek osób (ok. 6%) z pozostałych przedziałów wiekowych także przyznaje się do kierowania samochodem pod wpływem alkoholu. Zatem, to nie wiek decyduje o rozsądku czy rozwadze osób spożywających alkohol i wsiadających „za kółko”, bo jak pokazują dane statystyczne przydarza się to zarówno osobom młodym, w wieku 19-29 lat, jak i osobom w wieku 40-49 lat.

Wykres 15. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na wiek respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Dokonując porównania wyników badań dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego z badaniami ogólnopolskimi przeprowadzonymi przez CBOS w komunikacie z badań „Konsumpcja alkoholu w Polsce” (Nr 151/2019), można stwierdzić, że mieszkańcy województwa lubuskiego spożywają więcej alkoholu niż statystyczny Polak. Z danych CBOS wynika, że w 2019 r. ponad połowa Polaków (56%) deklaruje, że pije alkohol okazjonalnie, mniej niż co dziesiąty badany spożywał go często (8%), a co trzeci unikał okazji do picia alkoholu lub w ogóle nie brał go do ust (33%).

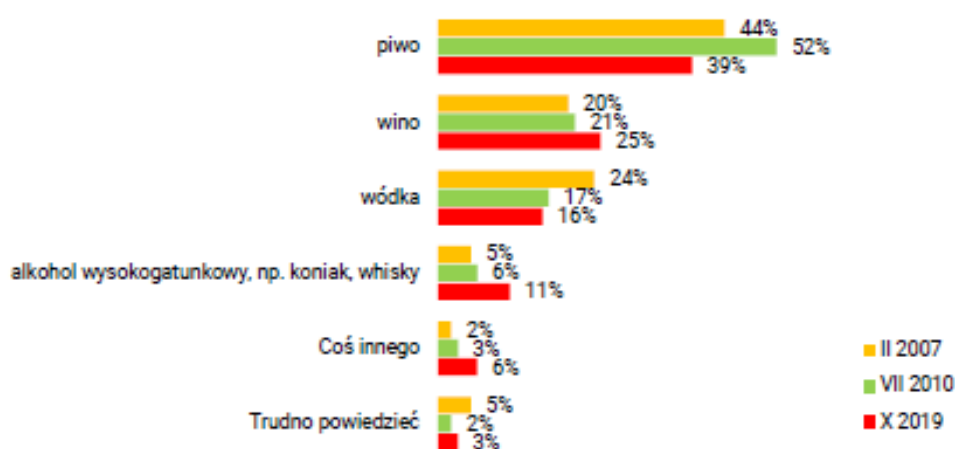
Wykres 16. Odsetek ludności spożywającej alkohol w 2019 r. [%]

Źródło: Komunikat z badań CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, Nr 151/2019, s. 2.

Deklarowana częstotliwość spożywania alkoholu istotnie różni się w zależności od podstawowych cech społeczno-demograficznych. Kobiety dwa razy częściej niż mężczyźni w ogóle w 2019 r. nie sięgały po

alkohol. Wśród mężczyzn odsetek abstynentów wynosił 10%, podczas gdy wśród kobiet 21%. W województwie lubuskim większy odsetek osób deklarujących spożywanie alkoholu odnotowano wśród kobiet.

Preferencje spożywanego alkoholu przez Polaków wykazywały, że najczęściej statystyczny Polak sięga po piwo, w drugiej kolejności po wino, a potem po wódkę oraz whisky/koniak. Preferencje dotyczące alkoholu zależały od czynników społeczno-demograficznych. Większość mężczyzn najczęściej sięgała po piwo (56%), natomiast wśród kobiet na pierwszym miejscu znajdowało się wino (45%). Co ciekawe, alkohol wysokogatunkowy, np. koniak czy whisky, był najchętniej wybierany przez 11% zarówno mężczyzn, jak i kobiet.

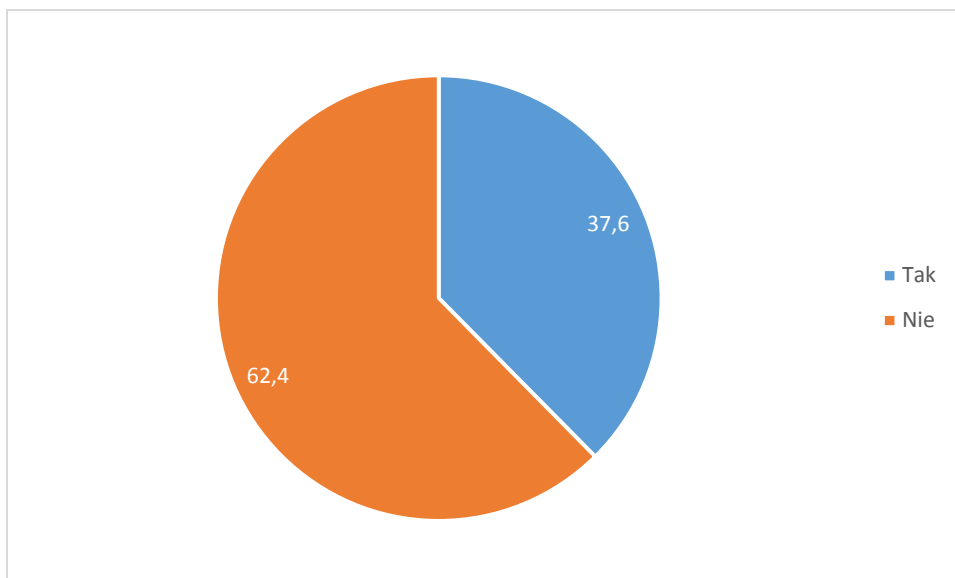
Wykres 17. Rodzaje najczęściej spożywanego alkoholu wśród Polaków w 2019 r. [%]

Źródło: Komunikat z badań CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, Nr 151/2019, s. 4

Także w województwie lubuskim piwo jest alkoholem, po który najczęściej sięgają mieszkańcy biorący udział w badaniu, zarówno kobiety jak i mężczyźni. Jednak w drugiej kolejności lubuszanie chętniej wybierają wódkę, potem whisky/koniak, a na końcu - wino.

2.1.3. Stosowanie substancji innych niż alkohol

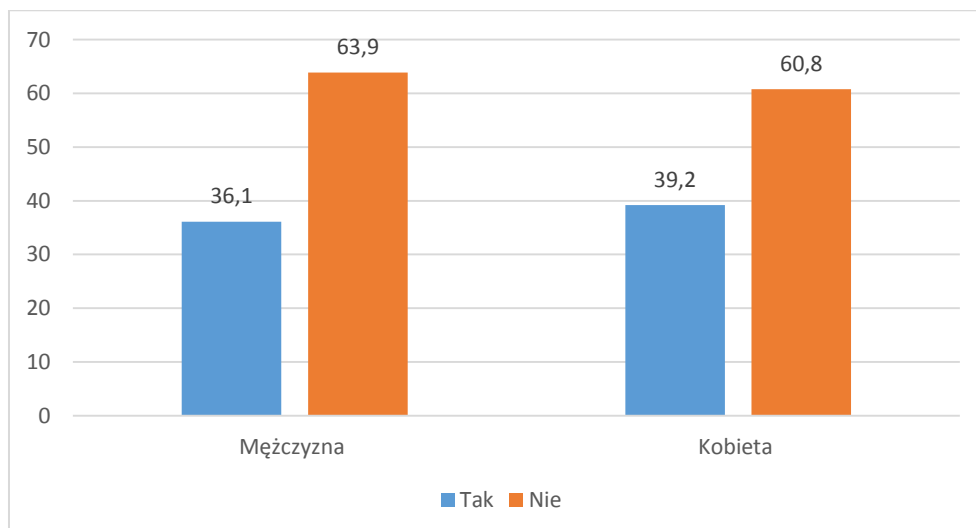
Ważne informacje związane z badaną próbą dotyczą używania przez respondentów substancji innych niż alkohol. **Palenie papierosów** wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego deklaruje 37,6% badanych, zatem znacznie mniej, aniżeli pijących alkohol.

Wykres 18. Palenie papierosów wśród respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

W porównaniu z danymi z 2015 r. zmniejszył się odsetek osób deklarujących palenie papierosów o 12,4%. Wśród osób palących papierosy w województwie lubuskim 36,1% stanowią mężczyźni oraz 39,2% kobiety, co świadczy o tym, że osobami palącymi w większej mierze są kobiety.

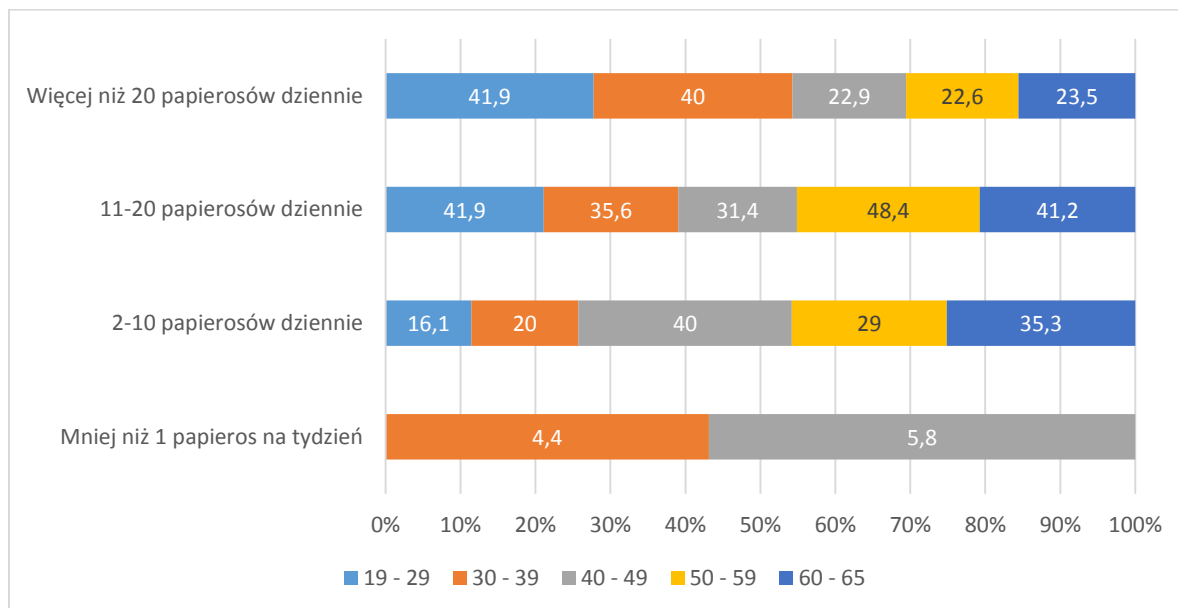
Wykres 19. Palenie papierosów wśród mieszkańców w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Mniej niż jednego papierosa na tydzień wypalają osoby w wieku 40-49 lat (5,8%) oraz 30-39 lat (4,4%). Z kolei największą liczbę wypalanych papierosów deklaruje 41,9% osób młodych, będących w wieku 19-29 lat, następnie osoby w wieku 30-39 lat (40%) i osoby starsze w wieku 60-65 lat. Najwięcej, bo

48,4% respondentów znajdujących się w wieku 50-59 lat wskazuje, że wypala dziennie od 11 do 20 papierosów.

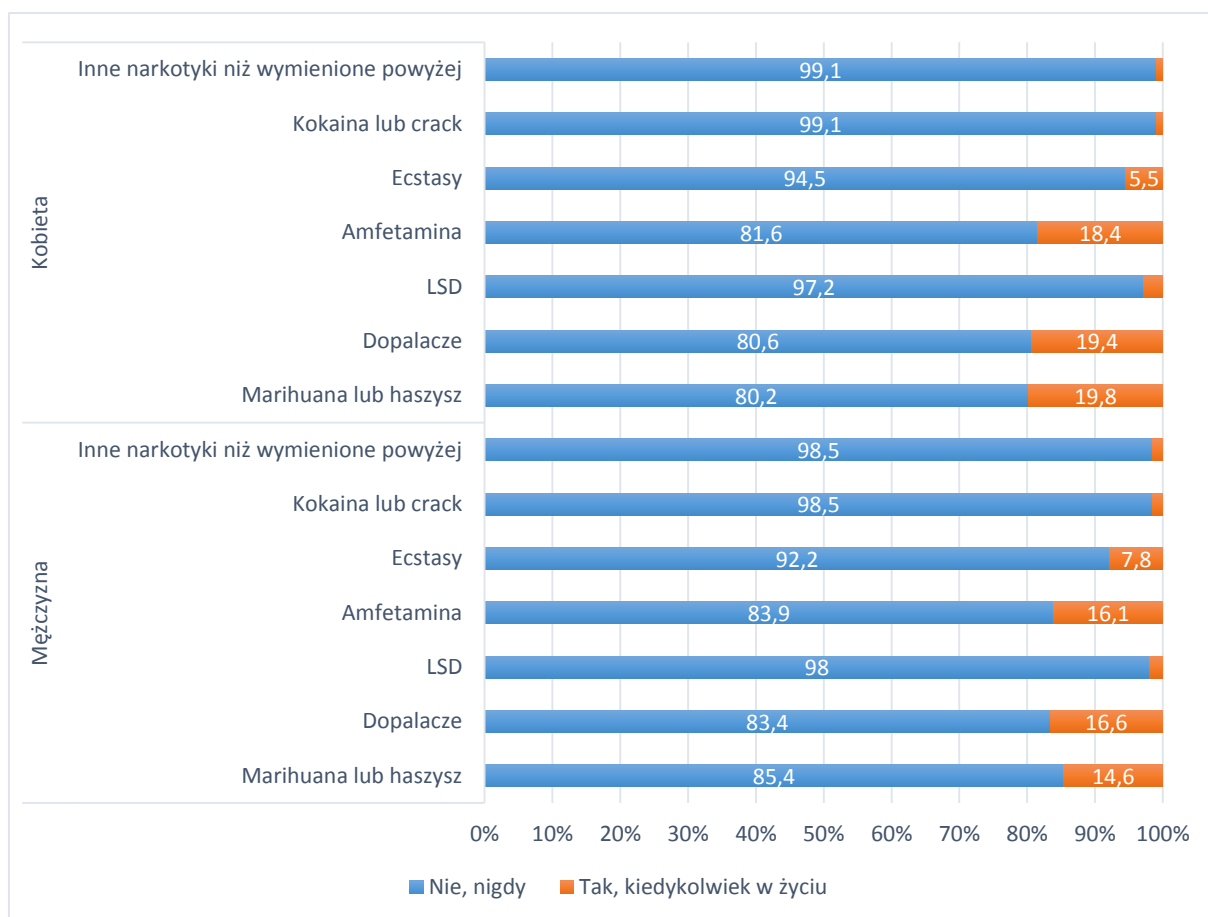
Wykres 20. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na wiek respondentów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Porównując wyniki badań przeprowadzonych w województwie lubuskim w 2021 r. z wynikami badań ogólnopolskich dokonanych przez CBOS w komunikacie z badań „*Palenie papierosów*” (Nr 104/2019) wynika, że lubuszanie należą do osób częściej deklarujących palenie niż ogół badanych dorosłych

z Polski. Z badań CBOS wynika, że papierosy pali jedna czwarta dorosłych Polaków (26%) – co piąty regularnie, a co dwudziesty – okazjonalnie. Jednakże odsetek palących jest obecnie najniższy w historii badań CBOS.

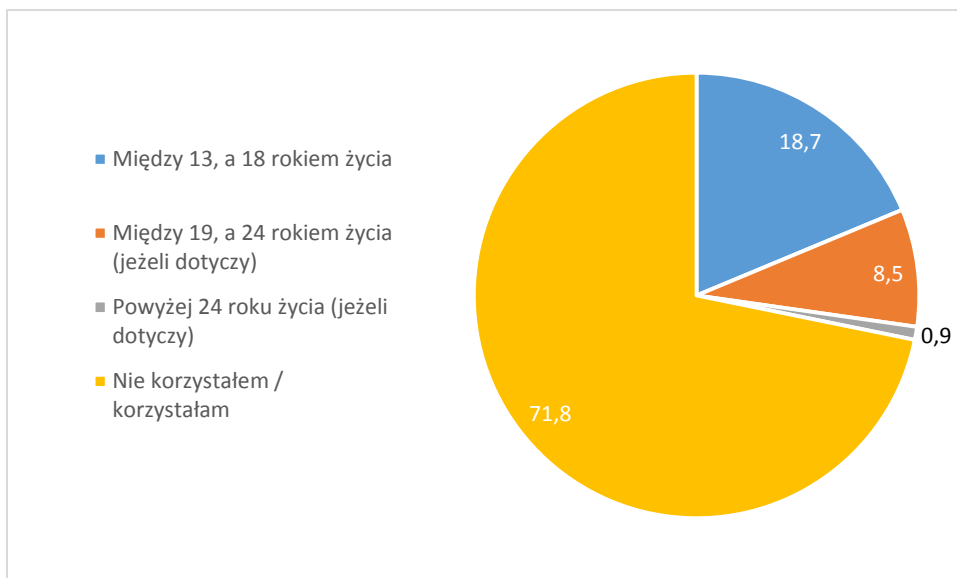
Do zażywania **narkotyków** przyznaje się ok. 18% mieszkańców województwa lubuskiego. Częściej fakt ten deklarują kobiety niż mężczyźni. Kobiety częściej niż mężczyźni sięgają po takie narkotyki, jak: amfetamina (18,4% kobiet i 16,1% mężczyzn), marihuana (19,8% kobiet i 14,6% mężczyzn) oraz dopalacze (19,4% kobiet i 16,6% mężczyzn).

Wykres 21. Używanie substancji psychoaktywnych przez respondentów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Używane substancje psychoaktywne przez dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego, to przede wszystkim: dopalacze (18%), marihuana (17,3%), amfetamina (17,3%) oraz ecstasy (6,6%) i LSD (2,4%). Respondenci deklarują, że pierwszy raz sięgnęli po narkotyki w wieku 13-18 lat (18,7%), a część z nich (8,5%) w wieku między 19 a 24 rokiem życia.

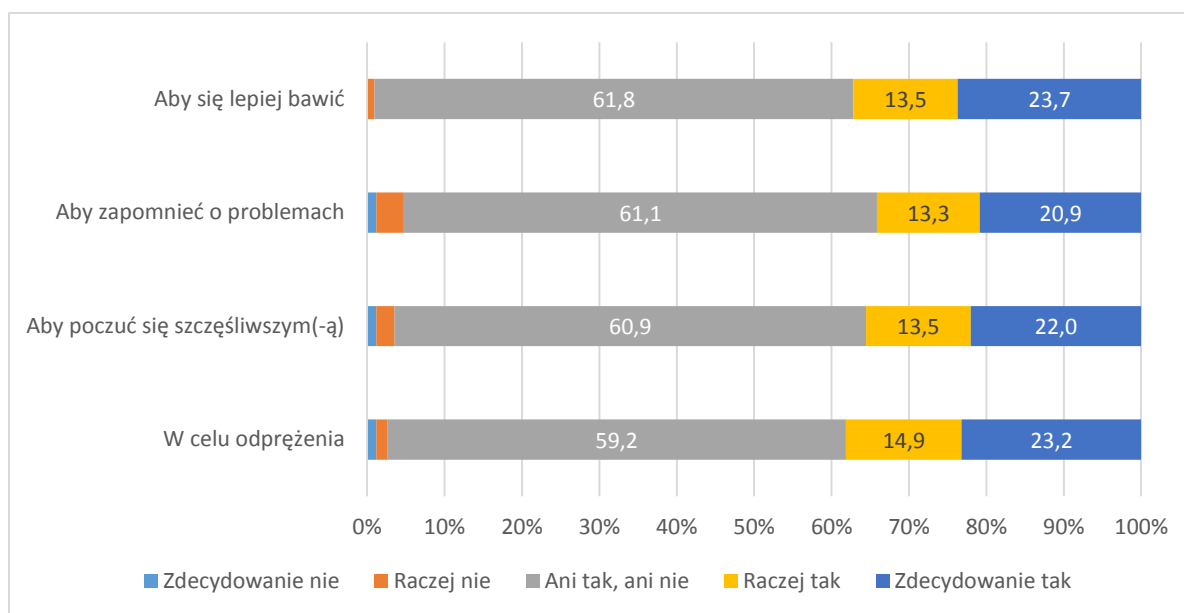
Wykres 22. Wiek respondentów, w których spróbowali pierwszy raz substancje psychoaktywne [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Porównując wyniki badań z 2015 r. i z 2021 r. okazuje się, że taki sam odsetek respondentów wskazuje na znajomość substancji psychoaktywnych (ok. 98%). Analizując używanie narkotyków stwierdza się, że obecnie większa liczba respondentów miała kiedykolwiek z nimi do czynienia. W 2015r. 4% badanych deklaruje zażywanie amfetaminy, 1% - LSD, 2% - dopalaczy, a 11% - marihuany. Bardziej popularne były wówczas leki przeciwbólowe (19%), nasenne i uspakajające (15%). W 2021r. liczba osób używających narkotyki jest nieco większa, gdyż 18% deklaruje zażywanie dopalaczy, 17,3% palenie marihuany i zażywanie amfetaminy. 6,6% deklaruje również używanie ecstasy.

23% kobiet sięgnęło po narkotyki w wieku 13-18 lat, podczas gdy w tym samym wieku po raz pierwszy użyło tych substancji 14,1% mężczyzn. Zatem kobiety szybciej i częściej sięgają po substancje uzależniające w postaci różnego rodzaju narkotyków.

Około 60% badanych nie określa konkretnie powodu zażycia nielegalnych substancji psychoaktywnych. Odsetek badanych w granicach 20-23% uznaje, że zażywa narkotyki, aby się lepiej bawić, zapomnieć chwilowo o problemach, poczuć się szczęśliwszym i móc się odprężyć.

Wykres 23. Powody zażywania substancji psychoaktywnych w opinii respondentów [%]

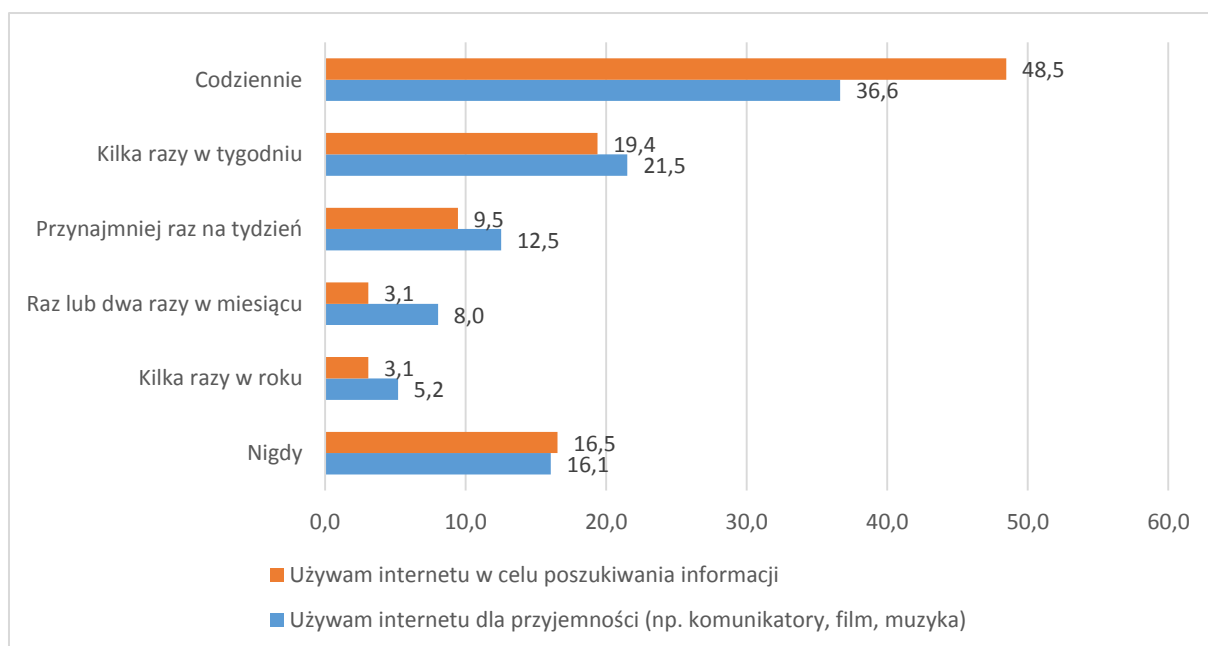
Źródło: Badania PAPI, N = 422

Powody, dla których dorośli mieszkańcy lubuskiego sięgają po substancje psychoaktywne są obecnie takie same jak w 2015 roku.

Prawie 40% badanych nie ma wiedzy na temat czy marihuana jest środkiem łatwo dostępnym. Dla 14% respondentów to substancja, którą bardzo łatwo jest nabyć/kupić

2.1.4. Korzystanie z internetu, hazard i zakupy

Badani mieszkańcy województwa lubuskiego najczęściej korzystają z **internetu** w celu poszukiwania niezbędnych informacji (48,5%). Z kolei 36,6% badanych wykorzystuje w codziennym użytkowaniu internet w celach rozrywkowych.

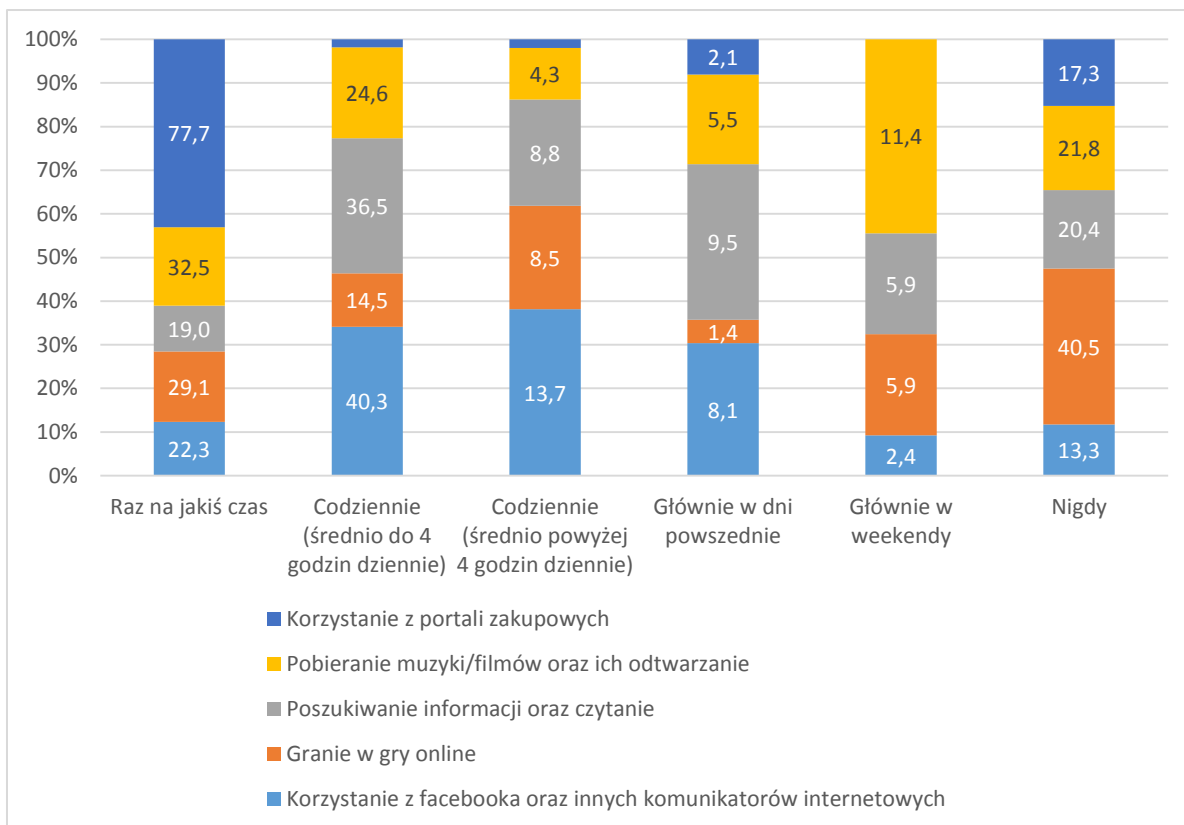

Wykres 24. Używanie internetu w podziale na cel [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Do tej grupy zaliczają się głównie kobiety (37,7%), które dla celów przyjemnościowych i rozrywkowych korzystają codziennie z zasobów internetowych. Aż 40,3% badanych korzysta każdego dnia średnio po 4 godziny z portali społecznościowych, a 36,5% badanych poświęca ten czas na poszukiwanie informacji w internecie. Badani mieszkańcy województwa lubuskiego weekendowy czas wykorzystują w celu ściągania muzyki i odtwarzania filmów, a od czasu do czasu, za pośrednictwem internetu (portali zakupowych), w celu dokonywania zakupów (77,4%). Zdecydowanie internet pełni funkcję informacyjną oraz komunikacyjną za pomocą różnego rodzaju portali społecznościowych.

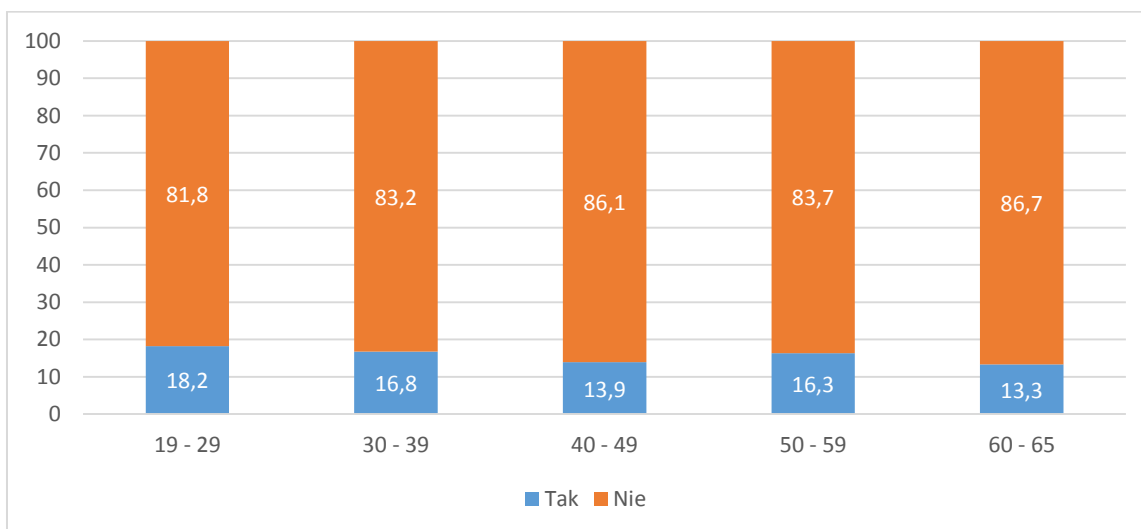
Wyniki badań z 2021 r. w województwie lubuskim w porównaniu z danymi ogólnopolskimi wskazują na to, że dorośli mieszkańcy województwa lubuskiego statystycznie częściej sięgają po zasoby internetu w celu poszukiwania niezbędnych informacji niż ogół społeczeństwa (stosunek 48,5% do 51%).

Wykres 25. Korzystanie z telefonu i internetu [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

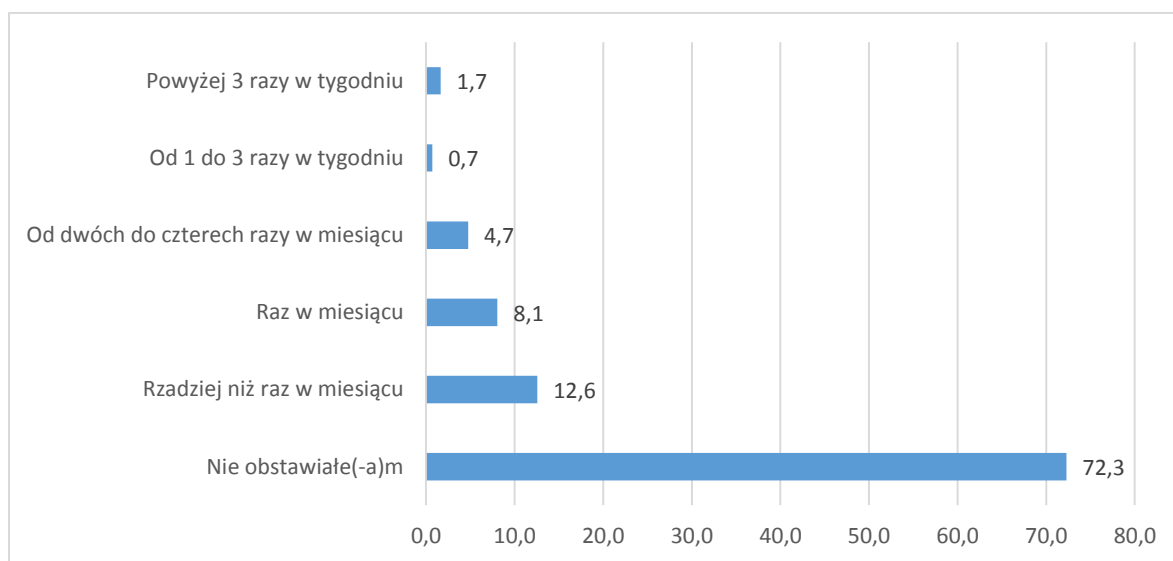
Sytuacja stosowania przemocy słownej w postaci hejtu w internecie nie jest zauważana przez zdecydowaną większość dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego. Ponad 80% badanych w każdym wieku uważa, że nie jest to zjawisko nadużywane w świecie wirtualnym.

Wykres 26. Ocena respondentów na temat występowania hejtu w internecie w podziale na wiek [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

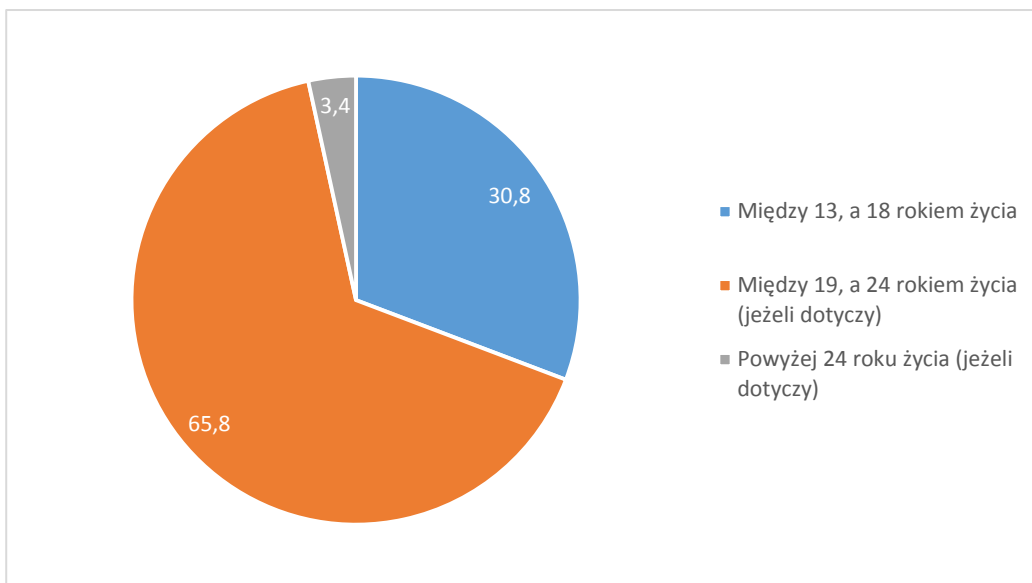
Respondenci w większej mierze nie obstawiają pieniędzy w **grach hazardowych** (82,2%). W okresie ostatnich 12 miesięcy niewielki odsetek badanych obstawiał pieniądze w grach (ok. 28% łącznie z różną częstotliwością). Raz w miesiącu gry hazardowe deklaruje 8,1% osób, a rzadziej niż raz w miesiącu – 12,6%. 1,7% respondentów deklaruje, że obstawia pieniądze w grach częściej niż trzy razy w tygodniu. Najczęstszymi grami, z których korzystają mieszkańcy województwa lubuskiego to: lotto, jackpot, a także różnego rodzaju loterie. Do sporadycznych gier karcianych i na automatach przyznaje się 18% respondentów. Badanie wskazuje, że w gry hazardowe częściej angażują się mężczyźni niż kobiety.

Wykres 27. Częstotliwość obstawiania pieniędzy w grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

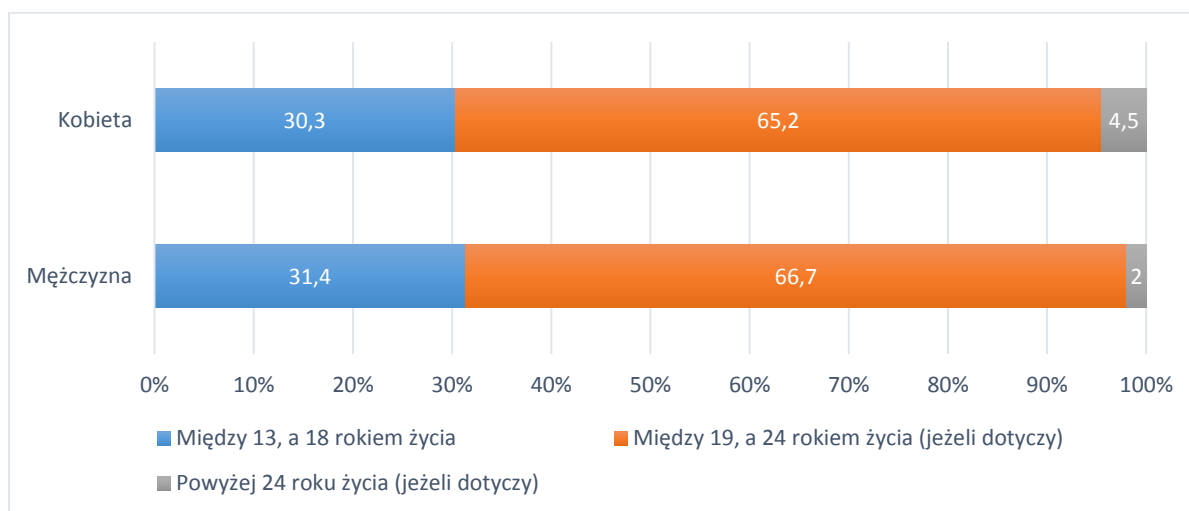
Aż 72,3% badanych nie grało za pieniądze w ostatnim roku, co świadczy o tym, że gry hazardowe nie są popularne wśród mieszkańców województwa lubuskiego. Jednakże należy zwrócić uwagę na osoby, które deklarują granie za pieniądze częstsze niż trzy razy w tygodniu. Osoby te mogą być uzależnione od gier hazardowych i borykać się z problemem niemożliwości przestania obstawiania pieniędzy w grach. Większość osób grających za pieniądze deklaruje, że pierwszy raz zagrali w wieku między 19 a 24 rokiem życia (65,8%). Spora część badanych rozpoczęła „przygodę” z hazardem dużo wcześniej, w wieku między 13 a 18 rokiem życia (30,8%). Niewielki odsetek badanych zagral pierwszy raz za pieniądze w późniejszym okresie, w wieku powyżej 24 roku życia.

Wykres 28. Wiek respondentów, w jakim pierwszy raz obstawili pieniądze w grach hazardowych [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Uwzględniając płeć respondentów, którzy deklarowali obstawianie pieniądze w grach hazardowych okazuje się, że porównywalna liczba kobiet i mężczyzn rozpoczęła obstawianie pieniędzy w grach w wieku 13-18 lat oraz w wieku 19-24 lat. Większy odsetek kobiet (4,5%) niż mężczyzn (2%) deklaruje, że po raz pierwszy obstawił pieniądze w grach w wieku powyżej 24 roku życia. Wynika z tego, że mężczyźni szybciej rozpoczynają grę za pieniądze niż kobiety.

Wykres 29. Wiek respondentów, w jakim pierwszy raz obstawili pieniądze w grach hazardowych w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

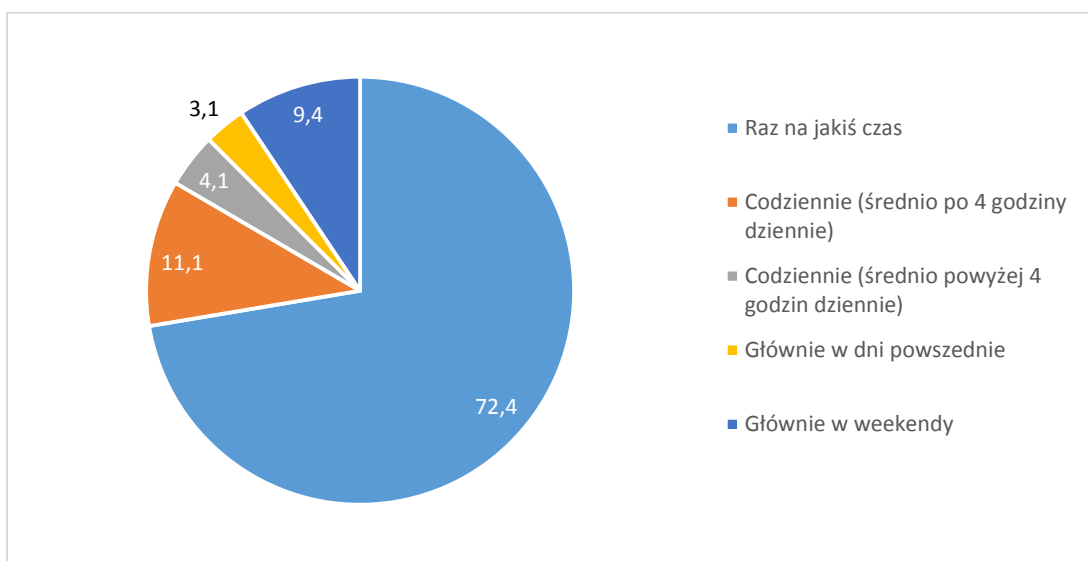
Porównując wyniki badań z 2021 r. i 2015 r. stwierdza się, że w województwie lubuskim zmniejszył się odsetek osób czynnie zaangażowanych w gry hazardowe. Obecnie hazard nie należy do

czynności popularnych wśród lubuszan. W 2015 r. wskaźnik osób nieobstawiających w ogóle pieniędzy w grach wynosił ok. 60%, a obecnie - ok. 80%.

Z kolei wyniki badań przeprowadzonych przez CBOS w raporcie z badań „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019³⁶” wskazują na fakt, że 37% Polaków powyżej 15. roku życia uprawia hazard. To prawie o 3% więcej niż w roku 2015. Jednocześnie widać wzrost w grupie osób grających tylko w jedną grę.

Mieszkańcy województwa lubuskiego dokonują **zakupów**, które wykraczają poza podstawowe potrzeby przede wszystkim raz na jakiś czas (72,4%), zatem większość z nich nie należy do osób nagminnie wydających niepotrzebnie pieniądze. W tej grupie większy odsetek stanowią kobiety. Tylko 15% badanych deklaruje codzienne robienie zakupów, które wykraczają poza konieczne potrzeby. Ok. 11% osób biorących udział w badaniu twierdzi, że nieplanowane zakupy częściej dokonuje w weekendy niż w dni powszednie i są to głównie mężczyźni (10,3%). W opinii respondentów nie borykają się oni z problemem zakupoholizmu, nie spędzają zbyt wielu godzin na ich robieniu oraz nie czują się źle, gdy nie mogą ich dokonywać. Jednakże ok. 30% badanych nie potwierdza sądu, że zakupy poza koniecznymi artykułami są zupełnie zbędne.

Wykres 30. Częstotliwość robienia zakupów, które wykraczają poza podstawowe potrzeby (zakupy dla przyjemności) [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 422

Wzrost liczby osób czyniących zakupy nadplanowe odnotowano w grupie dokonujących sprawunków codziennie z częstotliwością powyżej 4 godzin dziennie (wzrost o 1,1% w porównaniu z 2015 r.). Są to osoby należące do grupy osób narażonych na zakupoholizm. Warto podkreślić, że

³⁶ <https://cinn.gov.pl/porta1?id=1529183>. (data dostępu: 12.09.2021).

wraz z rozwojem sprzedaży internetowej różnych produktów wzrasta ogólna liczba osób realizujących zakupy przez internet.

Porównując wyniki tegorocznych badań z wynikami badań z 2015 r. wynika, że obecnie mieszkańcy województwa lubuskiego są bardziej powściągliwi w dokonywaniu niepożądanych zakupów. W 2015 r. odnotowano 54% ludności, która deklarowała takie zakupy raz na jakiś czas, a w 2021 r. jest już ich 72,4%. Tym samym zmniejszył się odsetek osób robiących zakupy codziennie z częstotliwością średnio po 4 godziny dziennie (o 2,9%). W 2015 r. 11% respondentów z województwa lubuskiego dokonywała nieplanowanych zakupów głównie podczas weekendów, obecnie odsetek ten wynosi 9,4%.

W badaniach przeprowadzonych przez CBOS i opublikowanych w komunikacie z badań „Korzystanie z Internetu” (83/2021) wynika, że przez ostatni rok przybyło osób kupujących i sprzedających przez internet. Widoczny wzrost wynika zapewne z sytuacji epidemiologicznej w kraju, która przyczyniła się do sprzedaży online wielu produktów i usług. CBOS donosi, że w miesiącu poprzedzającym badanie zakupy w internecie zrobiło, podobnie jak rok wcześniej, niemal dwie trzecie jego użytkowników (64%, czyli 47% ogółu dorosłych). Wysoki odsetek kupujących online wpisuje się we wcześniejszy trend rosnącej popularności zakupów w sieci, jednak jego skokowy wzrost sprzed roku wynika prawdopodobnie w przeważającej mierze z sytuacji epidemicznej, która przekonała lub zmusiła do zakupów internetowych osoby wcześniej nie miały tego typu doświadczeń.

Podsumowanie

- ✚ 63,1% badanych osób deklaruje spożywanie alkoholu. W tej grupie nieznacznie więcej jest kobiet niż mężczyzn. Osoby pijące alkohol twierdzą, że pierwszy raz spróbowały go w wieku między 13 a 18 rokiem życia. Najpopularniejszym alkoholem, zarówno wśród mężczyzn, jest piwo. Badania pokazują, że statystycznie mężczyźni częściej sięgają po piwo i wódkę, natomiast kobiety wolą wino i whisky oraz koniak. Prawie 55% badanych twierdzi, że nie „upiło się” nigdy w życiu, a 65,8% nie zrobiło tego również w ostatnim miesiącu. Tylko 1,1% osób biorących udział w badaniu przyznaje, że w ostatnich 30 dniach „upiła się” więcej niż 6 razy. Przypuszczać można, że są to osoby pijące szkodliwie lub problemowo. Ocena respondentów w kwestii spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży jest jednoznaczna wśród mężczyzn i kobiet. Ok. 72% badanych twierdzi, że kobiety w stanie błogosławionym w ogóle nie powinny spożywać alkoholu. Jednocześnie średnio 13% ankietowanych uważa, że ani kobiecie, ani dziecku nie zaszkodzi niewielka ilość alkoholu, która będzie spożywana sporadycznie. 6,4% mężczyzn oraz 6,3% kobiet deklaruje, że prowadziło samochód pod wpływem alkoholu.

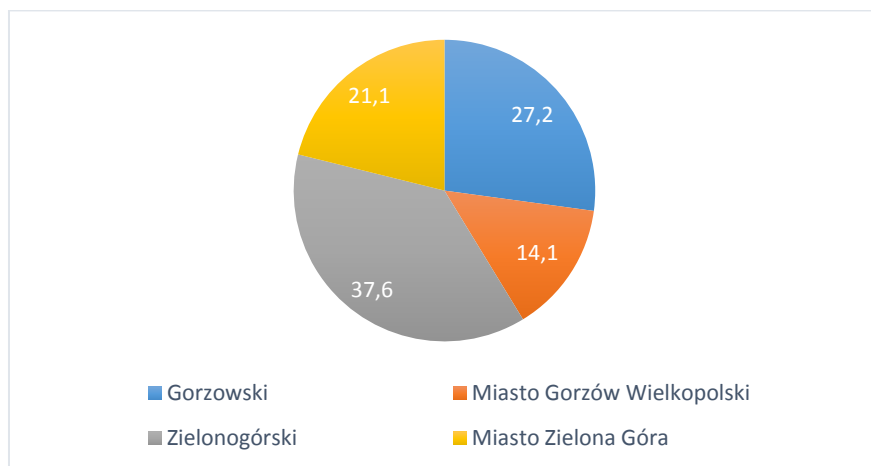
Za niepokojące należy uznać, że z ustawodawczymi ograniczeniami dostępu do alkoholu zgadza się 45% badanych. 22,3% nie popiera takiego rozwiązania, a 18,7% popiera wprowadzenie zakazu sprzedaży alkoholu w pobliżu szkół. Analizując to zagadnienie w podziale na płeć okazuje się, że głównie kobiety nie popierają takich ograniczeń (25,3%), a zdecydowana większość mężczyzn zgadza się z wprowadzeniem ograniczeń zmierzających do zmniejszenia liczby punktów sprzedaży alkoholu na terenie miasta/wsi (14,6% mężczyzn i 8,3% kobiet).

- ✚ Palenie papierosów wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego deklaruje 37,6% badanych, zatem znacznie mniej, aniżeli pijących alkohol. W porównaniu zdanymi z 2015 r. zmniejszył się odsetek osób deklarujących palenie papierosów o 12,4%. Wśród osób palących papierosy w województwie lubuskim 36,1% stanowią mężczyźni oraz 39,2% kobiety. Mniej niż jednego papierosa na tydzień wypalają osoby w wieku 30-39 lat (4,4%) oraz 40-49 lat (5,8%). Z kolei największą liczbę wypalanych papierosów deklaruje 41,9% osób młodych, będących w wieku 19-29 lat, następnie osoby w wieku 30-39 lat (40%) i osoby starsze w wieku 60-65 lat.
- ✚ Do używania narkotyków przyznaje się ok. 18% mieszkańców województwa lubuskiego. Częściej fakt ten deklarują kobiety niż mężczyźni. Najczęściej używanymi narkotykami są: dopalacze (18%), marihuana/haszysz (17,3%), amfetamina (17,3%), ecstasy (6,6%) i LSD (2,4%). Wśród osób stosujących substancje psychoaktywne większy odsetek stanowią kobiety. Kobiety częściej niż mężczyźni sięgają po takie narkotyki, jak: amfetamina (18,4% kobiet i 16,1% mężczyzn), marihuana (19,8% kobiet i 14,6% mężczyzn) oraz dopalacze (19,4% kobiet i 16,6% mężczyzn).
- ✚ Wyniki badań z 2021 r. w województwie lubuskim w porównaniu z danymi ogólnopolskimi wskazują na to, że dorośli mieszkańcy województwa lubuskiego statystycznie częściej sięgają po zasoby internetu w celu poszukiwania niezbędnych informacji niż ogół społeczeństwa (stosunek 48,5% do 51%).
- ✚ W przeciągu ostatnich 12 miesięcy niewielki odsetek badanych obstawiał pieniądze w grach hazardowych. Raz w miesiącu gry hazardowe deklaruje 8,1% osób, a rzadziej niż raz w miesiącu – 12,6%. Częstsze obstawianie pieniędzy deklaruje niewielki odsetek badanych respondentów z lubuskiego. Aż 72,3% badanych nie grała za pieniądze w ostatnim roku, co świadczy o tym, że gry hazardowe nie są popularne wśród mieszkańców województwa lubuskiego
- ✚ Tylko 15% badanych dorosłych deklaruje codzienne robienie zakupów, które wykraczają poza konieczne potrzeby. Mieszkańcy województwa lubuskiego dokonują zakupów, które wykraczają poza podstawowe potrzeby przede wszystkim raz na jakiś czas (72,4%), zatem większość z nich nie należy do osób nagminnie wydających niepotrzebnie pieniądze. W tej grupie większy odsetek stanowią kobiety.

2.2. Uczniowie województwa lubuskiego

Jak wspomniano w p. 1.2.1. (s. 26) diagnoza problemu alkoholowego w województwie lubuskim w odniesieniu do młodzieży, opiera się na wynikach z badań przeprowadzonych w 2021 roku przez OMR Grupa Badawcza Sławomir Kozieł na zlecenie Polskiego Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii – Oddział w Zielonej Górze. Badanie „**Diagnoza społeczna w zakresie używania alkoholu, substancji psychoaktywnych i badanie kondycji psychicznej mieszkańców województwa lubuskiego**”, zostało zrealizowane w oparciu o sondaż 1000 uczniów z województwa lubuskiego. Przebadano uczniów klasy VI i VIII szkoły podstawowej oraz uczniów z klasy 1 i 3 szkół ponadpodstawowych. Badania zrealizowano w powiecie gorzowskim i zielonogórskim, a także w miastach na prawach powiatu: w Zielonej Górze i w Gorzowie Wielkopolskim.

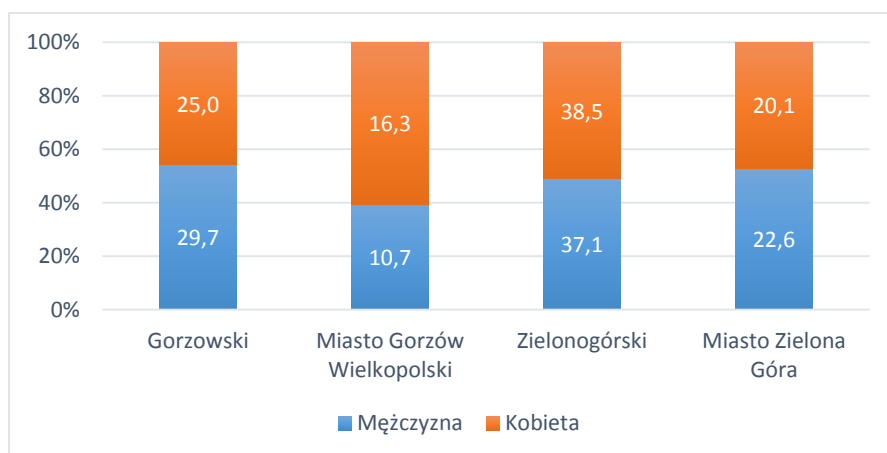
W ramach prowadzenia badań wśród uczniów, próba celowa badanych osób została zaplanowana w taki sposób, aby kompleksowo objąć nimi wyczerpującą liczbę uczniów na obszarze badanych powiatów. W związku z tym zaplanowano, iż w powiecie gorzowskim oraz zielonogórskim zostanie zrealizowanych 500 ankiet, przy czym 200 zostanie przeprowadzonych w szkołach podstawowych (w podziale na VI oraz VIII klasę), a 300 - w szkołach ponadpodstawowych (w podziale na 1 oraz 3 klasę). Tożsamy dobór został zaplanowany w odniesieniu do miast na prawach powiatu, czyli Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim. Wskaźnik procentowy respondentów z poszczególnych powiatów i miast przedstawia poniższy wykres.

Wykres 31. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

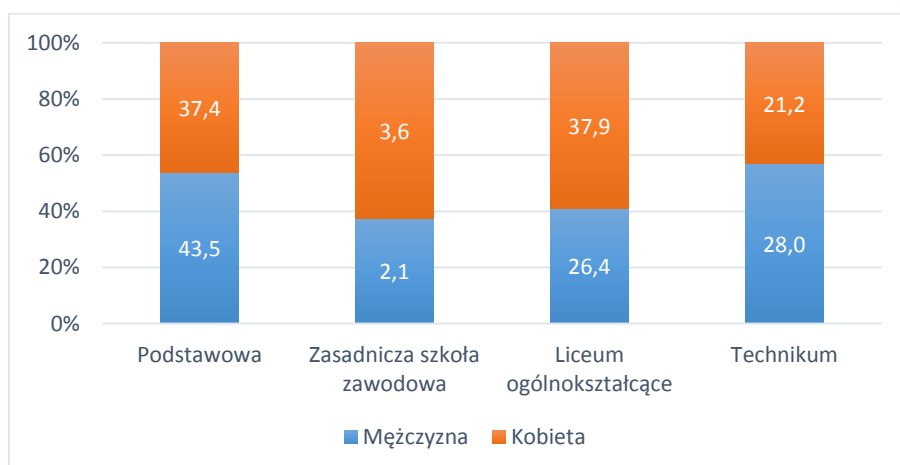
Łącznie w badaniu wzięło udział 57,2% uczennic i 42,8% uczniów. Wskaźnik respondentów w podziale na płeć i poszczególne obszary, z którego respondenci pochodzili przedstawia wykres poniżej.

Wykres 32. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty i płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

W szkołach podstawowych w badaniu uczestniczyło 37,4% dziewcząt i 43,5% chłopców. W zasadniczych szkołach zawodowych przebadano łącznie 3,6% dziewcząt i 2,1% chłopców. W liceach ogólnokształcących w badaniu wzięło udział 37,9% dziewcząt i 26,4% chłopców, a w technikum odpowiednio: 21,2% i 28,0%.

Wykres 33. Wskaźnik respondentów w podziale na płeć w poszczególnych typach szkół [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

2.2.1. Samopoczucie i czas wolny

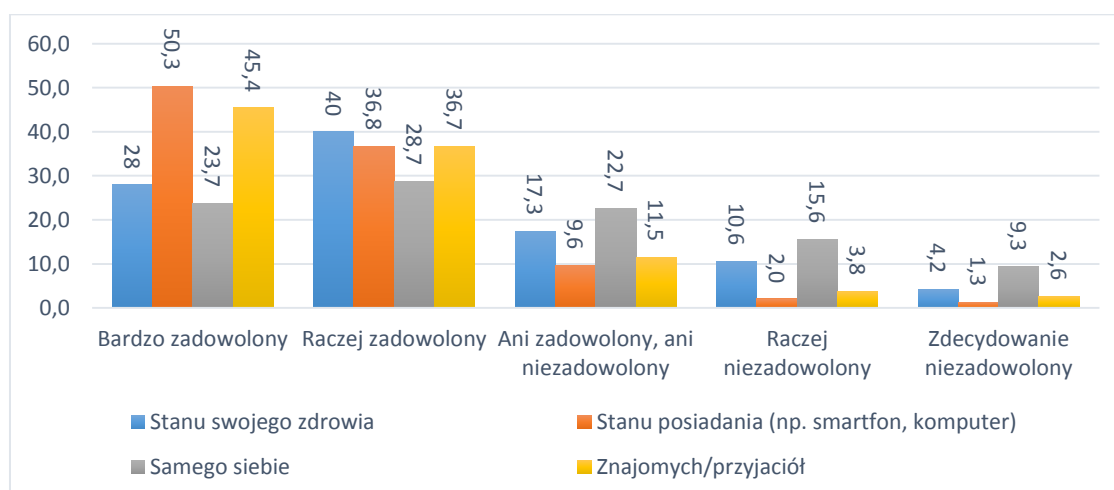
Prawie 65% badanych osób określiło swój stan psychiczny jako dobry lub bardzo dobry. Najlepsze samopoczucie i zadowolenie z siebie wykazują uczniowie szkół podstawowych. Uczniowie szkół ponadpodstawowych odczuwają więcej niepokojących sygnałów dotyczących stanu swojego zdrowia psychicznego. Prawie połowa badanych obawia się pogorszenia ich stanu psychicznego

w najbliższej przyszłości. Ogólnie można stwierdzić, że ok. 45% badanych jest zadowolona i szczęśliwa, 35% czasami odczuwa smutek i przygnębienie, ok. 16% uczniów odczuwa smutek i przygnębienie bardzo często, a pozostałym 5% uczucia te towarzyszą cały czas.

Oceniając własną sprawczość ok. 50% uczniów jest przekonana, że posiada duży i zdecydowany wpływ na swoje życie.

Badanie pokazuje również, że młodzi ludzie pozytywnie kształtują swoje relacje z rówieśnikami. 67,6% uczniów posiada przyjaciół, w tym 46,7% we własnych zespołach klasowych. Część z nich (36,9%) ma również innych przyjaciół spoza szkoły. 66,8% respondentów posiada dobre relacje z kolegami i koleżankami z klasy, a 71,1% lubi spędzać z nimi czas, w tym także czas wolny poza szkołą.

Młodych respondentów zapytano o **stan ich zadowolenia**, m.in. ze swojego zdrowia, z: posiadanych dóbr materialnych, zadowolenia z samego siebie i posiadanych przyjaciół.

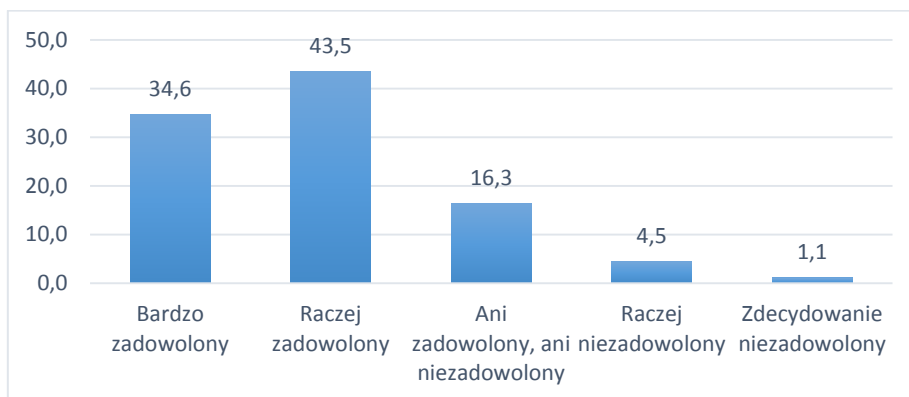
Wykres 34. Stopień zadowolenia z poszczególnych obszarów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Okazuje się, że uczniowie są bardzo zadowoleni ze stanu posiadania rzeczy materialnych, tj. urządzeń elektronicznych. Dotyczy to aż 50,3% badanych dzieci i młodzieży. Respondenci są również bardzo zadowoleni z liczby posiadanych znajomych i przyjaciół (45,4%). Natomiast mniejsze jest zadowolenie uczniów i uczennic w zakresie: stanu swojego zdrowia (28%) oraz z samego siebie (23,7%).

Stopień satysfakcji z badanych obszarów jest widoczny przede wszystkim wśród uczniów biorących udział w badaniu. O ile poziom zadowolenia z posiadania znajomych i przyjaciół jest wyższy w grupie dziewcząt (46,1%), o tyle wskaźnik stanu zadowolenia z samego siebie i stanu swojego zdrowia oraz posiadania rzeczy materialnych jest wyższy w grupie chłopców. .

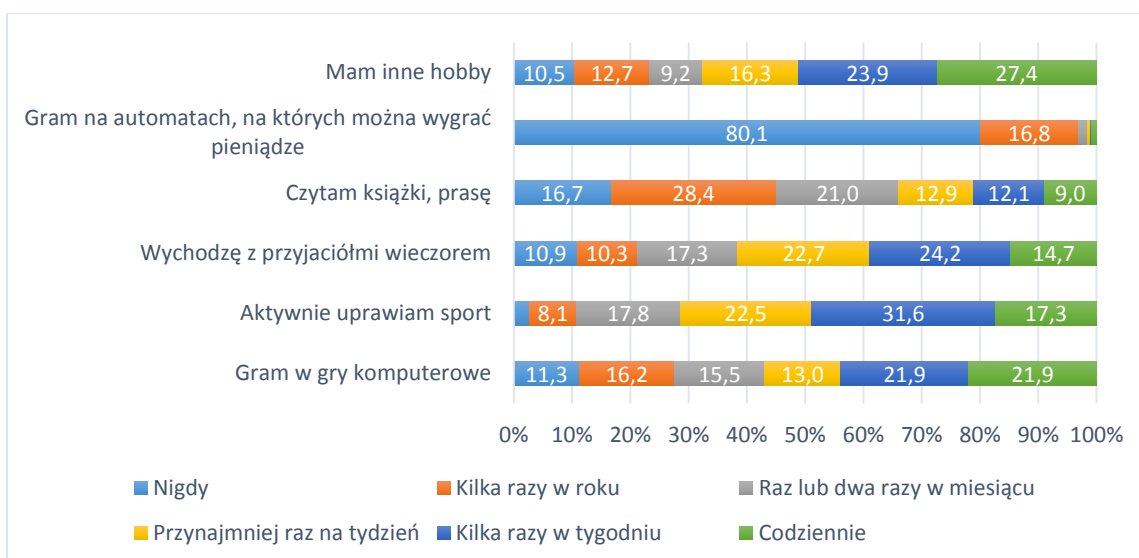
Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny jest wysoka. 43,5% badanych uczniów jest raczej zadowolona z sytuacji finansowej swojej rodziny, a 34,6% wskazuje, że jest bardzo zadowolona.

Wykres 35. Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Biorąc pod uwagę **formy aktywności** uczniów w czasie wolnym, należy podkreślić, iż ich odpowiedzi kształtowały się różnie. Najwięcej, bo 27,4% uczniów, posiada inne hobby i zainteresowania, którym chętnie poświęcają swój czas, a nie zostały one ujęte w badaniu ankietowym. Druga najliczniejsza grupa (21,9% badanych) czas wolny każdego dnia poświęca na granie w gry komputerowe. Codziennie swoją aktywność w czasie wolnym na uprawianiu sportu deklaruje 17,3% uczniów, 14,7% - spędza swój wolny czas z przyjaciółmi i znajomymi, a 9% - czyta książki lub prasę. Zdecydowana większość (80,1%) uczniów nie poświęca swojego wolnego czasu na granie na automatach (za pieniądze), również spora część (16,7%) nie poświęca czasu na czytanie.

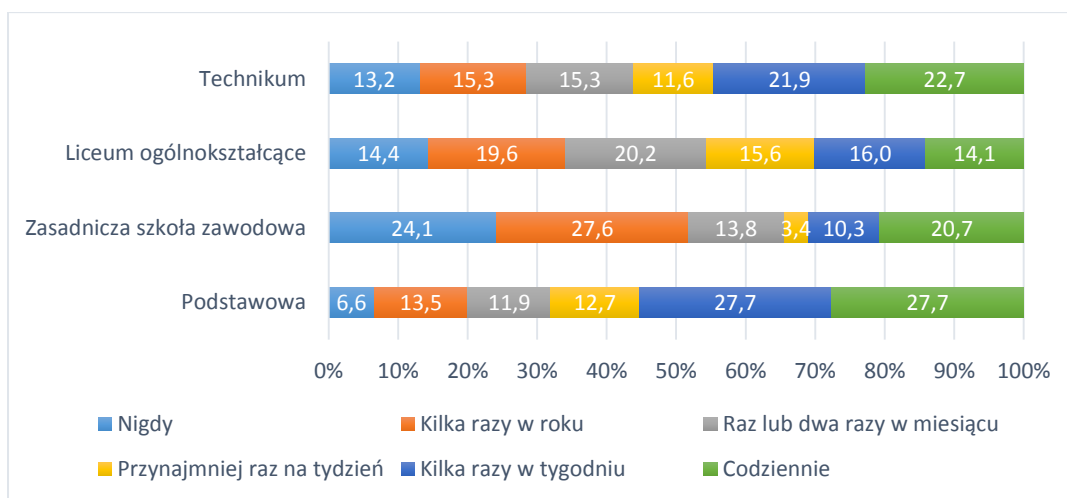

Wykres 36. Formy aktywności uczniów w czasie wolnym [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Analizując formy aktywności w podziale na płeć warto zwrócić uwagę na fakt, że czas wolny przeznaczany na gry komputerowe stanowi zajęcie przede wszystkim chłopców. 37,1% respondentów płci męskiej deklaruje, że codziennie gra w gry, przy czym wskaźnik kobiet grających codziennie w gry wynosi 10,5%.

21,9% badanych uczniów twierdzi, że swój wolny czas poświęca na granie w gry komputerowe. Badając to zagadnienie w podziale na różny typ szkół wynika, że codziennie grę na komputerze deklaruje największa liczba uczniów szkół podstawowych (27,7%), następnie techników (22,7%) i zasadniczych szkół zawodowych (20,7%).

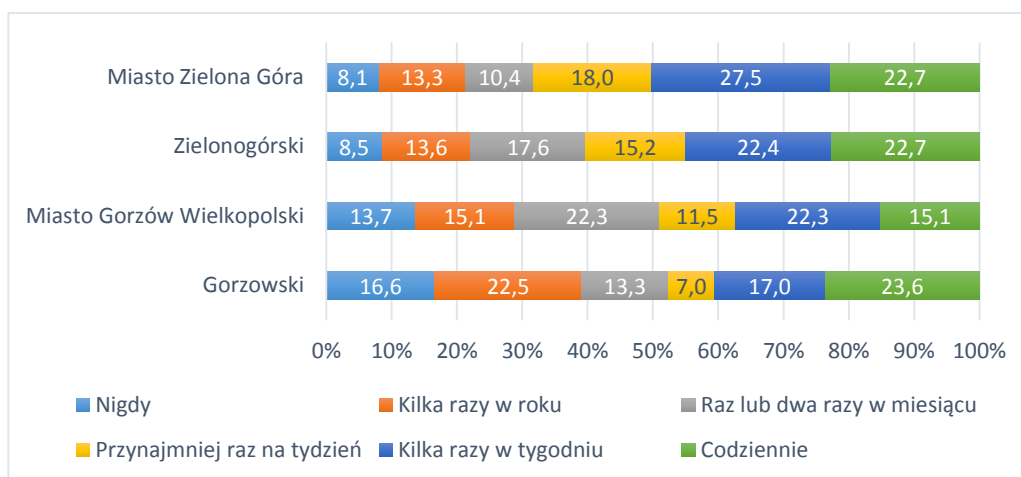
Wykres 37. Częstotliwość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Jak już wspomniano, codzienne korzystanie z komputera w celu **grania** jest znacznie bardziej popularne wśród chłopców niż dziewcząt (odpowiednio: 37,1% i tylko 10,5%). Dziewczęta deklarują, że w gry komputerowe grają średnio kilka razy w roku (23,3%), a aż 17,6% badanych respondentów w grupie dziewcząt nie gra w gry w ogóle.

Najwięcej osób grających codziennie w gry komputerowe zamieszkuje powiat gorzowski (23,6%), a następnie powiat zielonogórski (22,7%) i miasto Zieloną Górę (22,7%).

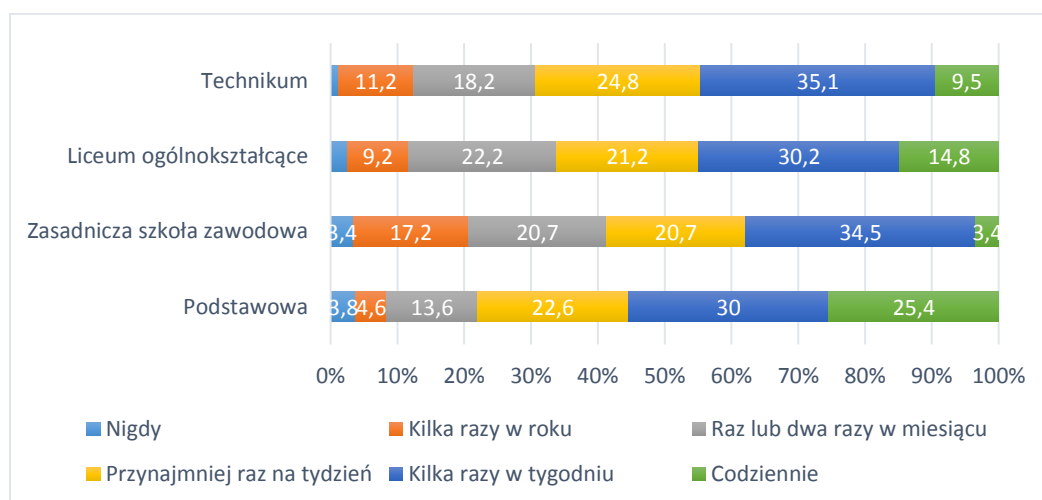

Wykres 38. Częstotliwość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na powiaty [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Porównując tegoroczne badania z wynikami badań ujętych w raporcie z 2015 r. wynika, że zmniejszył się odsetek uczniów poświęcających swój wolny czas na gry komputerowe. W 2015 r. 45% uczniów deklarowało granie w czasie wolnym, podczas gdy obecnie odnotowano 21,9% takich osób. Pozostaje jednak pytanie czy niższa liczba osób grających w gry wynika z konieczności powrotu do szkoły i realizacji zajęć stacjonarnych w czerwcu? W dalszym ciągu największy odsetek uczniów poświęcających wolny czas na gry online stanowią uczniowie szkół podstawowych.

17,3% uczniów swój wolny czas poświęca na zajęcia sportowe. Najczęściej sport uprawiany jest kilka razy w tygodniu, co może wynikać z systematycznych zajęć w klubach sportowych. 35,1% uczniów techników deklaruje uprawianie sportu kilka razy w tygodniu. Dotyczy to 35,4% uczniów zasadniczych szkół zawodowych oraz 30,2% uczniów liceów i 30% uczniów szkół podstawowych. Codzienne uprawianie sportu deklaruje 25,4% uczniów ze szkół podstawowych.

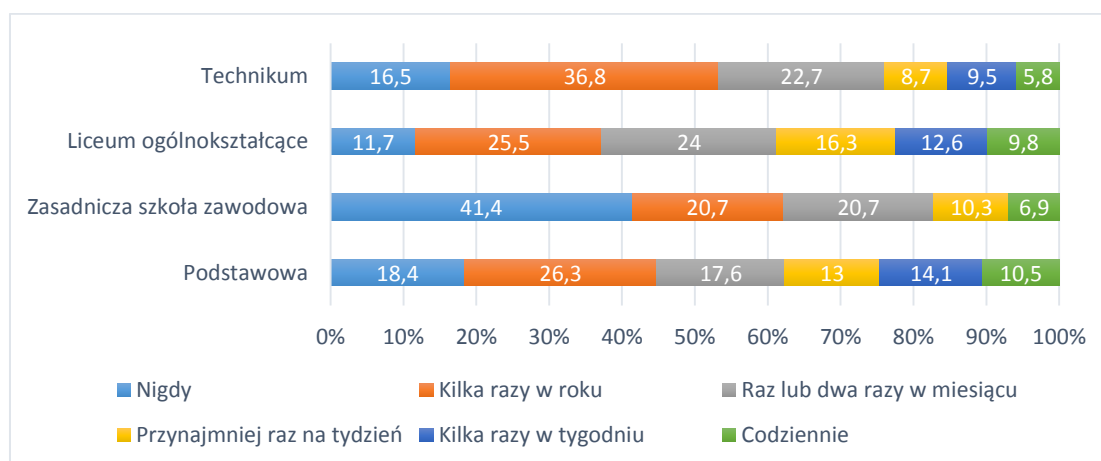
Wykres 39. Częstotliwość aktywnego uprawiania sportu przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród osób biorących udział w badaniu sport jako forma spędzania czasu wolnego każdego dnia jest aktywnością dla 24,1% mężczyzn i 12,7% kobiet. Kilka razy w tygodniu sport uprawia 32% chłopców i 31,3% dziewcząt, co potwierdza fakt, że sport należy do aktywności częściej uprawianych przez chłopców niż dziewczęta.

Z porównania aktualnych wyników sondażu z danymi zawartymi w raporcie z 2015 r. wynika, że ogólnie zmniejszył się odsetek osób deklarujących uprawianie sportu codziennie, szczególnie wśród uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych. Natomiast liczba uczniów ze szkół podstawowych oraz liceów deklarujących uprawianie sportu codziennie jest prawie taka sama (w 2015 r. 14% uczniów liceów, 24% uczniów szkół podstawowych). Zdecydowanie w 2021 r. zwiększył się odsetek uczniów uprawiających sport kilka razy w tygodniu.

Codziennie czytanie książek deklaruje 9% badanych uczniów. 16,7% z nich twierdzi, że nie czyta książek w ogóle. Analizując to zagadnienie w podziale na typ szkoły wynika, że najrzadziej (wcale lub kilka razy do roku) czytają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (62,1%), a następnie uczniowie techników (53,3%). Bardzo częste sięganie po książki (codziennie lub kilka razy w tygodniu) deklarują uczniowie szkół podstawowych (24,6%) oraz uczniowie liceów (22,4%).

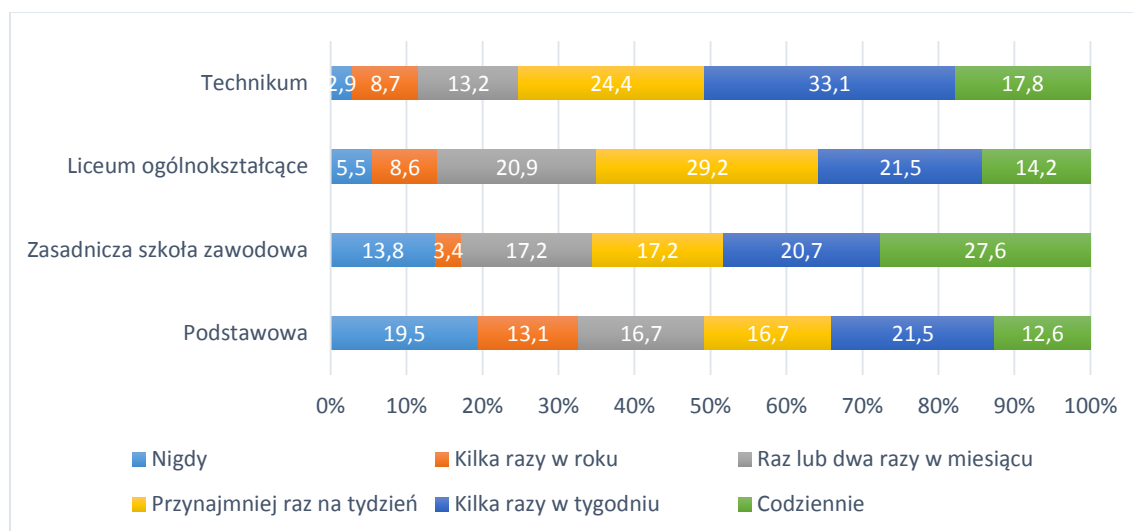
Wykres 40. Częstotliwość czytania książek, prasy przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Zdecydowaną większość osób czytających w tej grupie respondentów stanowią dziewczęta. Codzienne czytanie książek deklaruje 11,3% dziewcząt w stosunku do 5,3% chłopców. Również kilka razy w tygodniu po lekturę sięga stosunkowo więcej kobiet niż mężczyzn (15,5% kobiet i 7,6% mężczyzn).

Warto dodać, że w 2015 r. codzienne czytanie deklarowało ok. 10% uczniów ze wszystkich typów szkół. W 2021 r. odsetek uczniów czytających w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach jest zdecydowanie niższy. W 2015 r. było średnio 12% uczniów nieczytających w ogóle, podczas gdy obecnie wskaźnik ten wynosi 22%.

Prawie 40% respondentów w wieku szkolnym deklaruje spędzanie czasu wolnego z przyjaciółmi (codziennie lub kilka razy w tygodniu). Najwięcej uczniów (27,6%) z zasadniczych szkół zawodowych spotyka się codziennie z przyjaciółmi, następnie swój wolny czas na częste spotkania towarzyskie poświęcają uczniowie techników (17,8%). Okazuje się, że uczniowie szkół podstawowych wolny czas spędzają na innych aktywnościach niż spotkania ze znajomymi, gdyż jak pokazują wyniki badań stanowią oni grupę najmniej liczną, która poświęca czas wolny na spotkania towarzyskie (19,5%).

Wykres 41. Częstotliwość wychodzenia z przyjaciółmi w czasie wolnym przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Znacznie zmniejszył się odsetek uczniów spędzających czas wolny z przyjaciółmi poza domem. O ile w 2015 r. tę formę preferowało ok. 70% uczniów, o tyle w 2021 r. - niecałe 40% uczniów i uczennic. Zdecydowanie zwiększyła się liczba uczniów ze szkół ponadpodstawowych, którzy nie spotykają się z przyjaciółmi w czasie wolnym, na co wpływ mogły mieć ograniczenia wprowadzone w związku z przeciwdziałaniem covid-19, wpływające na niższą mobilność osób. Jednak w dalszym ciągu więcej osób spędzających czas poza domem z przyjaciółmi odnotowuje się wśród uczniów szkół średnich.

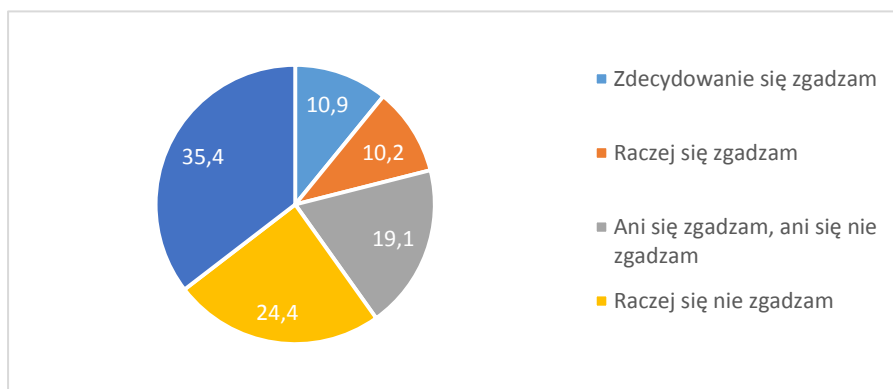
Dodatkowo można stwierdzić, że większość młodych respondentów należy do grupy osób mało aktywnych. Respondenci podczas badania zostali poproszeni o wskazanie ilości godzin spędzanych na realizacji aktywności fizycznej – dokładnie średniego czasu spędzanego w ciągu ostatnich 30 dni na siłowni. Okazuje się, że aż 67,7% badanych nie uczestniczy wcale w zajęciach na siłowni, 22,6% uczniów spędziła na siłowni od 1 do 5 godzin. Niewielki odsetek respondentów uczestniczył w zajęciach na siłowni od 6 do 10 godzin, w ciągu ostatniego miesiąca (5%), a powyżej 10 godzin ćwiczeń na siłowni deklaruje 4,6% badanych.

Inaczej przedstawia się sytuacja spędzania czasu na dbałość o **zdrowy styl życia** przez uczniów z województwa lubuskiego. 43,8% badanych deklaruje, że w ostatnim miesiącu spędziła od 1 do 5 godzin na wykonywaniu różnych czynności i aktywności związanych z utrzymywaniem zdrowego stylu życia. 13,9% badanych uczniów poświęciło na ten cel od 6 do 10 godzin, 11,9% - od 11 do 20 godzin, a 14,3% respondentów różnego rodzaju aktywności wykonywał powyżej 20 godzin. Niestety 16% badanych dzieci i młodzieży nie przeznaczyła ani jednej godziny, w ciągu ostatnich 30 dni, na zadbanie o własne zdrowie fizyczne.

Dominującym zadaniem uczniów jest wypełnianie obowiązku nauki, ewentualnie uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych. Młode osoby w ograniczonym stopniu są zobowiązane do pomagania w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Tego zdania jest 59,8% badanych uczniów, którzy twierdzą, że na obowiązki nie poświęcają więcej czasu niż na spotkania z przyjaciółmi, własne hobby czy innego typu rozrywki. Spośród badanych uczniów 10,9% poświęca więcej czasu na obowiązki niż na własne przyjemności.

Porównując tegoroczne ustalenia badawcze z wynikami raportu z 2015 r. wnioskować można, że liczba uczniów poświęcających czas na inne hobby w czasie wolnym uległa zmniejszeniu, głównie w zakresie

codziennej aktywności związanej z hobby.

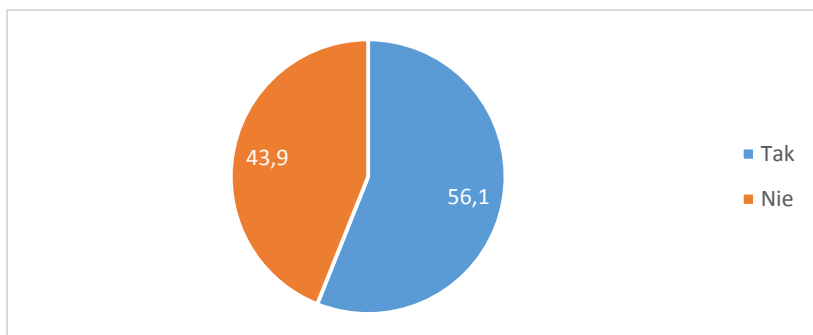

Wykres 42. Ocena poświęcania więcej czasu na obowiązki niż spotkania z przyjaciółmi, hobby czy rozrywki [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

2.2.2. Spożywanie alkoholu

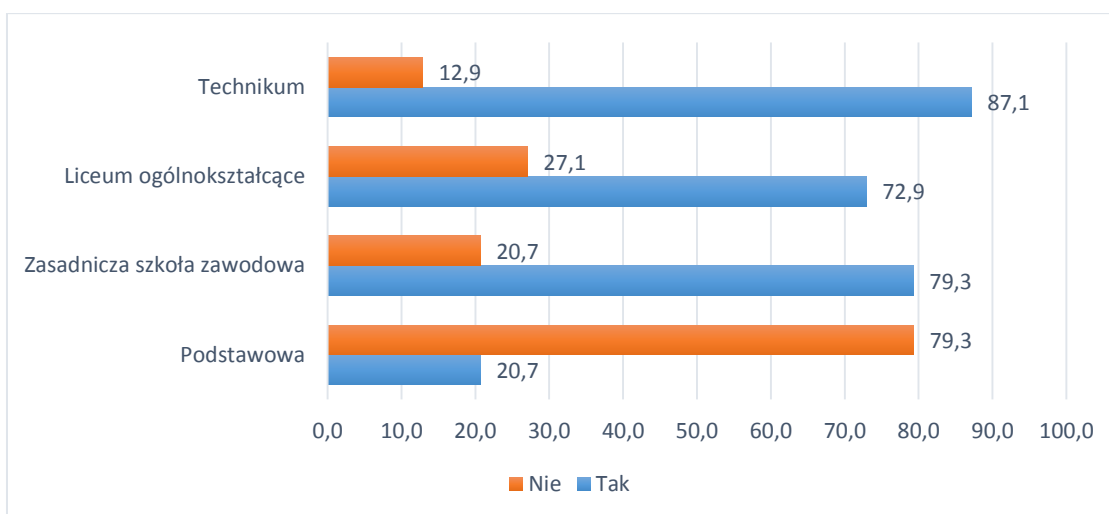
Alkohol jest najczęstszym środkiem psychoaktywnym, po który sięgają uczniowie szkół województwa lubuskiego.

Wykres 43. Spożywanie alkoholu wśród uczniów [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

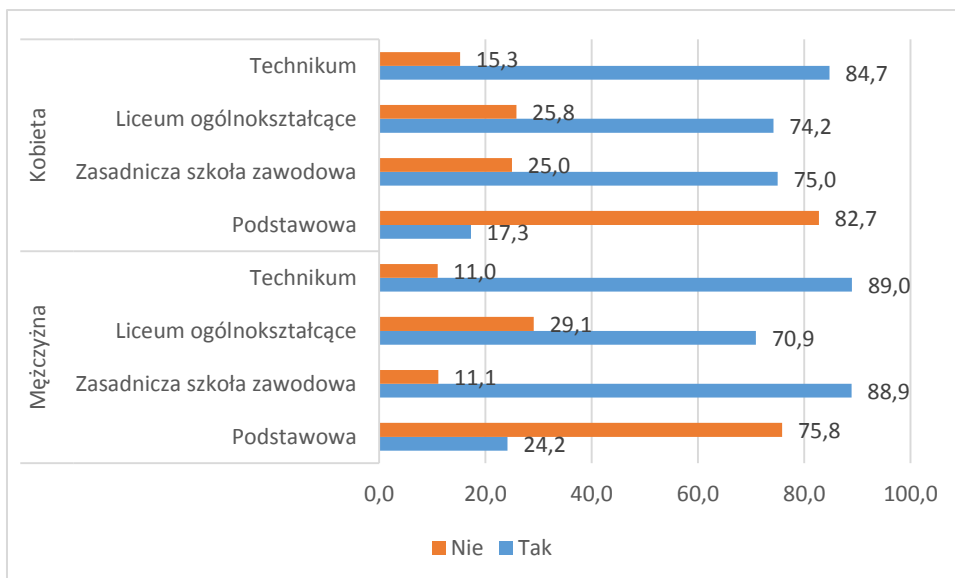
Zdecydowana większość uczniów spożywających alkohol to uczniowie szkół ponadpodstawowych. Najwięcej alkoholu spożywają uczniowie techników (87,1%), następnie zasadniczych szkół zawodowych (79,3%) i na końcu uczniowie liceów, którzy deklarują sięganie po alkohol w 72,9%. Z kolei wśród uczniów szkół podstawowych 20,7% deklaruje spożywanie alkoholu, natomiast 79,3% jego niespożywanie. Wyższy wskaźnik osób spożywających alkohol ze szkół ponadpodstawowych wynika z faktu, iż w tego typu szkołach uczniowie osiągają pełnoletność i zgodnie z prawem mogą już samodzielnie zakupić alkohol.

Wykres 44. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

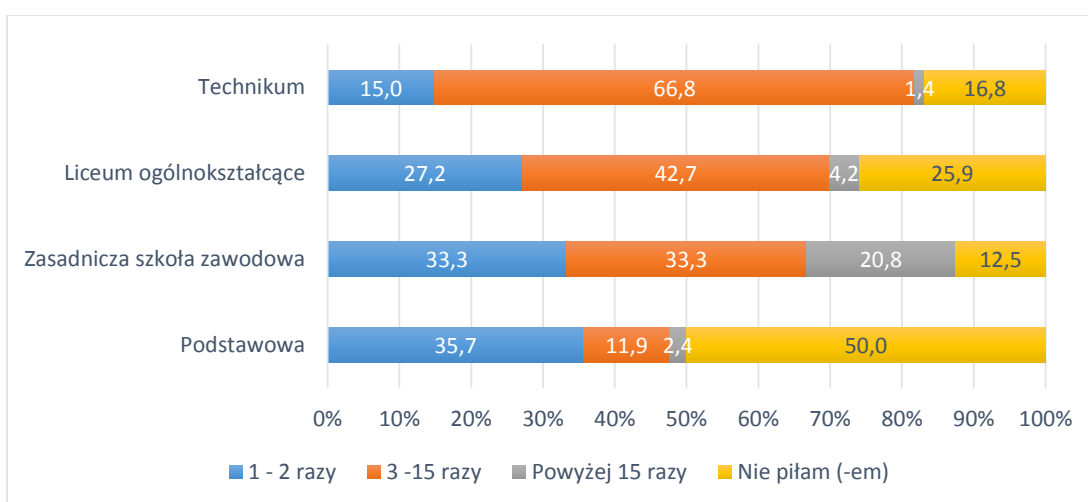
Do używania alkoholu przyznaje się większa liczba chłopców z techników (89%) oraz z zasadniczych szkół zawodowych (88,9%). W liceach ogólnokształcących picie alkoholu deklaruje większa liczba kobiet (74,2%). Z kolei w szkołach podstawowych stosunek osób pijących wynosi 24,2% chłopców do 17,3% dziewcząt.

Wykres 45. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Analizując częstotliwość picia alkoholu w przeciągu ostatniego miesiąca w podziale na typ szkoły okazuje się, że najczęściej po alkohol sięgają uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (20,8%). W ciągu ostatnich 30 dni spożywali alkohol powyżej 15 razy, co wskazuje na to, że średnio co drugi dzień byli pod wpływem alkoholu. Od 3 do 15 razy w miesiącu pod wpływem alkoholu pozostawali najczęściej uczniowie technikum (66,8%) oraz liceum (42,7%). Z kolei do okazjonalnego spożywania alkoholu (1-2 razy w miesiącu) przyznaje się 35,7% uczniów szkół podstawowych, 33,3% zasadniczych szkół zawodowych i 27,2% uczniów liceów.

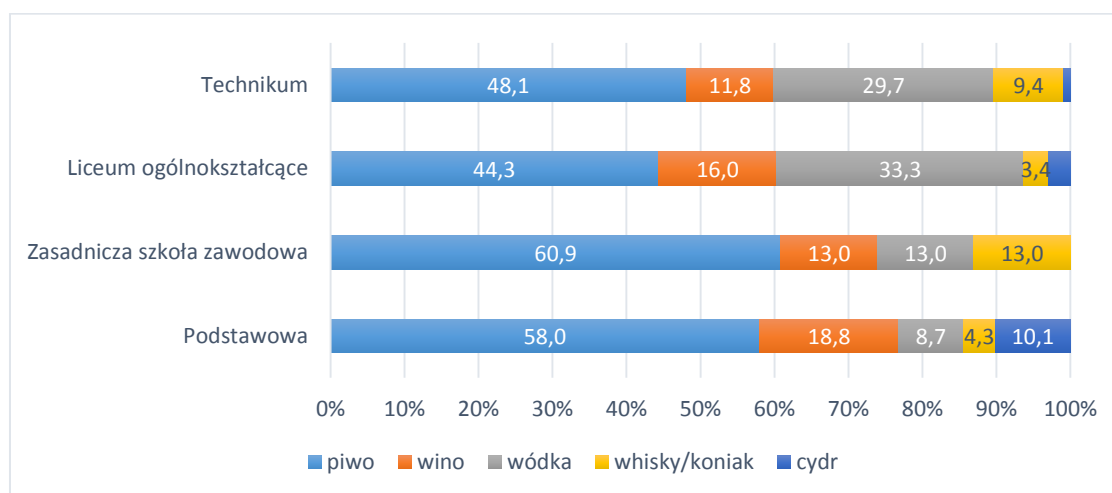
Wykres 46. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

W 2021 roku w porównaniu z 2015 r. odsetek dzieci i młodzieży pijącej alkohol uległ niewielkiemu zwiększeniu w szkołach podstawowych, natomiast obniżył się w szkołach ponadpodstawowych. Analizując sytuację używania alkoholu w przeciągu ostatnich 30 dni zauważyć można, że większość uczniów szkół średnich spożywa obecnie mniej alkoholu niż miało to miejsce w 2015 r. Zwiększeniu uległa jedynie liczba pijących 1-2 razy w ciągu miesiąca wśród uczniów szkół podstawowych. W 2015 r. odsetek uczniów szkół podstawowych pijących 1-2 razy w miesiącu wynosił 33%, a w 2021 r. – 35,7%. W przypadku pozostałych typów szkół odsetek pijących uczniów 1-2 razy w miesiącu uległ obniżeniu o 11% w liceach, o 25% w technikumach i o 6% w zasadniczych szkołach zawodowych.

Do najpopularniejszych alkoholi spożywanych przez uczniów w podziale na typ szkoły należy zdecydowanie piwo. Takie same wskazania odnotowano w przeprowadzanych badaniach w 2015 r.

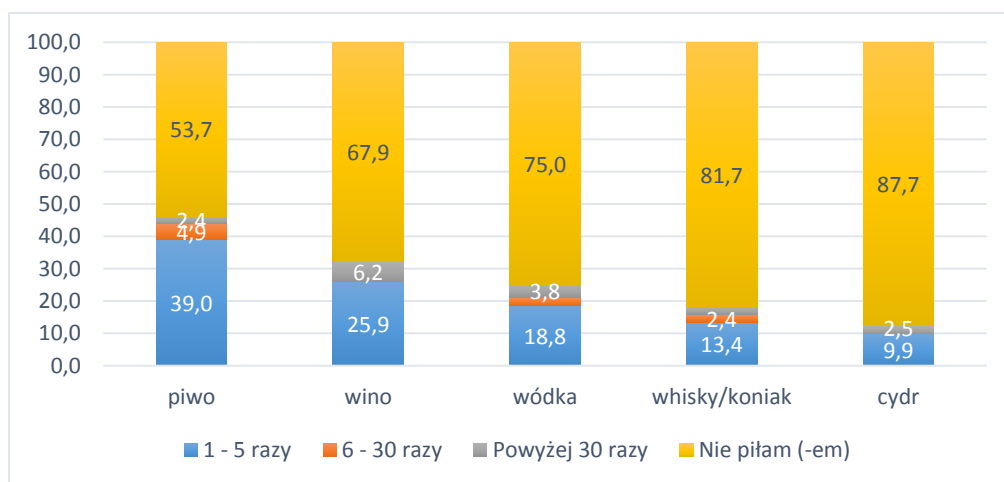
Do częstego picia piwa przyznaje się 60,9% młodzieży z zasadniczych szkół zawodowych, 44,3% z liceów oraz 48,1% z techników. W szkołach podstawowych aż 58% uczniów spożywa piwo oraz najwięcej, bo 18,8% badanych spożywało również wino i cydr (10,1%).

Wykres 47. Spożycie alkoholu w ostatnim czasie przez uczniów w podziale na typ alkoholu i typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

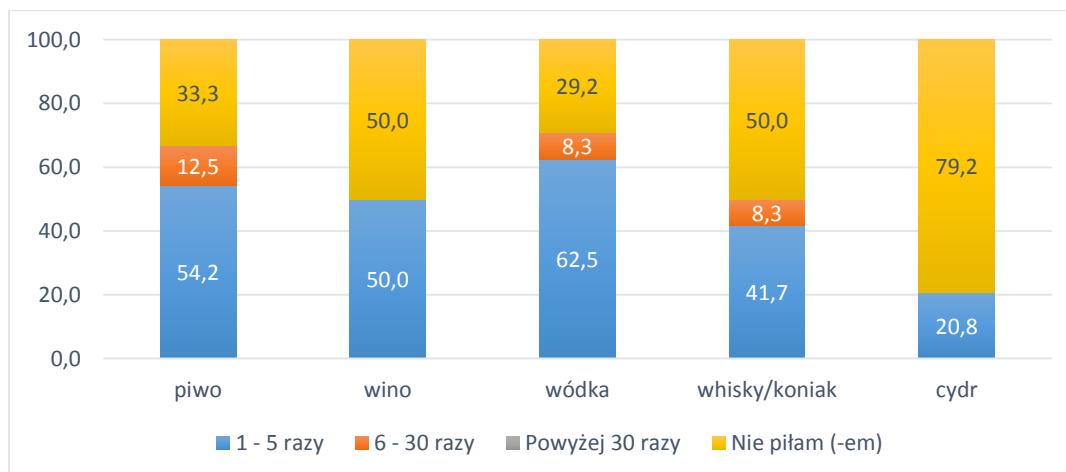
Analizując częstotliwość picia oraz rodzaj alkoholu, po który najczęściej sięgają młodzi ludzie stwierdza się, że uczniowie szkół podstawowych najczęściej spożywają piwo (39%) i wino (25,9%) od 1 do 5 razy.

Wykres 48. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w szkole podstawowej [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych najpopularniejszym alkoholem jest zarówno piwo, jak i wódka. Użycie piwa z częstotliwością 6-30 razy deklaruje 12,5% uczniów, a wódki - 8,3%. Również tyle samo uczniów (10,5%) spożywała whisky/koniak (od 6 do 30 razy). Częstotliwość picia piwa od 1 do 5 razy deklaruje 54,2% osób, przy czym wódki aż 62,5%, a whisky 41,7%. Do sporadycznego spożywania wina przyznaje się 50% respondentów, którzy również sporadycznie sięgali po cydr (20,8%).

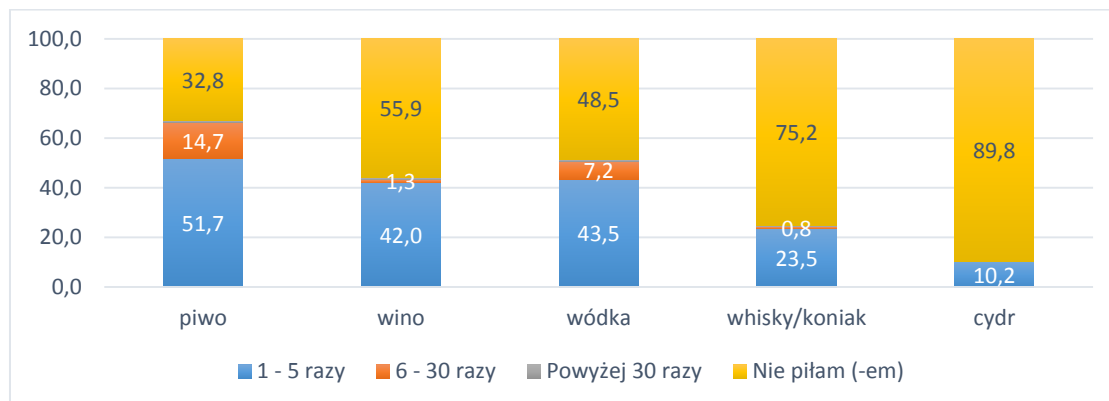
Wykres 49. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w zasadniczej szkole zawodowej [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Także uczniowie liceów pijąc alkohol najczęściej sięgają po piwo. 67,2% respondentów deklaruje jego spożywanie (od 1 do 5 razy – 51,7% i częściej – 15,5%). Badanie pokazuje, że spożywanie wódki oraz wina jest porównywalne i po te trunki sięga ok. 44% respondentów (wino), przy czym po wódkę 7,3%

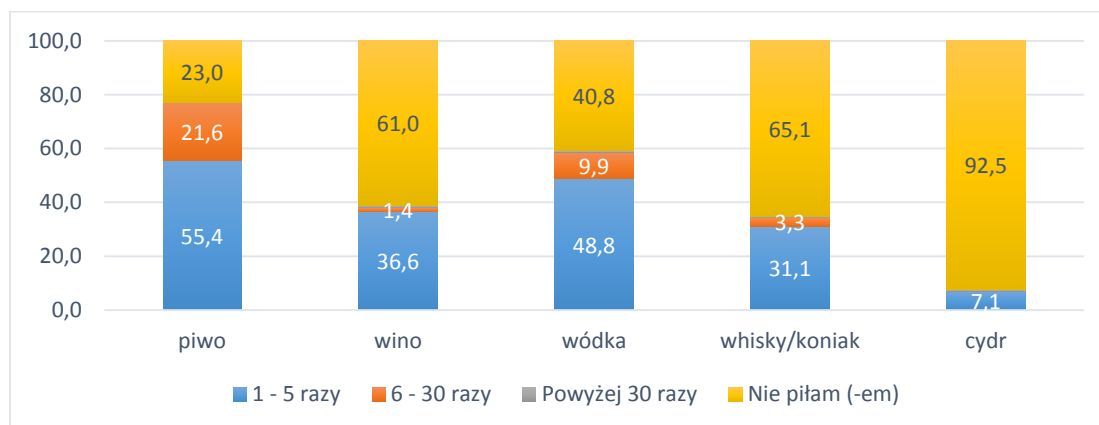
badanych sięga częściej. Whisky czy koniak spożywa 24,8% uczniów liceów, jednak robi to sporadycznie.

Wykres 50. Częstość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w liceum [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Piwo należy również do najpopularniejszego alkoholu spożywanego przez uczniów techników. 77% respondentów tego typu szkół deklaruje jego spożywanie, w tym 55,4% kilka razy, a 21,6% od 6 do 30 razy. Na drugim miejscu alkoholem najczęściej wybieranym przez tę grupę uczniów jest wódka. Spożywa ją 59,2% młodzieży (10,4% bardzo często oraz 48,8% kilka razy). Spożywanie wina oraz whisky deklaruje niespełna 40% respondentów.

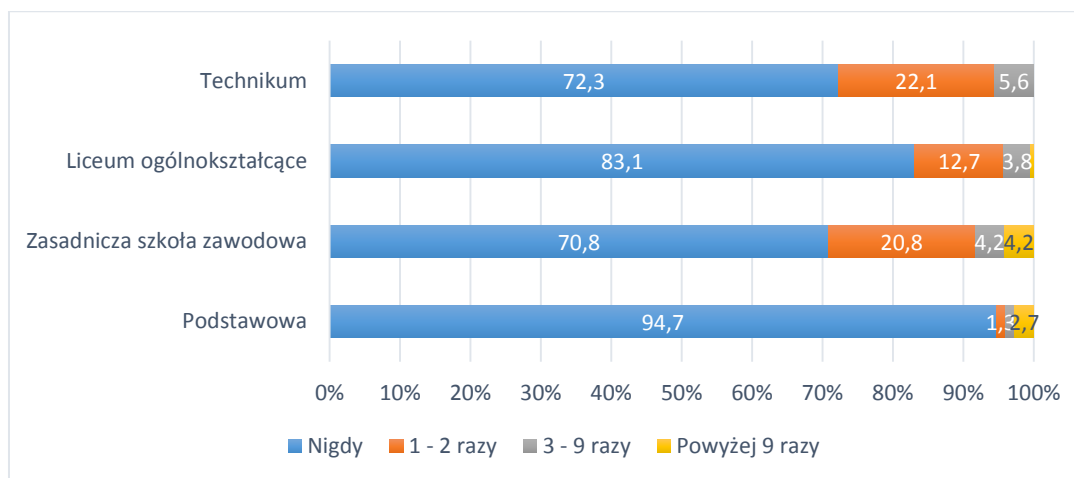
Wykres 51. Częstość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w technikum [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Badając miejsce spożywania alkoholu przez uczniów okazuje się, że uczniowie szkół podstawowych najczęściej piją alkohol we własnych domach (49,3%). W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych częstość spożywania alkoholu w domu jest zdecydowanie niższa, choć również popularna głównie wśród uczniów liceów (26,1%). Zdecydowanie częściej lubuska młodzież pije alkohol u znajomych, w tym 40,6% uczniów techników, 39,1% zasadniczych szkół zawodowych

i 45,4% młodzieży z liceów. Również praktykowaną formą spożywania alkoholu przez młodzież szkół ponadpodstawowych jest picie alkoholu „na ulicy” lub na innym terenie otwartym. Zdecydowanie najrzadziej respondenci spożywają alkohol w miejscach typowo do tego przeznaczonych, tj. bary, pijalnie, puby.

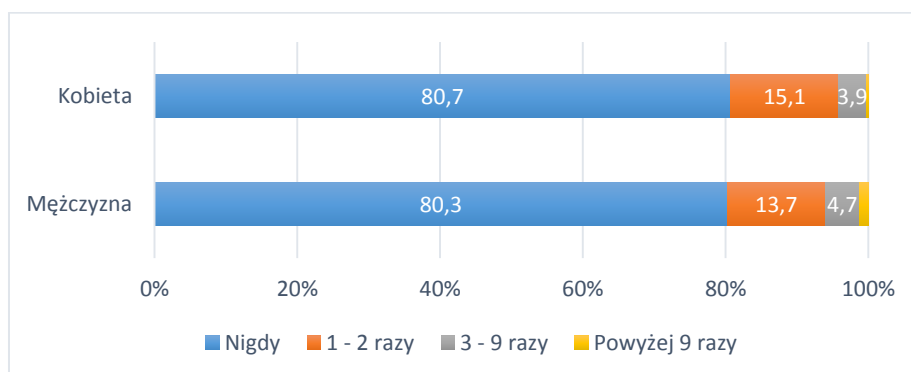
Analizując zjawisko „upicia się” wśród lubuskich uczniów w podziale na typy szkół okazuje się, że dotyczy ono w 4,2% uczniów zasadniczych szkół zawodowych oraz 2,7% uczniów szkół podstawowych. Oni też deklarują częstotliwość „upicia się” powyżej 9 razy. Jednakże najwięcej uczniów, którym zdarzyło się „upić” odnotowano w technikach (22,1%), a także w zasadniczych szkołach zawodowych (20,8%). Wśród uczniów liceów sytuacja ta dotyczy 12,7% respondentów.

Wykres 52. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

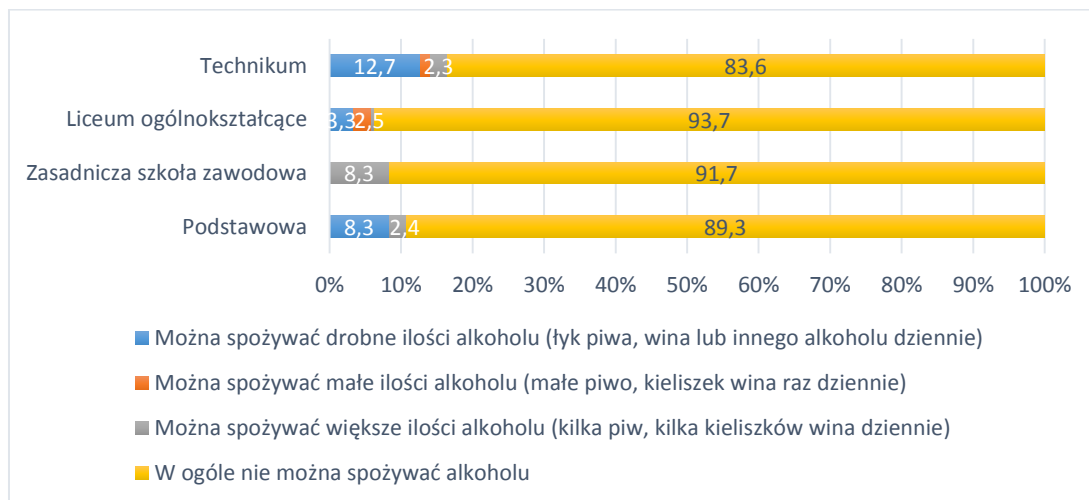
Statystycznie do „upicia się” w ostatnim miesiącu w ilości 1-2 razy przyznaje się 15,1% dziewcząt i 13,7% chłopców. Wyższy wskaźnik częstotliwości „upicia się” występuje wśród chłopców, który wynosi 4,7% w porównaniu do dziewcząt, gdzie wskaźnik ten określono na poziomie 3,9%.

Wykres 53. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

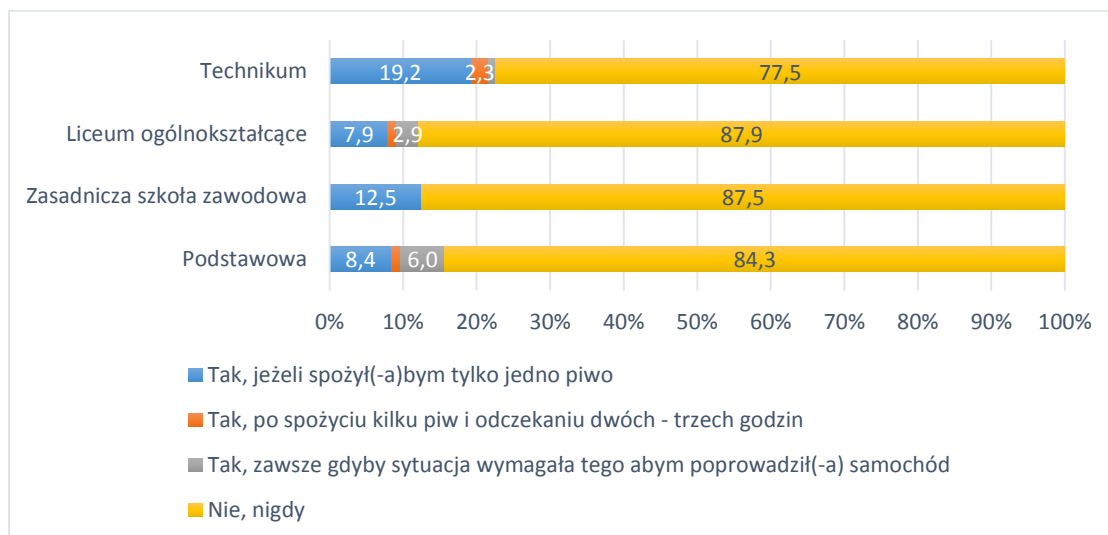
Uczniowie i uczennice z lubuskich szkół w zdecydowanej większości podzielają stanowisko, że nie wolno pić alkoholu przez kobiety w ciąży. Ok. 90% respondentów jest tego zdania.

Wykres 54. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat spożywania alkoholu w ciąży [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Podobnie, większość respondentów sądzi, że nigdy nie wolno prowadzić pojazdów mechanicznych po wypiciu alkoholu. Jednakże niektórzy uczniowie techników czy zasadniczych szkół zawodowych posiadają na ten temat bardziej liberalne poglądy. Twierdzą, że można prowadzić samochód pod wpływem alkoholu w przypadku, gdy wypilo się raptem jedno piwo. Ocena uczniów w zakresie tego zagadnienia jest niepokojącym sygnałem, który sugeruje, że nie napotkają oni barier czy hamulców w momencie spożywania alkoholi i wsiadania po ich wpływie za kierownicę pojazdów mechanicznych.

Wykres 55. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat prowadzenia samochodu pod wpływem alkoholu [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

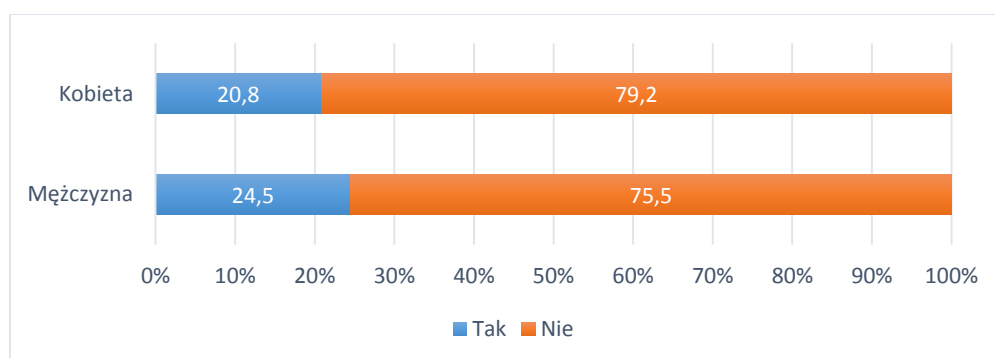
Z uwagi na to, że uczniowie szkół podstawowych nie posiadają prawa jazdy największy odsetek badanych osób w tej grupie stwierdził, że nigdy nie prowadził samochodu pod wpływem alkoholu. Jednak 6,3% respondentów przyznaje się, że do takich sytuacji dochodziło.

Respondenci byli też świadkami lub pasażerami osób kierujących pod wpływem alkoholu. Łącznie blisko 36% uczniów techników i 29,1% zasadniczych szkół zawodowych znalazło się w takiej sytuacji.

2.2.3. Stosowanie substancji innych niż alkohol

Młodych respondentów pytano również o zachowania związane z paleniem papierosów i używaniem narkotyków.

Dane dotyczące **palenia papierosów** wśród uczniów są optymistyczne, ponieważ 77,3% badanych uczniów deklaruje, że nie pali papierosów. Jednak 22,7% uczniów przyznaje się do palenia. Wśród uczniów deklarujących palenie papierosów znajduje się 24,5% chłopców oraz 20,8% dziewcząt.

Wykres 56. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na płeć [%]

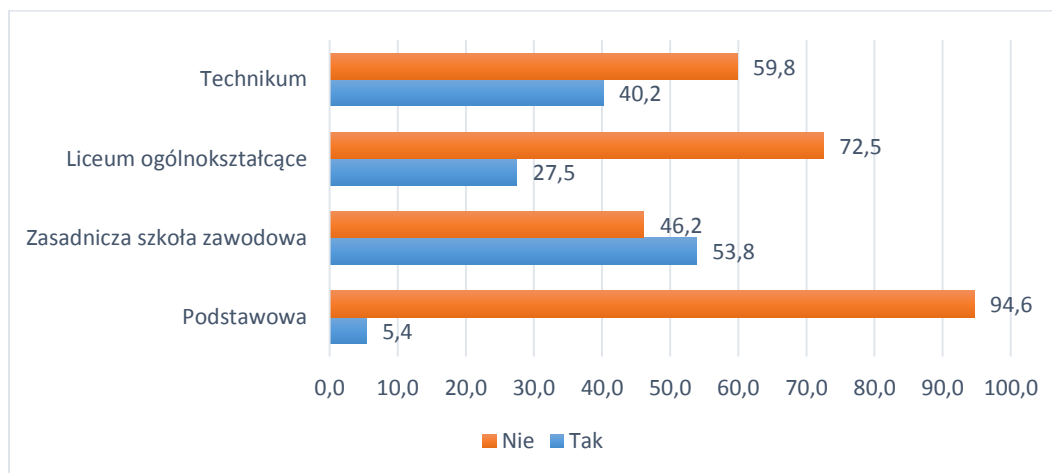
Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Najwięcej uczniów deklarujących palenie papierosów zamieszkuje powiat gorzowski (41,6%), a najmniej miasto Zielona Góra (12,3%).

Porównując obecne dane z wynikami raportu z 2015 r. zauważyć można, że odsetek osób palących papierosy uległ obniżeniu. W 2015 r. palenie deklarowało 30% respondentów, a w 2021 r. – 22,7%. Okazuje się zatem, że „moda” na palenie wśród uczniów zanika i przestaje być oznaką „dorosłości”. Odsetek palących uczniów szkół podstawowych w 2015 r. wynosił 8%, a w 2021 r. 5,4%. W dalszym ciągu osób palących jest więcej w szkołach ponadpodstawowych niż w podstawowych.

Analizując zjawisko palenia papierosów wśród dzieci i młodzieży w podziale na typ szkoły można stwierdzić, że uczniowie szkół podstawowych sięgają po papierosy stosunkowo rzadziej niż uczniowie szkół średnich. Badania potwierdzają, że 94,6% uczniów szkół podstawowych nie pali papierosów w ogóle. Tylko 5,4% uczniów tych szkół przyznaje się do systematycznego palenia papierosów. Z kolei

wśród szkół ponadpodstawowych najczęściej do palenia papierosów przyznają się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (53,8%), następnie uczniowie techników (40,2%), a na końcu liceów (27,5%).

Wykres 57. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Aż 11,1% uczniów szkół podstawowych deklaruje palenie więcej niż 20 papierosów dziennie. Tyle samo palących osób ze szkół podstawowych wskazuje palenie sporadyczne, czyli mniej niż jeden papieros na tydzień. Osoby z liceów i techników należą do palaczy sporadycznych, gdyż w ciągu ostatnich 30 dni wypalili mniej niż 1 papieros na tydzień (38,2% uczniów techników i 31,6% uczniów liceów). Z kolei palący uczniowie zasadniczych szkół zawodowych należą do palaczy, którzy w 12,5% wypalają paczkę papierosów dziennie, 31,3% - deklaruje palenie od 11 do 20 papierosów dziennie oraz 25% uczniów przyznaje się do palenia od 2 do 10 papierosów dziennie.

Okresem, w którym największy odsetek respondentów zaczyna palić papierosy, jest wiek odpowiadający edukacji podstawowej, co potwierdzają palacze uczący się obecnie w różnych typach szkół. Według respondentów największy odsetek palaczy zaczął palić papierosy w wieku pomiędzy 13 a 15 rokiem życia (56,3%). Spora część uczniów zaczyna inicjację do 12 roku życia (24,2%). Po pierwszym papierosa sięgnęło 8,6% badanych uczniów mając 16-17 lat, a w wieku powyżej 17 lat rozpoczęło palić 10,9% badanych uczniów.

Wśród uczniów deklarujących inicjację palenia papierosów w wieku 13-15 lat znajduje się 62,4% dziewcząt oraz 50,9% chłopców. Statystycznie więcej chłopców zaczyna palić w wieku powyżej 17 roku życia (20,9%).

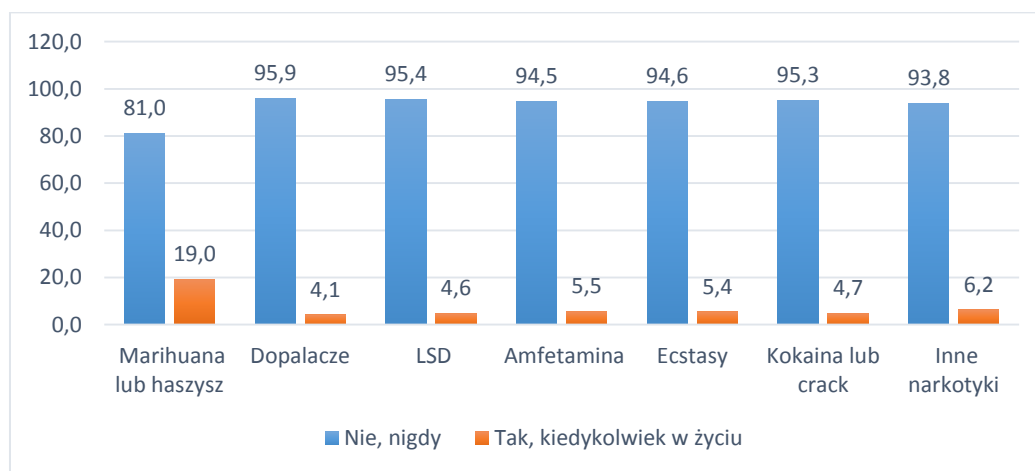
W 2015 r. osoby palące ze szkół podstawowych deklarowały wiek inicjacji tytoniowej do 12 roku życia (100%), a uczniowie szkół ponadpodstawowych zapalili pierwszego papierosa między 13 a 15 rokiem życia (58,8%).

Analiza porównawcza diagnozy lubuskiej z badaniami ogólnopolskimi³⁷ wskazuje, że palenie papierosów jest mniej popularne wśród uczniów z województwa lubuskiego, niż w całej Polsce. Średnio wśród polskich uczniów odsetek palących wynosi ponad 50%, podczas gdy w województwie lubuskim 22,7%. Palących w podziale na płeć jest porównywalna liczba: tyle samo osób palących jest wśród dziewcząt i chłopców, choć w województwie lubuskim odnotowano nieznacznie większy odsetek palących chłopców (24,5%) niż dziewcząt (20,8%).

W diagnozie lubuskiej poznaniu poddano również zjawisko używania **narkotyków** oraz znajomość poszczególnych rodzajów substancji psychoaktywnych innych niż papierosy i alkohol przez dzieci i młodzież. Okazuje się, że zdecydowana większość uczniów zna lub słyszała o różnych substancjach psychoaktywnych. Najbardziej znanym narkotykiem jest marihuana i haszysz, o których słyszało 91,4% respondentów.

Porównując dane z lat 2015 i 2021 odnoszące się do znajomości substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży szkolnej stwierdza się, że ich wiedza na ten temat pozostaje na porównywalnym poziomie.

Marihuana i haszysz to również substancje, które jak pokazują badania, były zażywane najczęściej przez respondentów (19%). Pozostałe narkotyki były używane przez niewielki odsetek badanych (od 4% do 6,2%).

Wykres 58. Używanie substancji psychoaktywnych [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Najbardziej popularny środek psychoaktywny jest zażywany przez taką samą liczbę chłopców jak i dziewcząt (odpowiednio: 18,8% i 18,9%). W przypadku pozostałych narkotyków statystycznie niewielki odsetek chłopców częściej deklaruje zażywanie wymienionych substancji.

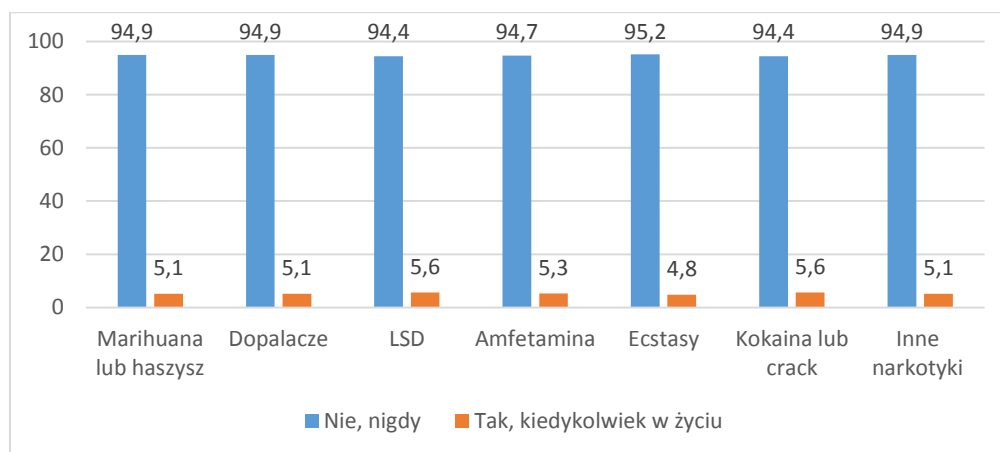
³⁷ [https:// www.cinn.gov.pl](https://www.cinn.gov.pl) (data dostępu: 29.08.2021).

Warto dodać, że w niewielkim zakresie zmniejszył się odsetek uczniów zażywających substancje psychoaktywne. Palenie marihuany w 2015 r. deklarowało 17% uczniów, czyli niewiele mniej niż w 2021 r. Jednakże zażywanie dopalaczy zmniejszyło się o 7%, LSD o 1,6% oraz amfetaminy o 3%. W przypadku pozostałych narkotyków odsetek osób je używających pozostaje na porównywalnym poziomie jak w 2015 r. (w granicach 5% używających).

Porównując ocenę zdobycia marihuany przez uczniów różnych typów szkół w województwie lubuskim na przestrzeni roku 2015 oraz 2021 okazuje się, że jest to substancja trudniejsza do zdobycia dla zdecydowanej większości uczniów. Wzrost trudności zdobycia/kupienia marihuany wskazują uczniowie techników o 2,4% i liceów o 9,1%. Z kolei dla uczniów zasadniczych szkół zawodowych łatwość zdobycia marihuany wzrosła o 1,7%, a dla uczniów szkół podstawowych o 5%.

Dostępność wymienionych w ankiecie substancji psychoaktywnych w środowisku lokalnym, tj. dopalaczy, leków, narkotyków, alkoholu i papierosów, została przez respondentów oceniona w przeważającej mierze jako bardzo łatwe do zdobycia. Uważają oni, że niniejsze substancje łatwo jest kupić na lokalnym rynku. Dotyczy to w szczególności papierosów (45,8%), alkoholu (42,3%) oraz leków (36,5%). Mniej dostępne są narkotyki (9,6%) oraz dopalacze (5,5%).

Odsetek uczniów szkół podstawowych zażywających narkotyki jest stosunkowo niewielki, jednakże ok. 5% ankietowanych uczniów próbowało wszystkich ze wskazanych w badaniu środków psychoaktywnych.

Wykres 59. Zażywanie substancji psychoaktywnych przez uczniów szkoły podstawowej [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Podsumowując, używanie substancji psychoaktywnych wśród uczniów różnych typów szkół w województwie lubuskim należy do rzadszych aktywności niż np. palenie papierosów. Doświadczenia w zakresie używania narkotyków deklaruje ok. 5% badanych uczniów, przy czym palenie marihuany - 19%. Marihuana uchodzi za najpopularniejszą z substancji psychoaktywnych, po którą sięgają młodzi

ludzie. Narkotyk ten jest również oceniany przez 38% respondentów za substancję łatwo dostępną. Analizując zjawisko zażywania różnych substancji psychoaktywnych przez uczniów w podziale na typ szkoły okazuje się, że marihuana jest najpopularniejszym narkotykiem, z jakim mieli do czynienia uczniowie szkół podstawowych (5,1%), liceów (21,8%) i techników (34,9). Natomiast uczniowie zasadniczych szkół zawodowych deklarują częstsze sięganie również po inne narkotyki niż marihuana. Przyznają się do zażywania amfetaminy (13,8%), LSD i kokainy (10,3%), czy też dopalaczy i ecstasy (6,9%).

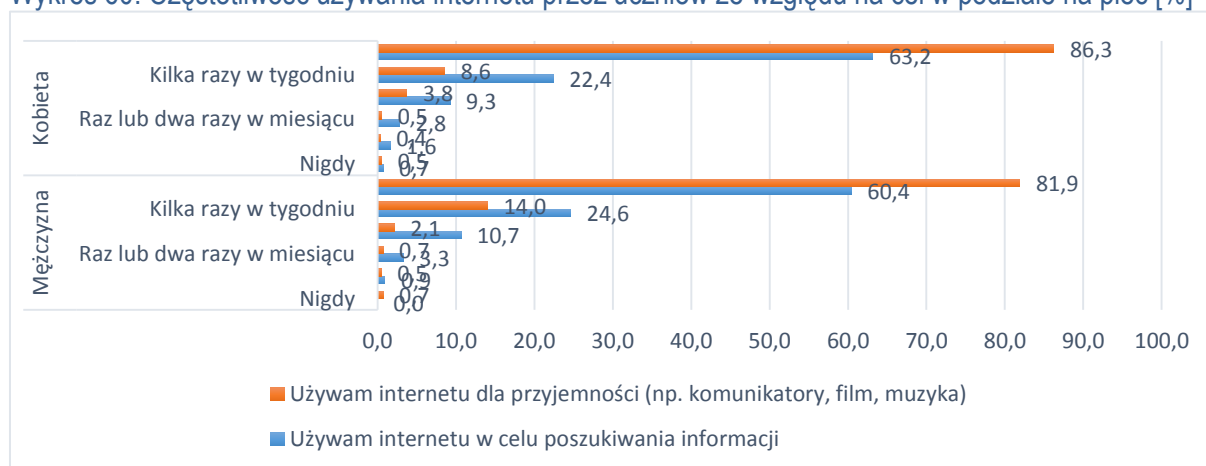
Z porównania wyników badań w województwie lubuskim przeprowadzonych w 2021 r. z danymi ogólnopolskimi³⁸ wynika, że większy odsetek uczniów z lubuskich szkół próbowało kiedykolwiek narkotyków (ok. 5%), w porównaniu do danych ogólnopolskich, gdzie wskaźnik ten wynosi ok. 3%.

2.2.4. Korzystanie z internetu, hazard i zakupy

Wysoka jest częstotliwość korzystania z **internetu** przez młodzież. 84,1% uczniów wykorzystuje codziennie internet do rozrywki, a 61,9% również do poszukiwania pożądaných informacji. Wśród badanych uczniów najczęściej z internetu korzystają licealiści (80,7%), a najrzadziej - uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (53,4%)

Zasoby internetu wykorzystywane są przez uczniów z reguły do komunikacji (FB, inne komunikatory),

Wykres 60. Częstotliwość używania internetu przez uczniów ze względu na cel w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

rzadziej w celu pobierania i odtwarzania muzyki i filmów, a także do gier online i robienia zakupów przez strony internetowe. 82,9% respondentów przyznaje, że nie wykorzystuje internetu w celu grania w gry za pieniądze.

³⁸ <https://www.cinn.gov.pl> [data dostępu: 29.08.2021].

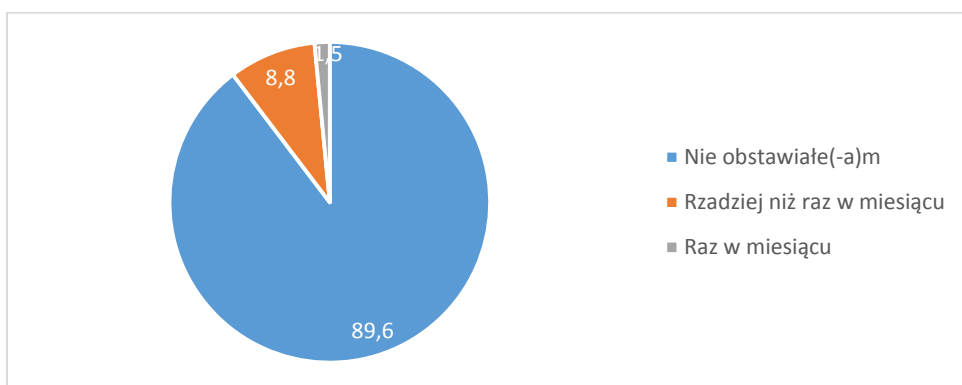

Analizując zagadnienie częstotliwości używania internetu w podziale na płeć i cel okazuje się, że dla przyjemności korzysta z internetu 86,3% uczennic i 81,9% uczniów. Natomiast w celu poszukiwania niezbędnych informacji: 63,2% dziewcząt i 60,4% chłopców. Statystycznie częściej, bez względu na cel, z zasobów internetu korzysta więcej uczennic niż uczniów. Z internetu stosunkowo rzadziej (bez względu na cel) korzystają uczniowie z miasta Zielona Góra. Z kolei w podziale na typ szkoły okazuje się, że nieco ponad 80% uczniów liceów i techników deklaruje codzienne korzystanie z internetu. Natomiast w przypadku podziału na poziom edukacji: 63,7% uczniów szkół podstawowych deklaruje codzienne korzystanie z internetu, a 23,6% - kilka razy w tygodniu. 53,4% uczniów zasadniczych szkół zawodowych korzysta z internetu codziennie, a pozostałe 46,6% robi to rzadziej.

Porównując obecne dane z wynikami raportu z 2015 r. stwierdzić należy, że zdecydowanie zwiększyła się liczba dzieci i młodzieży korzystająca codziennie z internetu, na co wpływ mogą mieć przede wszystkim obostrzenia wynikające z przeciwdziałania covid-19 oraz prowadzona nauka w formie zdalnej. W 2015 r. codzienne korzystanie z internetu deklarowało 50% uczniów, a w szkołach podstawowych ok. 22%. Nie ulega wątpliwości, że odsetek uczniów korzystających z internetu dla przyjemności oraz poszukiwania informacji uległ zwiększeniu o blisko 20%.

Warto dodać, że ze zjawiskiem hejtu w internecie spotkało się blisko 40% respondentów. Hejt jako forma przemocy psychicznej najczęściej spotykał uczniów szkół podstawowych (45,7%) i zasadniczych szkół zawodowych (59,3%).

Dużym zagrożeniem dla uczniów jest **hazard**, gdy powszechność automatów do obstawiania pieniędzy wzrosła w Polsce, pomimo znacznych ograniczeń prawnych w ich legalnym użytkowaniu. Analizując zjawisko hazardu wśród uczniów stwierdza się, że aż 89,6% z nich nigdy nie grała za pieniądze. 8,8% respondentów przyznaje się do obstawiania pieniędzy w grach rzadziej niż raz w miesiącu, a 1,5% badanych uczniów robi to częściej, przynajmniej raz w miesiącu.

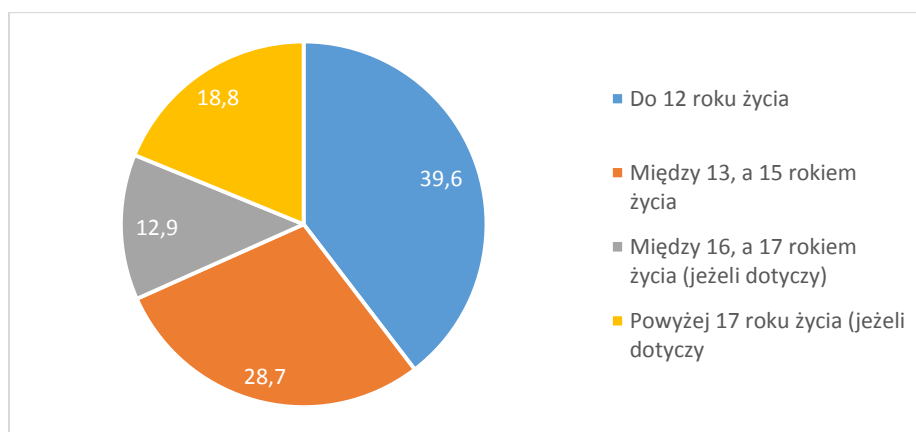

Wykres 61. Częstotliwość obstawiania pieniędzy w różnych grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Wśród badanych uczniów liczba osób deklarujących obstawianie pieniędzy w grach jest wyższa wśród chłopców niż dziewcząt (odpowiednio: 17,6% i 4,3%).

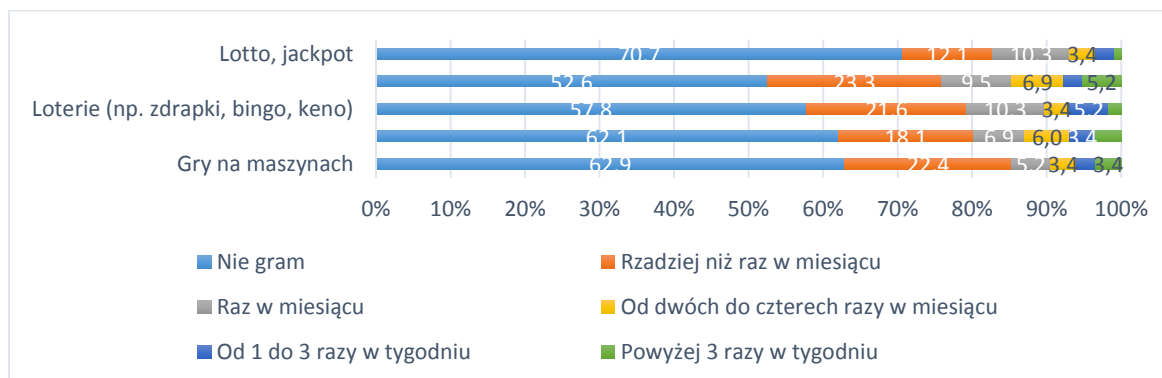
Wśród osób grających za pieniądze znajduje się 39,6% osób, które pierwszy raz obstawiły pieniądze w wieku do 12 roku życia. 28,7% badanych deklaruje, że pierwszy raz uczyniło to w wieku między 13 a 15 rokiem życia. Im starsi uczniowie, tym odsetek uczniów grających po raz pierwszy za pieniądze jest niższy. Można zatem przypuszczać, że nałogowi gracze rozpoczynają przygodę z hazardem już w okresie do 12 roku życia. Im młodszy wiek osób obstawiających pieniądze w grach, tym większe prawdopodobieństwo uzależnienia się ich od hazardu w przyszłości.

Wykres 62. Wiek osób, które po raz pierwszy obstawiły pieniądze w grach hazardowych [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

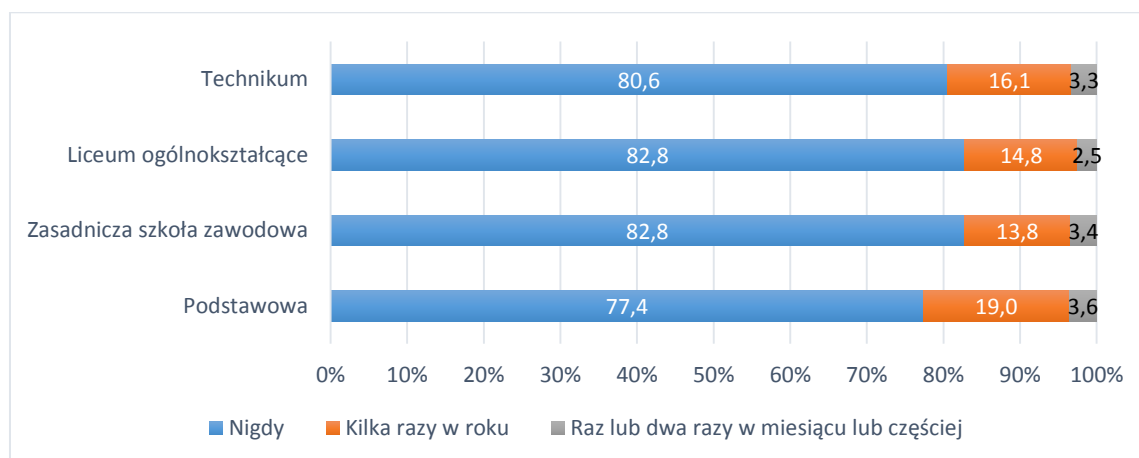
Jak pokazują badania do najczęstszych gier, w których uczniowie obstawiają pieniądze, należą zakłady bukmacherskie (5,2%), w które uczniowie grają kilka razy w tygodniu. Duża jest częstotliwość gier: na maszynach i karcianych (3,4%). Najwięcej graczy deklaruje grę za pieniądze rzadziej niż raz w miesiącu. Dotyczy to zakładów bukmacherskich – 23,3% oraz gier na maszynach (automatach) – 22,4%, a także loterii (np. zdraпки, bingo, keno) – 21,6% i gier karcianych – 18,1%.

Wykres 63. Rodzaje gier hazardowych, w które najczęściej grają uczniowie [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Przyglądając się częstotliwości grania na automatach przez uczniów z różnych typów szkół można stwierdzić, że najczęściej (raz, dwa razy w miesiącu lub częściej) grają uczniowie ze szkół podstawowych (3,6%), a następnie uczniowie techników (3,3%).

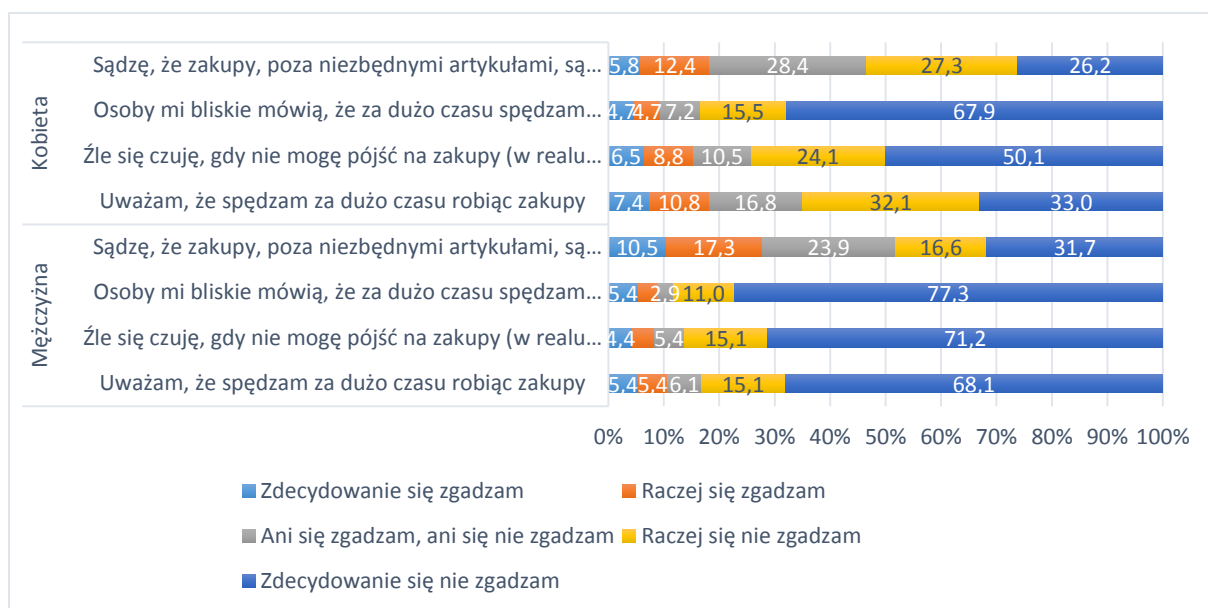
Wykres 64. Częstotliwość grania na automatach (w których można wygrać pieniądze) przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Porównując odsetek uczniów i młodzieży grających za pieniądze w latach 2015 i 2021 w podziale na poszczególne typy szkół można stwierdzić, że uległ on zwiększeniu. W 2015 r. odsetek uczniów szkół podstawowych grających za pieniądze wynosił 8%, a w 2021 r. – 22,6%. Wśród uczniów liceów nastąpił wzrost o 3,3%. Spadek liczby osób grających mający miejsce w 2021 r. odnotowano w grupie uczniów techników o 8,6% i zasadniczych szkół zawodowych o 2,8% .

W sondażu lubuskim 2021 poznaniu poddano również zjawisko **dokonywania zakupów** przez młodzież. Wyniki badań wykazują, że zjawisko nadmiernego robienia zakupów i wydawania pieniędzy nie dotyczy uczniów, co może wynikać z posiadania przez nich ograniczonych funduszy. Jednak 28,6% badanych uczniów twierdzi, że zakupy poza niezbędnymi artykułami, nie są zupełnie zbędne, co może świadczyć o przyjemności, jaką sprawia im chodzenie po galeriach, sklepach, jak również może wynikać z przyjemności samego kupowania i stanu posiadania wielu różnych rzeczy. Niewielki odsetek uczniów bardzo lubi robić zakupy i dużo czasu poświęca na tę czynność. 12,2% badanych twierdzi, że źle się czuje, gdy nie może pójść na zakupy, a 14,8% respondentów uważa, że zbyt dużo czasu poświęca na ich dokonywanie.

Dziewczęta statystycznie częściej robią i lubią robić zakupy wykraczające poza podstawowe potrzeby, gdyż jak pokazują badania często zakupy poprawiają kobietom humor i samopoczucie. Ocena sytuacji związanych z robieniem zakupów przez uczniów w podziale na płeć wykazuje, że większy wskaźnik dziewcząt nie zgadza się ze stwierdzeniem, że są one zbędne (73,8%) i stosunkowo większa ich liczba wskazuje na to, że spędza za dużo czasu na ich dokonywanie (67%).

Wykres 65. Ocena sytuacji związanych z robieniem zakupów przez uczniów w podziale na płeć [%]

Źródło: Badania PAPI, N = 1000

Podsumowanie

- + Spożywanie alkoholu deklaruje 56,1% uczniów województwa lubuskiego. W grupie tej dominują uczniowie szkół ponadpodstawowych, głównie techników (87,1%). Więcej chłopców niż dziewcząt spożywa alkohol z takich szkół, jak: technika, zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły podstawowe. Najpopularniejszym alkoholem dostępnym dla dzieci i młodzieży jest piwo. Jego spożycie deklaruje 58% uczniów szkół podstawowych, 60,9% zasadniczych szkół zawodowych, 44,3% liceów oraz 48,1% techników. Najczęściej alkohol spożywany był w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Miejsce konsumpcji alkoholu uzależnione jest od typu szkół. Uczniowie szkół podstawowych najczęściej piją alkohol w domu, natomiast uczniowie szkół ponadpodstawowych u znajomych. Zjawisko „upicia się” przydarzyło się większości osobom, które deklarują częste spożywanie alkoholu. Najczęściej upijają się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (29,2%), następnie techników (27,7%), potem uczniowie liceów (16,9%) i szkół podstawowych (5,3%). Lubuscy uczniowie w zdecydowanej większości nie popierają spożywania alkoholu przez kobiety będące w ciąży, mniej stanowczo podchodzą do kwestii kierowania pojazdem pod wpływem alkoholu. Prawie 30% badanych uczniów zasadniczych szkół zawodowych i ponad 40% uczniów techników samo prowadziło lub było świadkiem/pasażerem osób kierujących po wypiciu alkoholu, bądź wiedziało o takim fakcie dotyczącym rówieśników.

Doświadczenia alkoholowe posiada porównywalny odsetek uczniów z województwa lubuskiego jak i z całej Polski. Podobne są również upodobania w zakresie spożywania poszczególnych alkoholi. Najpopularniejsze jest piwo, potem wódka i wino. W niektórych typach szkół i często wśród grupy dziewcząt wino jest spożywane częściej niż wódka. Jednakże te trzy alkohole są najczęściej spożywane przez lubuską jak i ogólnopolską młodzież i dzieci.

Dokonując porównania wyników z przeprowadzanych badań w 2015 i 2021 r. stwierdza się, że odsetek dzieci i młodzieży, którzy spożywają alkohol znajduje się na porównywalnym poziomie.

W 2015 r. alkohol był najczęstszym środkiem psychoaktywnym, po który sięgali uczniowie szkół województwa lubuskiego dwa razy częściej niż po papierosy. W 2021 r. 56,1% respondentów deklaruje spożywanie alkoholu, a 22,7% palenie papierosów. Zatem odsetek pijących względem palących jest ponad dwa razy większy. W obu badaniach najmniej uczniów spożywających alkohol odnotowano wśród szkół podstawowych, a największy wśród uczniów techników i zasadniczych szkół zawodowych.

✚ Uczniowie lubuskich szkół oceniają zdobycie alkoholu jako najłatwiejsze spośród substancji psychoaktywnych (60,4%). Zdecydowanie trudniej jest im zdobyć dopalacze (25%) czy narkotyki (26,7%). W szkołach podstawowych najpopularniejsze substancje, które próbują uczniowie, to papierosy i alkohol. Są to środki łatwo dostępne, występujące w każdym niemal domu, co sprawia, że uczniowie szkół podstawowych nie mają problemu z ich zdobyciem. W szkołach ponadpodstawowych typu liceum czy technikum znajduje się niewielka liczba osób, które nie piją czy nie palą. W liceach ok. 20% uczniów nie pali i ok. 12% nie pije, a w technikach ok. 6% uczniów nie pije i 12% nie pali papierosów. Pozostałe osoby należą do grupy pijących i palących. Z kolei w zasadniczych szkołach zawodowych tylko do 14% uczniów należy do niepijących lub niepalących.

✚ Palenie marihuany jest popularniejsze w szkołach ponadpodstawowych (66,7% w technikach, 45,5% w liceach oraz 51,7% w zasadniczych szkołach zawodowych). Inne substancje uzależniające, tj. amfetamina i jej pochodne, dopalacze, czy inne narkotyki są stosunkowo częściej zażywane przez uczniów zasadniczych szkół zawodowych niż liceów czy techników. Liczba osób przyjmujących te substancje jest wyższa prawie dwu, trzy krotnie niż w pozostałych typach szkół. Analizując zagadnienie używania substancji psychoaktywnych przez uczniów i uczennice z lubuskich szkół okazuje się, że problemu z dostępem do tych substancji w zasadzie nie posiadają uczniowie z powiatu gorzowskiego. Tam odnotowano najwyższy wskaźnik łatwości

oceny zdobycia alkoholu, narkotyków i dopalaczy, jak również odnotowano największą liczbę osób zażywających te substancje.

- ✚ Blisko 90% badanych uczniów i uczennic nigdy nie grała za pieniądze. Spośród grających młodych respondentów większość stanowią chłopcy.
- ✚ Zjawisko zakupów wykraczających poza niezbędne artykuły nie należy do aktywności popularnych. Mimo to, prawie co trzeci respondent uważa, że tego typu czynności nie są zupełnie niezbędne. Dziewczęta częściej dokonują zakupów wykraczających poza podstawowe potrzeby.

Najważniejsze wnioski z badań Lubuszan:

DOROŚLI

- Ponad połowa badanych jest zadowolona i szczęśliwa, średnio 35% badanych w każdym przedziale wiekowym odczuwa smutek i przygnębienie, a ok. 10% osób deklaruje, że smutek i przygnębienie towarzyszy im cały czas. Osoby te należą do grupy najbardziej narażonych na pogorszenie się stanu psychicznego i odczuwanie stanów depresyjnych. Wśród nich znajduje się 14,3% kobiet oraz 10,3% mężczyzn. Średnio 80% badanych ocenia swój stan zdrowia psychicznego jako dobry i bardzo dobry, a 20% - jako niepokojący. O pogorszenie się stanu zdrowia martwi się większy odsetek mężczyzn (10,3%) niż kobiet. Respondenci posiadają dobry kontakt z rodziną i znajomymi (80%), dzięki czemu mogą liczyć na ich pomoc i wsparcie. Jednak 20% badanych nie deklaruje pozytywnych relacji z najbliższymi. Prawie 70% badanych respondentów jest usatysfakcjonowana stanem własnego zdrowia, częściej kobiety niż mężczyźni. Prawie 58% badanych respondentów jest zadowolona z własnej sytuacji finansowej. Prawie 55% respondentów deklaruje, że poświęca więcej czasu na obowiązki niż przyjemności i spotkania z przyjaciółmi.
- Do codziennych czynności wykonywanych w czasie wolnym, które deklarują mieszkańcy, należy przede wszystkim czytanie książek lub prasy – 28,4%, aktywne uprawianie sportu – 18%, czy też granie w gry online – 20,6%. 10,6% badanych lubi również spędzać swój czas wolny ze znajomymi. Aktywność dorosłych lubuszan w 2021 roku jest porównywalna z badaniami przeprowadzonymi w 2015 r. i z sondażami ogólnopolskimi. Wynika z nich, że spada ogólna aktywność Polaków.
- 48,5% dorosłych mieszkańców używa internetu w celu poszukiwania informacji (podobnie jak w badaniu z 2015 roku). Lubuszaninie korzystają w tym celu z zasobów internetu nieco częściej niż statystyczny Polak.
- Liczba osób dorosłych deklarujących spożywanie alkoholu jest większa niż palących papierosy. 63,1% respondentów dorosłych spożywa alkohol, ale spory odsetek badanych osób (36,9%) z województwa lubuskiego deklaruje abstynencję alkoholową. Jak pokazują badania, mieszkańcy województwa lubuskiego spożywają więcej alkoholu niż statystyczny Polak.

Wśród osób spożywających regularnie alkohol znajduje się więcej kobiet (65,4%), niż mężczyzn (61,0%). Blisko 70% osób deklarujących picie alkoholu doświadczyło inicjacji w wieku między 13 a 18 rokiem życia.

50% badanych wskazało piwo jako najczęściej spożywany przez nich alkohol, następnie: wódkę (26,6%), potem whisky i koniak (15,6%) i wino (6,8%). W 2015 r. piwo było również najpopularniejszym alkoholem wśród lubuszan. Obecnie, w porównaniu z badaniem z 2015 roku, dostrzega się wzrost liczby kobiet spożywających piwo (o 8,7%) oraz spadek liczby mężczyzn (o 6,4%).

Ryzykownie piją alkohol osoby w wieku 40-49 lat, używający tej substancji więcej niż 16 razy w ciągu ostatnich 30 dni.

Ponad 50% ankietowanych nie doświadczyło „upicia się” kiedykolwiek w życiu. W grupie osób deklarujących „upicie się” w ciągu ostatnich 30 dni częściej stan ten deklarują kobiety, niż mężczyźni. Osoby te (1,1% ogółu dorosłych) można uznać za pijące szkodliwie lub problemowo.

Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu jest zdania, że kobiety w ciąży nie powinny spożywać alkoholu. Twierdzi tak 72% mężczyzn i 71,1% kobiet.

14% badanych znalazło się przynajmniej raz w życiu w sytuacji, w której byli pasażerami osoby znajdującej się pod wpływem alkoholu i kierującej pojazdem. Również 6,4% mężczyzn i 6,3% kobiet przyznaje się, że kierowało samochodem będąc po spożyciu alkoholu.

- Palenie papierosów wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego deklaruje 37,6%, dla porównania w badaniach z roku 2015 - 50% respondentów. Osobami palącymi są częściej kobiety (39,2%), niż mężczyźni (36,1%). Najwięcej, bo 48,4% respondentów znajdujących się w wieku 50-59 lat, wskazuje, że wypala dziennie od 11 do 20 papierosów. Z badań ogólnopolskich wynika, że Lubuszanie należą do osób częściej deklarujących palenie niż ogół badanych dorosłych z Polski.
- Do zażywania narkotyków przyznaje się ok. 18% respondentów. Jest to niewielki wzrost, w porównaniu z rokiem 2015, zwłaszcza w odniesieniu do tzw. narkotyków „twardych”. Najczęściej zażywanymi narkotykami są dopalacze (18%), marihuana/haszysz (17,3%), amfetamina (17,3%), ecstazy (6,6%) i LSD (2,4%).
Wśród osób zażywających substancje psychoaktywne większy odsetek stanowią kobiety. Dominująca liczba respondentów doświadczyła inicjacji narkotykowej w wieku 13-18 lat (18,7%).
Kobiety szybciej i częściej sięgają po substancje uzależniające w postaci różnego rodzaju narkotyków.
- Porównując wyniki badań z 2021 r. adekwatnych z roku 2015 można jednoznacznie stwierdzić, że zmniejszył się udział mieszkańców województwa, którzy grają w gry hazardowe. W 2015 r. wskaźnik osób nieobstawiających w ogóle pieniędzy w grach wynosił ok. 60%, a obecnie - ok. 80%. Mniejsze zainteresowanie hazardem jest też tendencją ogólnopolską. Większość osób grających w gry za pieniądze deklaruje, że pierwszy raz zagraли w wieku między 19 a 24 rokiem życia (65,8%). Spora część badanych rozpoczęła „przygodę” z hazardem dużo wcześniej, w wieku między 13 a 18 rokiem życia (30,8%).

- Tylko 15% badanych deklaruje codzienne dokonywanie zakupów, które wykraczają poza zapotrzebowanie. Ok. 11% osób biorących udział w badaniu twierdzi, że nieplanowane zakupy częściej realizuje w weekendy niż w dni powszednie i są to głównie mężczyźni (10,3%).

UCZNIOWIE

- Generalnie dobra jest kondycja psychiczna młodzieży z lubuskich szkół, zwłaszcza z miasta Zielona Góra i powiatu zielonogórskiego. Jednak dwukrotnie większy odsetek dziewcząt martwi się o swoje zdrowie psychiczne. Prawie 65% badanych osób określiło swój stan psychiczny jako dobry lub bardzo dobry. Najlepsze samopoczucie i zadowolenie z siebie wykazują uczniowie szkół podstawowych. Uczniowie szkół ponadpodstawowych odczuwają więcej niepokojących sygnałów dotyczących stanu swojego zdrowia psychicznego. Prawie połowa badanych obawia się pogorszenia ich stanu psychicznego w najbliższej przyszłości. Ok. 45% badanych jest zadowolona i szczęśliwa, 35% czasami odczuwa smutek i przygnębienie, blisko 16% uczniów odczuwa smutek i przygnębienie bardzo często, a wśród pozostałych 5% respondentów smutek i przygnębienie towarzyszy im cały czas. Prawie 50% uczniów jest przekonana, że posiada duży i zdecydowany wpływ na swoje życie.

Młodzi respondenci, głównie uczniowie, są zadowoleni ze stanu posiadania rzeczy materialnych, ale także – ze znajomych i przyjaciół (głównie – dziewczęta) oraz z sytuacji finansowej rodziny (głównie chłopcy).

Uczniowie i uczennice pozytywnie kształtują swoje relacje z rówieśnikami. 67,6% uczniów posiada przyjaciół, w tym 46,7% we własnych zespołach klasowych. Część z nich (36,9%) ma również przyjaciół spoza szkoły. Co trzeci respondent posiada dobre relacje z kolegami i koleżankami z klasy i lubi spędzać z nimi czas, w tym także czas wolny poza szkołą.

17,3% uczniów wolny czas poświęca na uprawianie sportu, częściej (kilka razy w tygodniu) chłopcy, niż dziewczęta.

Codzienne czytanie książek deklaruje 9% badanych uczniów. Najczęściej (codziennie lub kilka razy w tygodniu) z książek korzystają uczniowie szkół podstawowych i liceów, dwukrotnie częściej dziewczęta niż chłopcy. 16,7% nie czyta książek wcale.

Codzienne gry na komputerze deklaruje 21,9% badanych dzieci i młodzieży. Aktywność ta jest trzykrotnie częściej wskazywana przez chłopców niż przez dziewczęta. Grają głównie uczniowie szkół podstawowych.

- Alkohol jest substancją psychoaktywną, po którą najczęściej sięgają uczniowie szkół województwa lubuskiego. Porównując liczbę osób pijących alkohol z liczbą osób palących papierosy należy stwierdzić, iż uczniowie z województwa lubuskiego sięgają po alkohol ponad dwa razy częściej niż po papierosy. Palenie papierosów deklarowało 21% badanych uczniów, natomiast - spożywanie alkoholu aż 56,1% respondentów.
Wśród uczniów biorących udział w badaniu najwięcej osób deklarujących spożywanie alkoholu odnotowano w regionie gorzowskim. W powiecie gorzowskim aż 80,4% uczniów przyznaje się do spożywania alkoholu, a w samym mieście Gorzów Wlkp. odnotowano 60,7% uczniów spożywających alkohol. Zdecydowanie mniej osób deklarujących picie odnotowano w regionie

zielonogórskim. W powiecie jest ich 44,9%, a w mieście Zielona Góra do spożywania alkoholu przyznaje się 41,7% badanych.

W 2021 roku, w porównaniu z 2015 r. odsetek dzieci i młodzieży pijącej alkohol uległ niewielkiemu zwiększeniu w szkołach podstawowych, natomiast obniżył się w szkołach ponadpodstawowych.

Do najpopularniejszych alkoholi spożywanych przez uczniów w podziale na typ szkoły należy zdecydowanie piwo. Takie same wskazania odnotowano w przeprowadzanych badaniach w 2015 roku.

Najwięcej uczniów, którym zdarzyło się „upić” wiele razy odnotowano w technikumach (22,1%), a także w zasadniczych szkołach zawodowych (20,8%). Wśród uczniów liceów sytuacja ta dotyczy 12,7% respondentów.

Uczniowie z lubuskich szkół w zdecydowanej większości podzielają stanowisko, że nie wolno spożywać alkoholu przez kobiety będące w ciąży.

Zdecydowana większość respondentów nigdy nie prowadziła samochodu pod wpływem alkoholu. Jednak 6,3% badanych przyznaje się, że do takich zdarzeń dochodziło. Respondenci byli też świadkami lub pasażerami osób kierujących pod wpływem alkoholu. Łącznie blisko 36% uczniów technikumów i 29,1% zasadniczych szkół zawodowych znalazło się w takiej sytuacji.

- 77,3% badanych respondentów deklaruje, że nie pali papierosów. Wśród uczniów deklarujących palenie papierosów znajduje się 24,5% chłopców oraz 20,8% dziewcząt. największy odsetek palaczy zaczął palić papierosy w wieku pomiędzy 13 a 15 rokiem życia (56,3%). Spora część uczniów zaczyna palić/popalać do 12 roku życia (24,2%). Porównując obecne dane z wynikami raportu z 2015 r. wynika, że odsetek osób palących papierosy uległ zmniejszeniu. W 2015 r. palenie deklarowało 30% respondentów, a w 2021 r. – 22,7%. Analiza porównawcza diagnozy lubuskiej z badaniami ogólnopolskimi wskazuje, że w palenie papierosów jest mniej popularne wśród uczniów z województwa lubuskiego, niż w całej Polsce. Średnio wśród polskich uczniów odsetek palących wynosi ponad 50%, podczas gdy w województwie lubuskim 22,7%.
- Marihuana i haszysz to substancje, które jak pokazują badania z 2021 roku, były zażywane najczęściej przez respondentów (19%). Pozostałe narkotyki były używane przez niewielki odsetek badanych (od 4% do 6,2%). W niewielkim zakresie zmniejszył się odsetek uczniów zażywających substancje psychoaktywne Palenie marihuany w 2015 r. deklarowało 17% uczniów, czyli niewiele mniej niż w 2021 r. Jednakże zażywanie dopalaczy zmniejszyło się o 7%, LSD o 1,6% oraz amfetaminy o 3%. W przypadku pozostałych narkotyków odsetek osób je zażywających pozostaje na porównywalnym poziomie jak w 2015 r. (w granicach 5% zażywających). Porównując wyniki badań z województwa lubuskiego przeprowadzone w 2021 r. z danymi ogólnopolskimi można stwierdzić, że większy odsetek uczniów z lubuskich szkół próbowało kiedykolwiek narkotyków (ok. 5%), w porównaniu do danych ogólnopolskich, gdzie wskaźnik ten wynosi ok. 3%.
- 84,1% uczniów wykorzystuje codziennie internet w celu rozrywki, a 61,9% również do poszukiwania również pożądaných informacji. Wśród badanych uczniów z internetu korzystają

najczęściej licealiści, a najrzadziej uczniowie zasadniczych szkół zawodowych; częściej uczennice niż uczniowie.

Ze zjawiskiem hejtu w internecie spotkało się blisko 40% respondentów. Hejt jako forma przemocy psychicznej najczęściej spotykał uczniów szkół podstawowych (45,7%) i zasadniczych szkół zawodowych (59,3%).

- 89,6% badanych uczniów i uczennic nigdy nie grało za pieniądze. 8,8% respondentów przyznaje się do obstawiania pieniędzy w grach rzadziej niż raz w miesiącu, a 1,5% badanych uczniów robi to częściej, przynajmniej raz w miesiącu. Czynność ta jest ponad trzykrotnie bardziej popularna wśród chłopców niż wśród dziewcząt. Blisko co trzeci badany deklaruje, że pierwszy raz obstawił pieniądze w grach w wieku między 13 a 15 rokiem życia.
- Zjawisko dokonywania zakupów wykraczających poza podstawowe potrzeby w większości nie dotyczy badanej młodzieży. Z przyjemności zakupów korzystają częściej dziewczęta niż chłopcy.

3. Aktywność samorządów oraz adekwatnych instytucji w zakresie przeciwdziałania problemom uzależnień

3.1. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i narkotyków oraz formy przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych policji

Spożywanie alkoholu jest częstą przyczyną popełniania różnego rodzaju przestępstw np. bójek, kradzieży, włamań. Osoba pod wpływem alkoholu często jest agresywna i natarczywa nie tylko wobec osób obcych, ale również wobec najbliższych członków rodziny.

Najwięcej osób nietrzeźwych (spośród liczby osób podejrzanych ogółem) w latach 2018-2020 podejrzanych było o przestępstwa, typu:

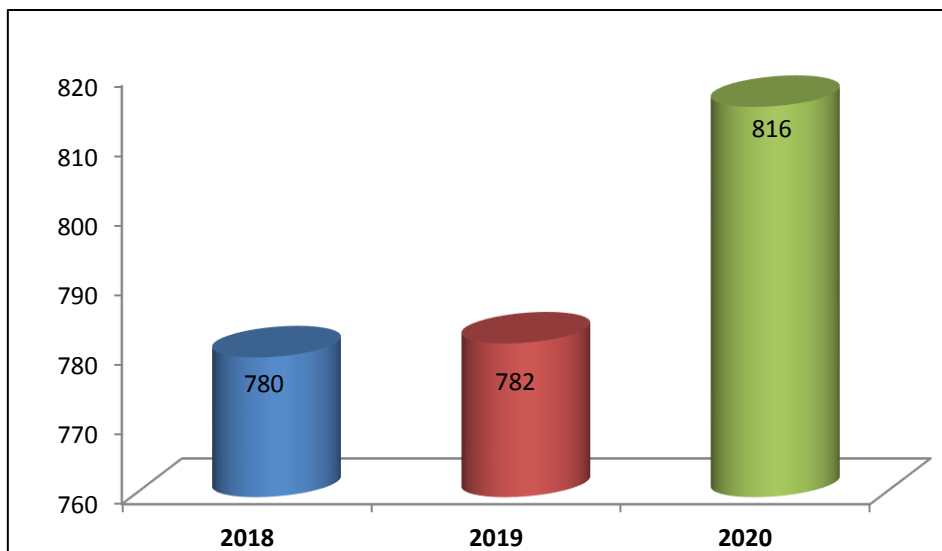
- udział w bójce lub pobiciu (2018 – 21,45%, 2019 – 26,7%, 2020 – 23,3%);
- uszczerbek na zdrowiu (2018 – 24,82%, 2019 – 20,9%, 2020 – 16,5%);
- uszkodzenie rzeczy (2018 – 23,6%, 2019 – 19,5%, 2020 – 16,4%);
- kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze (2018 – 20,77%, 2019 – 19%, 2020 – 20,7%).

Porównując aktualne informacje do danych ujętych w poprzednim Programie (lata 2015-2016) należy stwierdzić, iż największy udział osób nietrzeźwych w popełnionych przestępstwach dotyczy tych samych, w/w kategorii przestępstw. Zauważalny jest natomiast kilkuprocentowy spadek udziału osób pod wpływem alkoholu w ogólnej liczbie osób podejrzanych.

W 2020 roku w województwie lubuskim stwierdzono ogółem 816 przestępstw prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości, natomiast w 2015 roku tych przestępstw było 2289, czyli o 1473 mniej, co stanowi spadek aż o 64%.

Kierujący pod wpływem alkoholu w 2020 roku w województwie lubuskim spowodowali 43 wypadki drogowe, w których zginęło 5 osób, a 42 osoby doznały obrażeń ciała. Nietrzeźwi spowodowali 272 kolizje drogowe.

W latach 2018, 2019 i 2020 najwięcej wypadków spowodowywali nietrzeźwi kierujący w wieku 26-33 – łącznie 48 wypadków, w których 35 osób odniosło obrażenia ciała. W tych latach nietrzeźwi z tej grupy wiekowej spowodowali 734 kolizje.

Wykres 66. Liczba ujawnionych kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

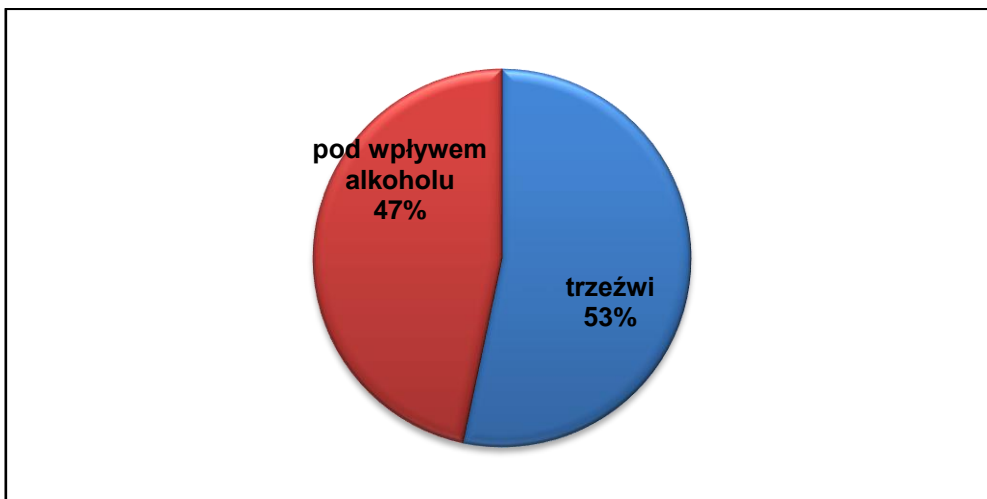
Wykres 67. Liczba wypadków spowodowanych przez kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

W przypadku nietrzeźwych nieletnich, sprawców wypadków drogowych, w 2018 roku doszło do 1 kolizji, w 2019r. do 3 kolizji i jednego wypadku, a w 2020 roku do 2 kolizji.

W 2019 roku Policja Lubuska odnotowała 1772 osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, co stanowi spadek w stosunku do roku ubiegłego o 16%.

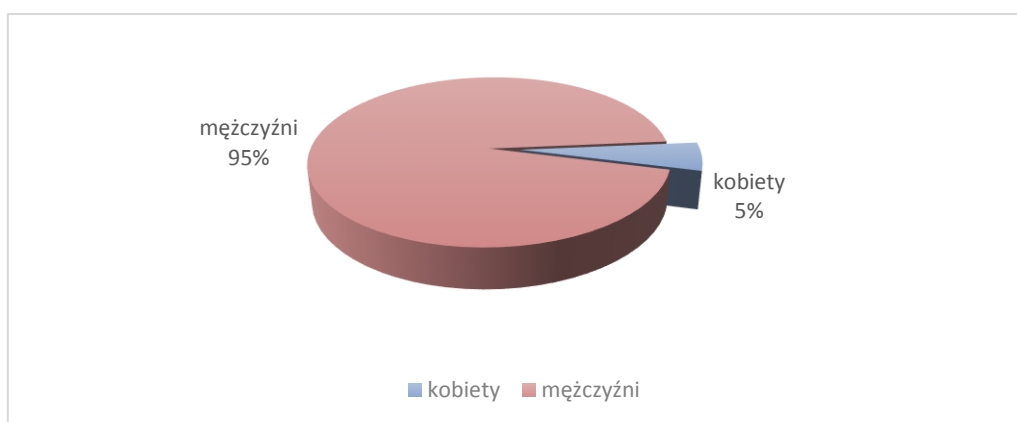
W przypadku 827 osób (47%), podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie, domniemani sprawcy byli pod wpływem alkoholu. Jednak w porównaniu z rokiem ubiegłym, udział sprawców działających pod wpływem alkoholu w ich ogólnej liczbie spadł o 6% (52% - 1096 osób pod wpływem alkoholu). W porównaniu do danych z 2016 roku nastąpił spadek o 10% domniemanych sprawców, którzy byli pod wpływem alkoholu.

Wykres 68. Stan trzeźwości osób w 2019 roku, wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie[%]

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

Spośród nietrzeźwych sprawców przemocy w 2019 roku największy odsetek stanowili mężczyźni - 95% (783 osoby), a 5% (44) - kobiety. W grupie nieletnich, żaden z 11 domniemych sprawców nie znajdował się pod wpływem alkoholu.

Wykres 69. Nietrzeźwi sprawcy przemocy w 2019 roku[%]

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

W 2020 roku liczba osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia w jednostkach policji wyniosła 2389, co w stosunku do roku poprzedniego stanowi spadek aż o 15%. Większość zatrzymanych, zarówno w latach 2018-2020 stanowili mężczyźni, jednak zauważalny jest wzrost udziału kobiet z każdym rokiem z ok. 8% w 2015 do 12,4% w 2020 r.

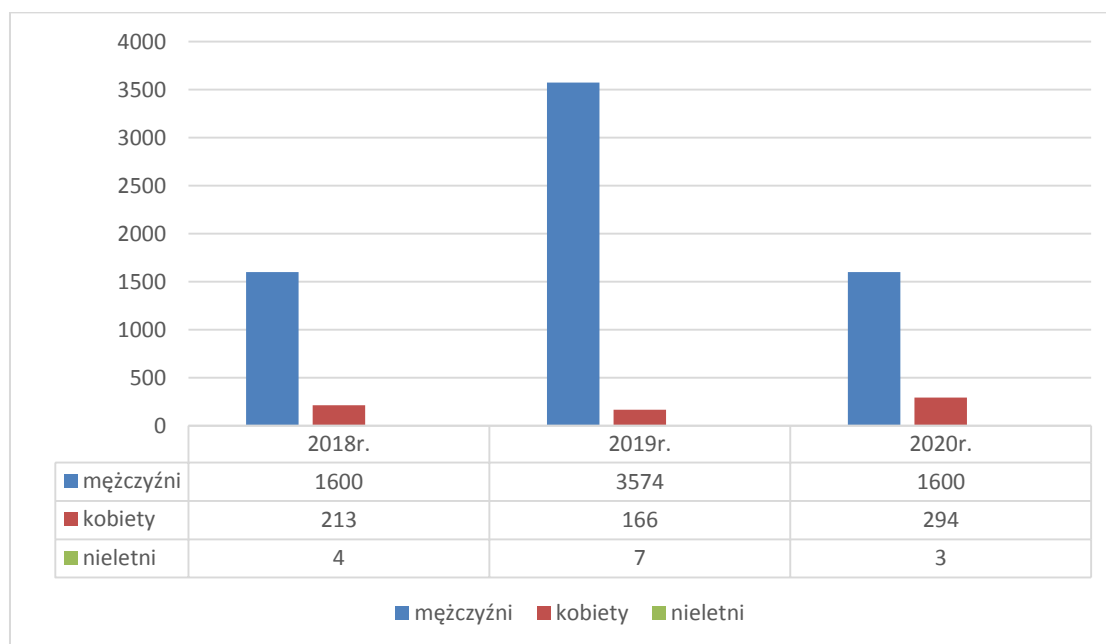
Wśród osób zatrzymanych w izbach wytrzeźwień również zdecydowanie przeważają mężczyźni, jednakże i w tym wypadku zauważalny jest wzrost udziału zatrzymanych kobiet w ogólnej liczbie –

do 15,5% w 2020r. Wyjątek stanowi rok 2019, zarówno pod względem ogólnej liczby zatrzymań w izbach wytrzeźwień, jak i zatrzymanych kobiet.

Tabela 8. Liczba osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia w jednostkach Policji

ROK	OGÓŁEM	DOROŚLI		NIELETNI
		MĘŻCZYŹNI	KOBIETY	
2018	2969	2967	276	2
2019	2807	2511	295	1
2020	2389	2389	196	1
OGÓŁEM	8165	7867	767	4

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

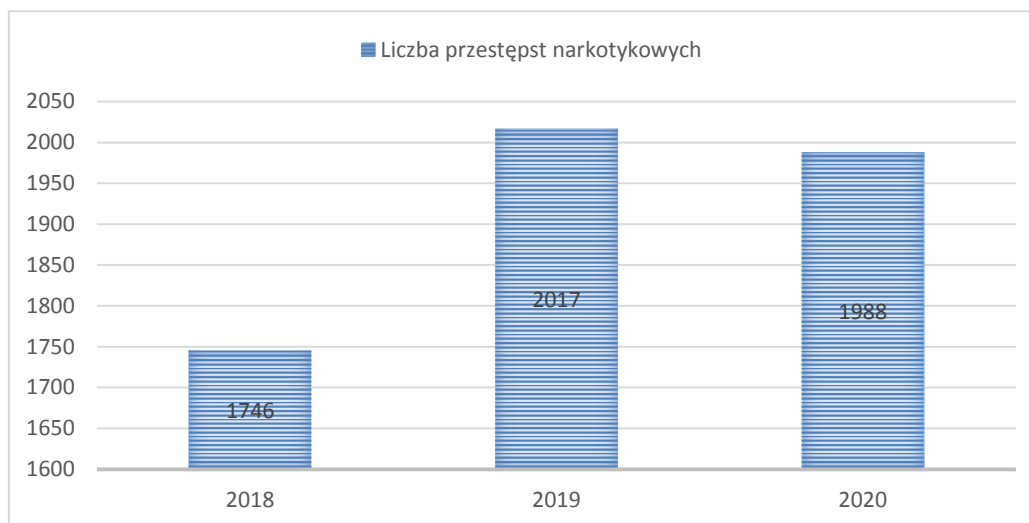
Wykres 70. Zatrzymani w izbach wytrzeźwień w województwie lubuskim 2018-2021

Źródło: PARPA

Podobnie jak w przypadku alkoholu, używanie innych substancji psychoaktywnych niejednokrotnie wiąże się z łamaniem prawa i działalnością przestępczą. W przypadku narkotyków, z racji ich nielegalności, przestępstwa te dotyczą samego posiadania, używania i udzielania substancji innym osobom. Z uwagi na przygraniczny charakter naszego regionu w statystykach widoczne są również przestępstwa związane z przemytem narkotyków.

W 2020 roku w województwie lubuskim stwierdzono 1988 przestępstw narkotykowych tj. o 29 przestępstw mniej niż w 2019 r. Dane szczegółowe pokazują, iż najwięcej przestępstw narkotykowych

jest stwierdzanych na terenach podległych Komendzie Miejskiej Policji w Zielonej Górze i KMP w Gorzowie Wlkp.

Wykres 71. Liczba przestępstw narkotykowych stwierdzonych na terenie województwa lubuskiego w latach 2018-2020

Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

Najczęściej popełniane przestępstwa z *Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii* to czyny z art. 62 §1 i 3 /*posiadanie środków odurzających*/. Widoczny jest wzrost udziału tych przestępstw, w stosunku do ogólnej liczby stwierdzonych przestępstw. W 2020r. stanowiły one ponad 53%.

W drugiej kolejności występują przestępstwa z art. 59 /*udzielenie innej osobie środka odurzającego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej*/ - w 2019 roku – 364, tj. o 314 przestępstw więcej niż w roku 2018! W 2019 roku w woj. lubuskim zanotowano też największy wzrost przestępstw z art. 58 /*udzielenie innej osobie środka odurzającego*/ - 128, czyli o 92 przestępstwa więcej niż w roku 2019.

Tabela 9. Wybrane kategorie przestępstw z *Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii*

Wybrane przestępstwa z <i>Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii</i>	Liczba przestępstw stwierdzonych		
	2018 r.	2019 r.	2020 r.
art. 62 ust. 1 i 3 - Kto, wbrew przepisom ustawy, posiada środki odurzające lub substancje psychotropowe	662	997	1062
art. 59 - Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji	50	364	284

art. 58 - Kto, wbrew przepisom ustawy, udziela innej osobie środka odurzającego lub substancji psychotropowej, ułatwia albo umożliwia ich użycie albo nakłania do użycia takiego środka lub substancji	36	128	134
art. 55 ust. 1 i 2 - Kto, wbrew przepisom ustawy, dokonuje przywozu, wywozu, wewnątrz wspólnotowego nabycia, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub przewozi przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa środki odurzające, substancje psychotropowe lub słomę makową	33	48	30
OGÓŁEM	876	1 537	1510

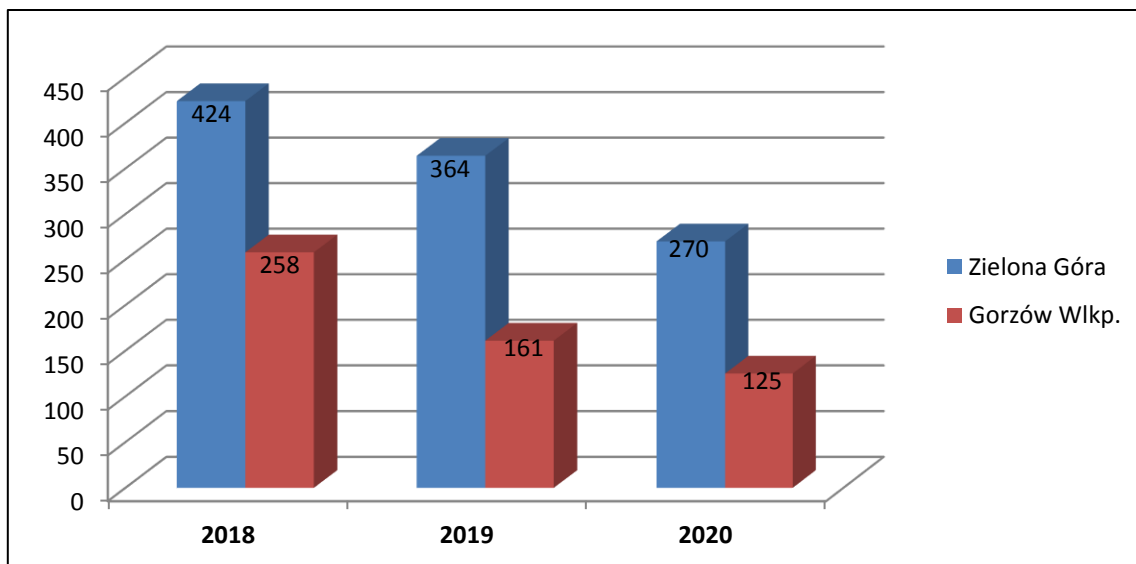
Źródło: Dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

Zatem, mimo nieznacznego spadku przestępstw narkotykowych, zauważyć należy wzrost czynów przestępczych związanych z posiadaniem nielegalnych substancji i ich udzielaniem przy spadku handlu narkotykami.

3.2. Skala zjawiska problemowego używania alkoholu i form przeciwdziałania temu zjawisku w województwie lubuskim na podstawie danych sądów okręgowych

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii sądy rejonowe mogą zobowiązać osobę uzależnioną do poddania się leczeniu odwykowemu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego. W omawianym okresie widoczny jest coroczny spadek orzeczeń, również w stosunku do lat 2015-2016. W 2020 roku wobec 428 osób wydano i wykonywano orzeczenia o obowiązku poddania się leczeniu, co stanowi spadek aż o 1348 w stosunku do roku 2015. Zarówno dane najnowsze, jak i wykorzystane w poprzednim Programie, wskazują na zdecydowanie większą ilość orzeczeń w zakresie poddania się leczeniu odwykowemu w okręgu zielonogórskim.

Wykres 72. Wydane i wykonywane orzeczenia sądów rejonowych w zakresie przymusowego poddania się leczeniu odwykowemu w latach 2018-2020

Źródło: Dane Sądów Okręgowych w Zielonej Górze oraz Gorzowie Wlkp.

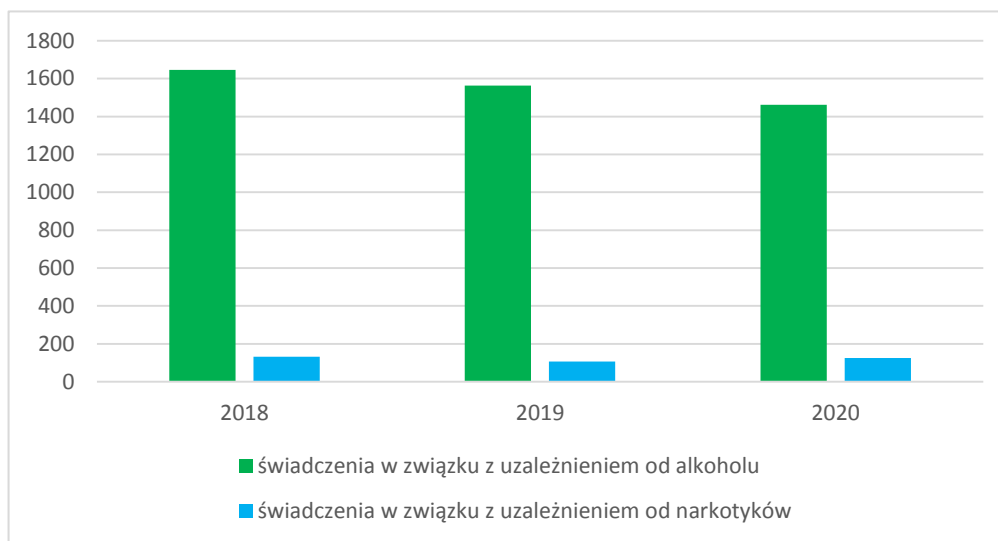
W latach 2018-2020 najwięcej orzeczeń o obowiązku poddania się leczeniu – ok. 60% wykonywano w zakładach niestacjonarnych. Pozostałe orzeczenia realizowane były w zakładach stacjonarnych. Jak wynika z prowadzonej statystyki SO w Zielonej Górze, w 2018 roku łącznie (leczenie stacjonarne i niestacjonarne) wykonywano 910 takich orzeczeń, w 2019r. - 807, natomiast w 2020 roku znacznie mniej – 678.

Na leczenie stacjonarne – według danych Sądu Okręgowego w Zielonej Górze – w 2018 roku oczekiwały aż 293 osoby, w 2019 - 277, a w 2020 – 208 osób. Grupa ta stanowiła w 2020 roku ok. 30,7% osób leczonych stacjonarnie i niestacjonarnie w tym okręgu. Mniej oczekujących zarejestrowano w rejonie działania Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. W 2018 roku oczekiwało 142 osoby, w 2019 - 128, a w 2020 – 98 osób. Grupa ta stanowiła w 2020 roku ok. 32,6% osób leczonych stacjonarnie i niestacjonarnie w tym okręgu.

Orzekając o obowiązku poddania się leczeniu sąd może ustanowić na czas trwania tego obowiązku nadzór kuratora. Według danych Sądu Okręgowego w Zielonej Górze, w 2018 roku nadzór kuratora – zarówno zawodowego, jak i społecznego – orzeczono wobec 354 osób uzależnionych, w 2019r. wobec 337 osób w 2020 roku wobec 198 osób.

3.3. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym i narkotykowym przez pomoc społeczną

Osoby używające bądź uzależnione od alkoholu i narkotyków oraz ich rodziny bardzo często są beneficjentami pomocy udzielanej przez ośrodki pomocy społecznej. Są to formy wsparcia finansowego bądź rzeczowego. Zdecydowanie częściej z usług OPS-ów korzystają osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny. W omawianym okresie widoczny jest spadek udzielonych świadczeń o około 11%, co może wynikać z faktu wprowadzenia stanu epidemii, ograniczenia czasu pracy i dostępności urzędów.

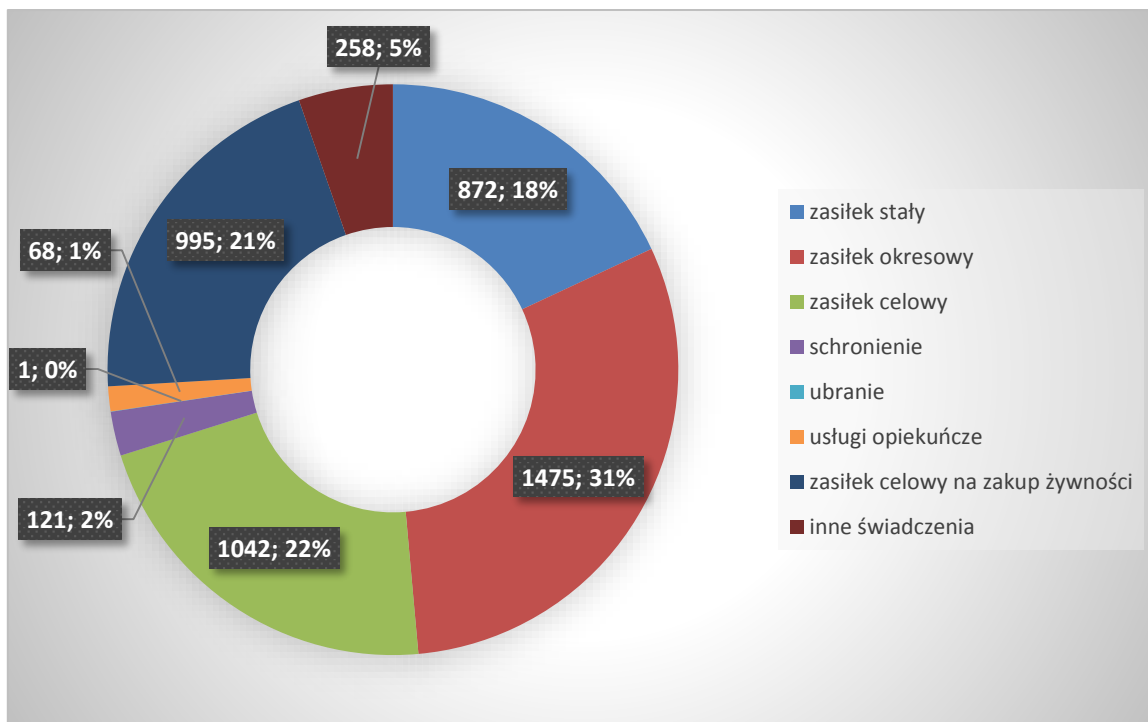
Wykres 73. Świadczenia udzielone przez ośrodki pomocy społecznej w związku z uzależnieniem od alkoholu i narkotyków w latach 2018-2020.

Źródło: Dane z OPS.

Niezależnie od czynników zewnętrznych uwagę zwraca fakt znacznej dysproporcji w zakresie pomocy społecznej między świadczeniami w związku z uzależnieniem od alkoholu w porównaniu z pomocą udzieloną w związku z uzależnieniem od narkotyków.

W 2020r. z powodu problemów z uzależnieniem, wg danych zawartych w „Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej dla Województwa Lubuskiego 2020” Ośrodki Pomocy Społecznej udzieliły wsparcia 2516 rodzinom, co stanowi spadek o 13,8% w stosunku do roku 2018 (2019r. - 2627; 2018r. - 2 918).

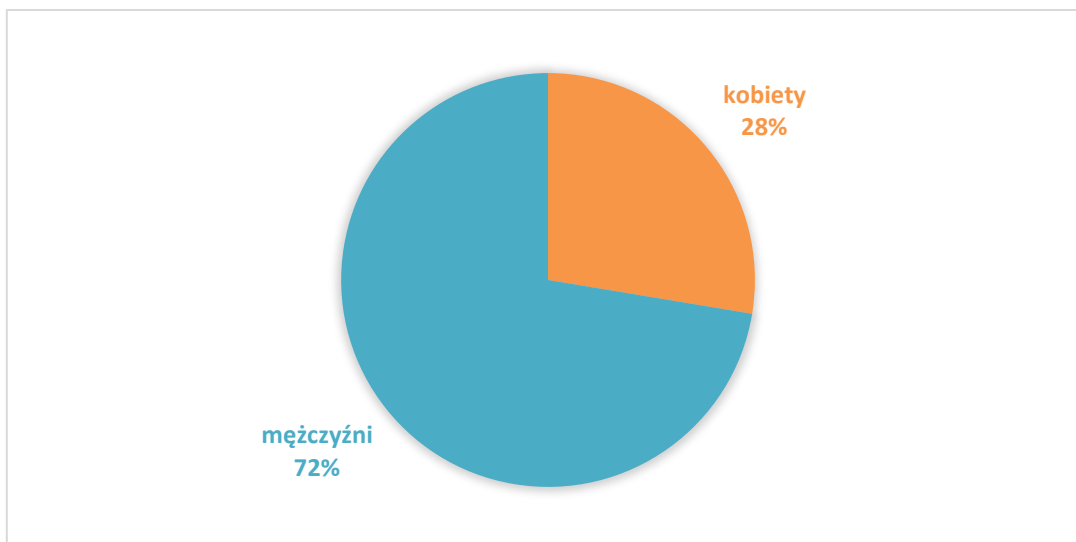
Najczęstsze formy pomocy przyznawane przez Ośrodki osobom z problemem alkoholowym i narkotykowym, w latach 2018-2020 to: zasiłek okresowy, zasiłek celowy, zasiłek celowy na zakup żywności oraz zasiłek stały. „Śladowy” jest udział pomocy w formie: schronienia, ubrania czy usług opiekuńczych.

Wykres 74. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym i narkotykowym w latach 2018-2020 [%]

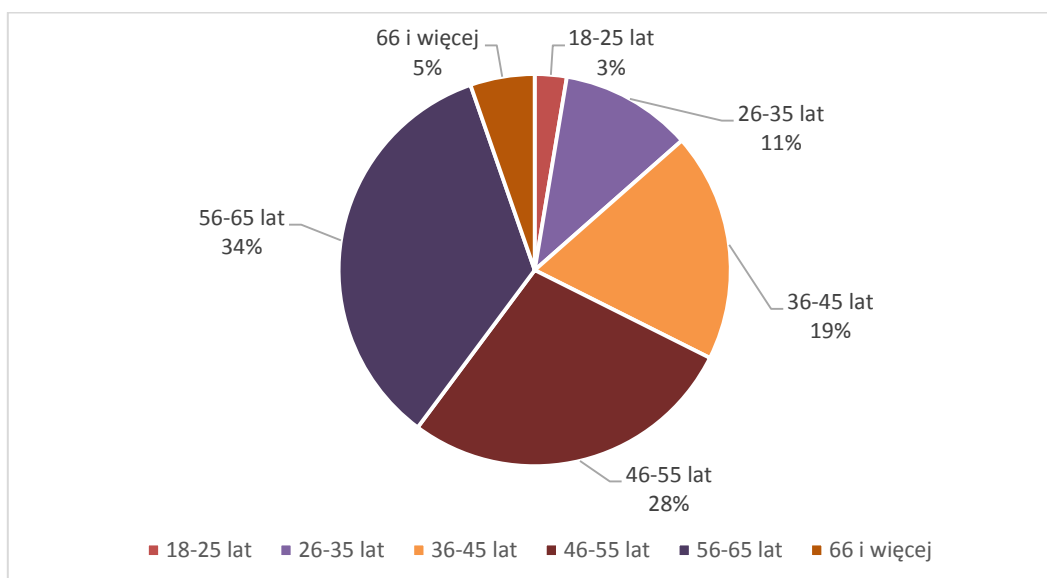
Źródło: Dane z OPS

Jak wspomniano wyżej, zdecydowanie częściej ze wsparcia OPS-ów korzystają osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny. W 2018r. były to 1674 świadczenia, w 2019r. - 1564, w 2020r. - 1462. W przypadku narkotyków były to odpowiednio: 132, 107 i 125 świadczeń w 2020r. Z pomocy opieki społecznej w 72% przypadków korzystają mężczyźni. W 2020r. największą grupę beneficjentów stanowili mężczyźni w wieku 56-65 lat i były to zasiłki okresowe. Blisko 62% mężczyzn, którzy korzystali ze wsparcia ośrodków, stanowiły osoby w przedziale wiekowym 45-65 lat. W przypadku kobiet, na przykładzie 2020r., najczęściej z pomocy korzystały panie w przedziale wiekowym 36-45 lat.

Wykres 75. Płeć korzystających z pomocy GOPS[%]

Źródło: Dane z OPS

Wykres 76. Wiek mężczyzn korzystających z pomocy GOPS[%]

Źródło: Dane z OPS

3.4. Leczenie uzależnień w aspekcie danych z placówek leczenia odwykowego

Opieka ambulatoryjna dedykowana leczeniu uzależnień na terenie województwa lubuskiego, w których mogły być leczone osoby z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, według danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. i Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Zielonej Górze, realizowana jest w formie poradni i oddziałów dziennych:

- leczenia uzależnień (15 w 2018r., 17 w 2019r. i 17 w 2020r.),
- leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży (2 w 2018r., 2 w 2019r. i 2 w 2020r.),
- terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu (14 w 2018r., 14 w 2019r. i 15 w 2020r.),
- terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych (5 w 2018r., 5 w 2019r. i 5 w 2020r.),
- świadczenia dzienne terapii uzależnienia od alkoholu (3 w 2018r., 3 w 2019r i 3 w 2020r.)
- świadczenia dzienne terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych (1w 2018r., 1 w 2019r i 1 w 2020r.)
- świadczenia antynikotynowe (2 w 2018r., 3 w 2019r i 2 w 2020r.).

W ramach poradni leczenia uzależnień realizowane są programy leczenia substytucyjnego. Na terenie województwa lubuskiego realizowane są 2 takie programy – w Polskim Towarzystwie Zapobiegania Narkomanii Oddział w Zielonej Górze oraz Ośrodka dla Osób Uzależnionych SPZOZ „Nowy Dworek” w Kostrzynie nad Odrą.

W przypadku leczenia stacjonarnego świadczenia w latach 2018-2020, były realizowane w formie następujących komórek:

- leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacja) – 3 placówki;
- leczenie zespołów abstynencyjnych po substancjach psychoaktywnych – 1 placówka;
- terapii uzależnienia od alkoholu – stacjonarne – 2 placówki
- krótkoterminowe świadczenia terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych – 1 placówka
- rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych – 6 placówek
- rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych ze współistniejącymi zaburzeniami psychiatrycznymi – 1 placówka
- hostele dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych – 4 placówki.

Tabela 10. Łóżka i leczeni w stacjonarnych oddziałach leczenia uzależnień na terenie woj. lubuskiego w 2018 i 2019r.

Oddziały	Łóżka rzeczywiste 31.12.2018r.	Liczba leczonych	Łóżka rzeczywiste 31.12.2019r.	Liczba leczonych
Detoksykacji (alkoholowy)	61	1748	61	1936
Terapii uzależnienia od alkoholu	140	1081	140	1099
Terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych	60	154	60	165
Detoksykacji dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych	20	465	20	603

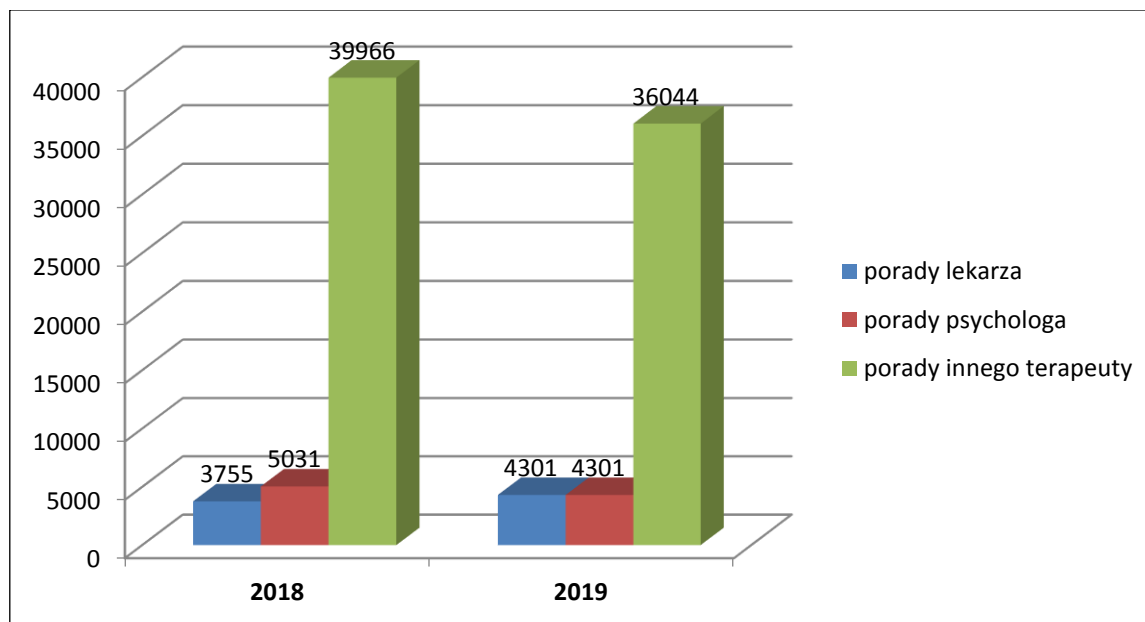
Rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	242	666	242	734
Rehabilitacyjny dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych ze współistniejącymi zaburzeniami psychiatrycznymi	33	109	33	77
Hostele dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	50	117	50	110

Źródło: Dane LUW w Gorzowie Wlkp.

Dane LUW w Gorzowie Wlkp. i Wojewódzkiego Oddziału NFZ w Zielonej Górze wyraźnie wskazują na stałą bazę opieki ambulatoryjnej i stacjonarnej przy wzroście liczby leczonych, zwłaszcza w oddziałach detoksykacyjnych i rehabilitacji dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Świadczenia zdrowotne w poradniach leczenia uzależnień udzielane są przez: lekarza, psychologa, a także specjalistę psychoterapii uzależnień, psychoterapeutę i instruktora terapii uzależnień.

W ww. poradniach można skorzystać z psychoterapii indywidualnej, jak również psychoterapii grupowej. Innymi świadczeniami oferowanymi pacjentom są: interwencje pracownika socjalnego, wizyty w środowisku chorego, skierowanie do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych oraz porady telefoniczne.

Wykres 77. Liczba udzielonych porad w poradniach leczenia uzależnień

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

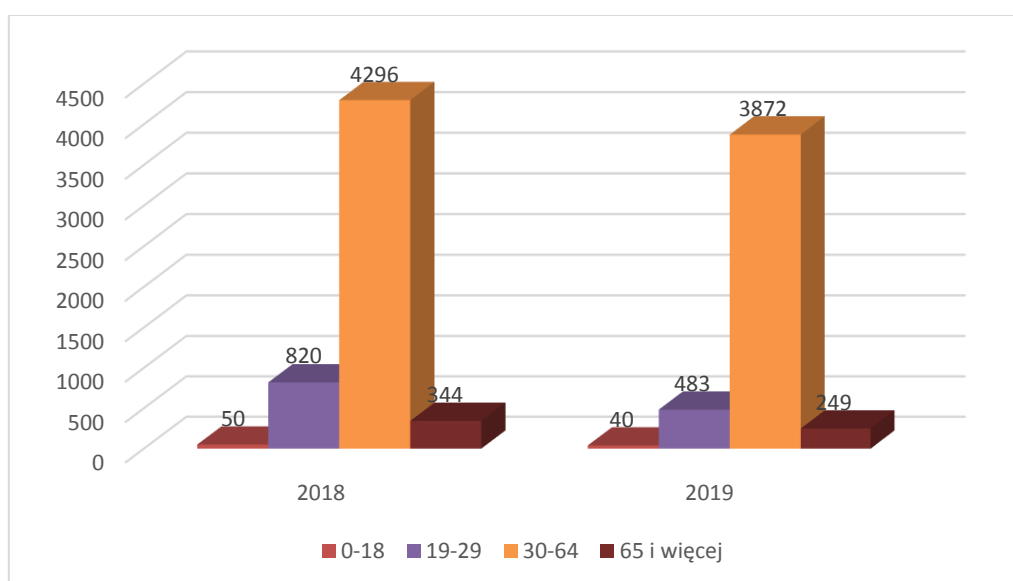
W roku 2018r. z powodu zaburzeń związanych z używaniem alkoholu we wszystkich placówkach na terenie województwa lubuskiego było leczonych 5510 osób, natomiast **w roku 2019 - 4737 osób**. W przypadku substancji psychoaktywnych było to odpowiednio **2461 i 2344 osób**.

W zdecydowanej większości osoby leczone to mężczyźni 72,6% - w 2018 i 74,4% - w 2019r., w przypadku zaburzeń „alkoholowych” i 70,8% – w 2018 oraz 70,7% w 2019 r., w przypadku zaburzeń wynikających z używania substancji psychoaktywnych.

Zarówno w przypadku zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu, jak i innych substancji psychoaktywnych wzrósł odsetek osób leczonych po raz pierwszy w życiu z 34,8% (2771 osób do 41,4% (2935 osób w 2019r.)

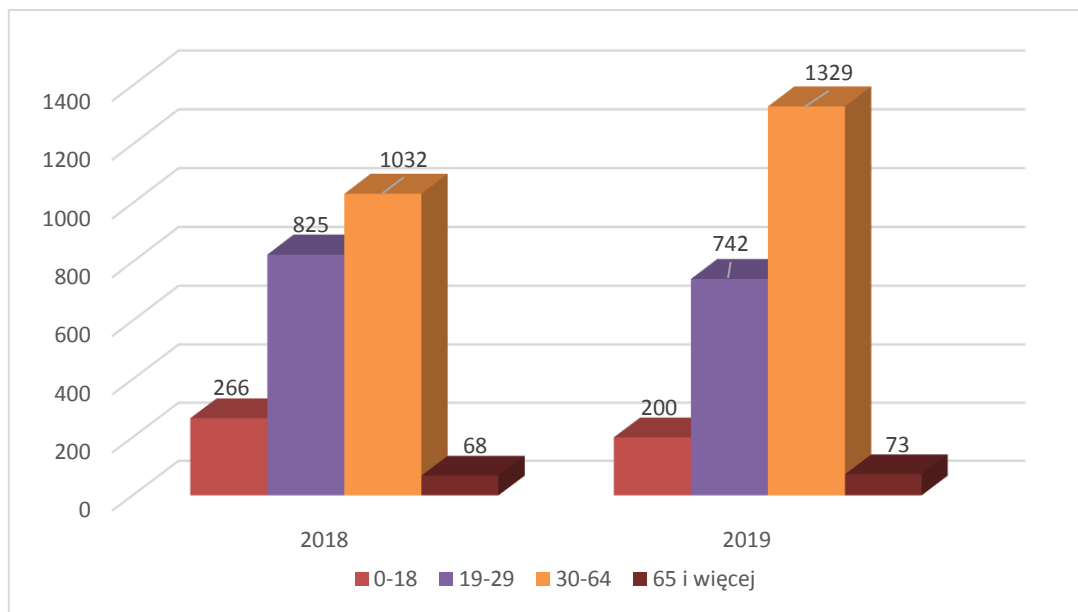
Najczęściej występującym powodem leczenia osób z problemem alkoholowym jest zespół uzależnienia. W stosunku do innych zaburzeń, takich jak np: ostre zatrucie, używanie szkodliwe, zespół abstynencyjny z majaczeniem oraz inne zaburzenia związane z alkoholem na zespół uzależnienia w 2018 roku było leczonych 4545 osób (82,5%), a w 2019 roku – 3966 osoby (83,8%). W przypadku substancji psychoaktywnych najczęstszym powodem leczenia jest zespół uzależnienia i zespół abstynencyjny związany z używaniem kilku substancji psychoaktywnych - 1118 osób - 45,4% w 2018r. i 990 osób – 42,2% w 2019r.

Analizując wiek osób korzystających z pomocy instytucji należy zauważyć, iż zarówno w przypadku alkoholu jak i narkotyków, wiodącą grupą są osoby w przedziale wiekowym 30-64. W przypadku narkotyków udział tej kategorii jest jednak zdecydowanie mniejszy, przy znacznie większym udziale grupy osób w wieku 19-29 lat (wykres 79 i 80).

Wykres 78. Liczba osób leczonych w związku z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu ze względu na wiek

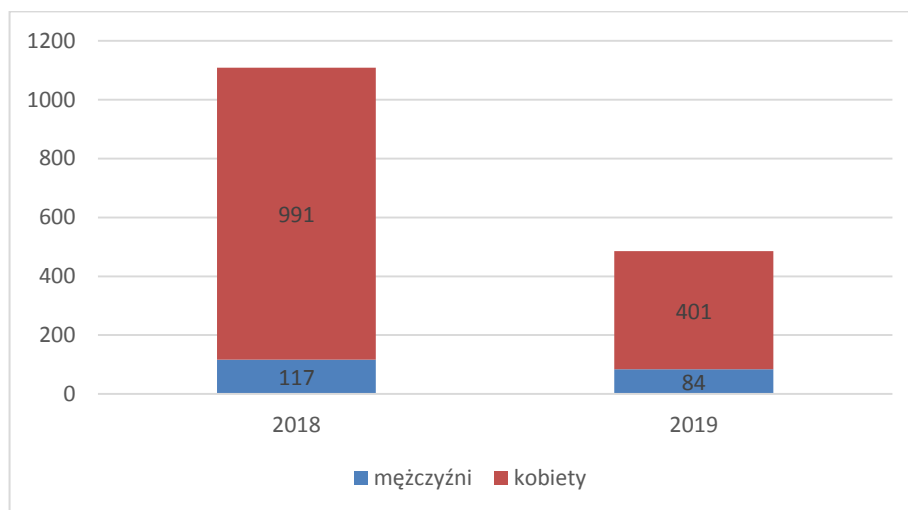
Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Wykres 79. Liczba osób leczonych w związku z używaniem substancji psychoaktywnych ze względu na wiek

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Z usług poradni leczenia uzależnień korzystają również osoby współuzależnione. W 2018 roku leczonych było 1108 osób, a w 2019 roku - 485 osoby. W większości były to osoby w wieku 30-64 lat (2018 r. – 77,3% i 2019 r. – 81,9%). W zdecydowanej większości beneficjentkami były kobiety – 991 w 2018r i 401 w 2019r. Zaskakujący jest ogromny spadek ogólnej liczby pacjentów, tj. o ponad 56%.

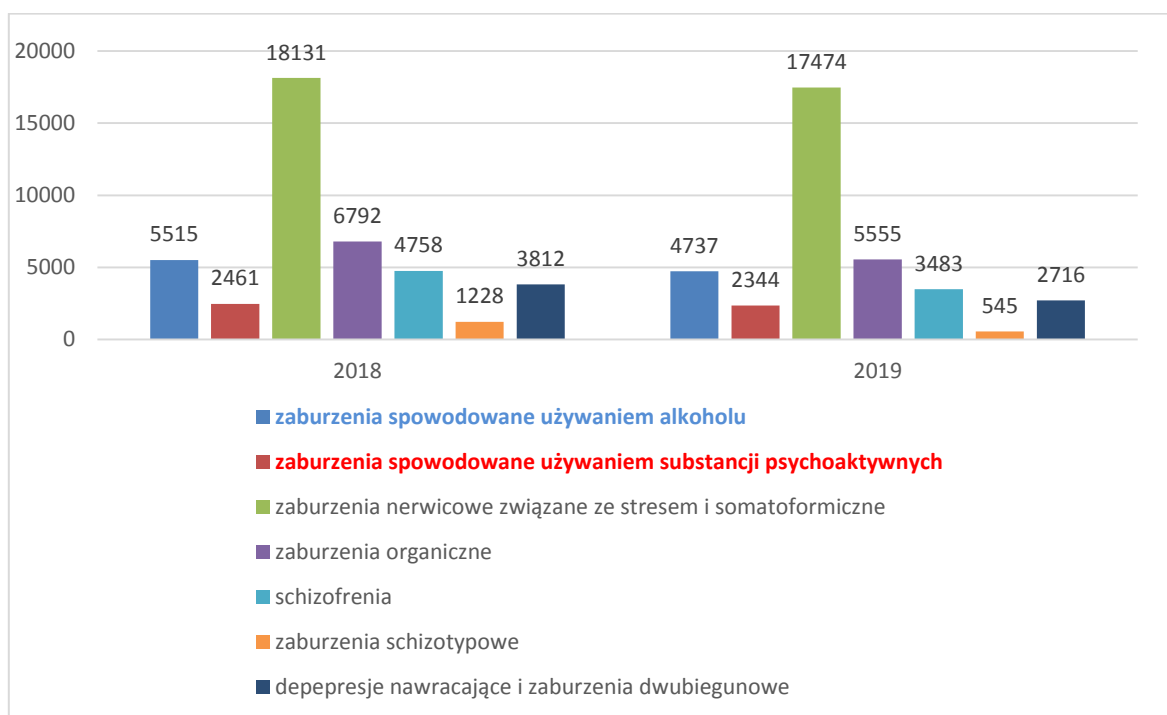
Wykres 80. Osoby leczone z powodu współuzależnienia w 2018 i 2019r. ze względu na płeć.

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Osoby, które podejmowały leczenie z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu w 2019 roku stanowiły 10,09% wszystkich osób podejmujących leczenie z powodu zaburzeń psychicznych. Nieco wyższy odsetek odnotowany był w 2018r. (10,28%). W przypadku innych

substancji psychoaktywnych było to odpowiednio: 5% i 4,59%. Łącznie osoby z zaburzeniami wynikającymi ze stosowania substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu, stanowiły w 2019 roku ponad 15% wszystkich pacjentów zgłaszających się na leczenie psychiatryczne. Na podstawie tych danych można stwierdzić, iż **zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych lokują się wśród głównych przyczyn zgłaszania się osób do placówek leczenia psychiatrycznego.**

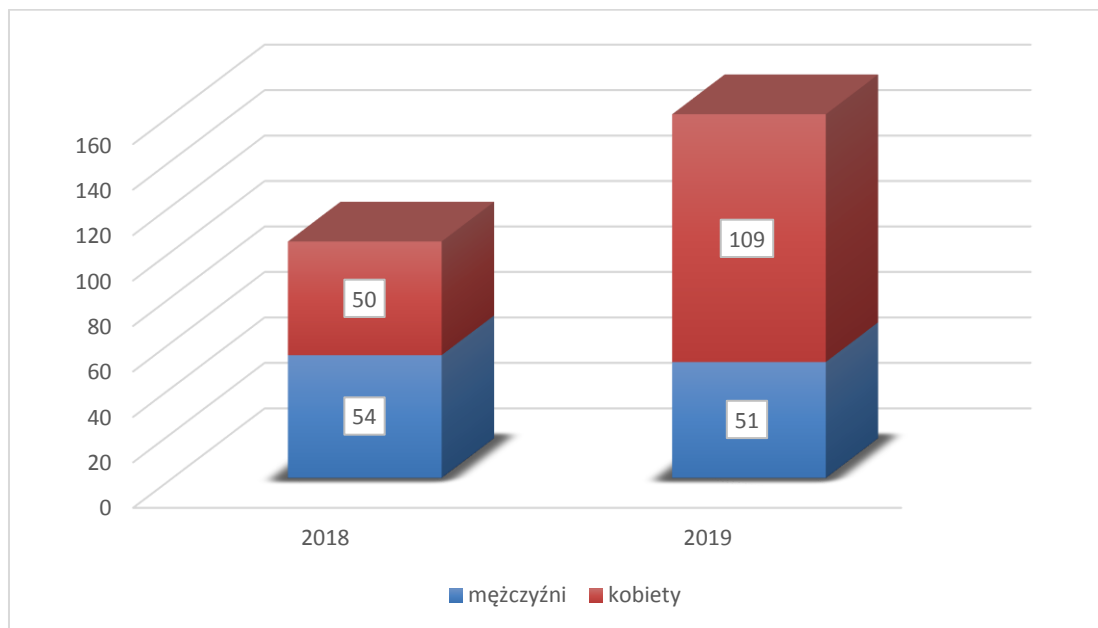
Wykres 81. Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu i substancji psychoaktywnych na tle innych schorzeń psychicznych

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

W Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze, będącym jednostką Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych SPZOZ w Ciborzu, udzielana jest przede wszystkim pomoc psychoterapeutyczna osobom uzależnionym i ich rodzinom. W 2018 roku w działającej w Ośrodku poradni zarejestrowano 986 osoby, w tym 304 osoby skierowanych przez sądy do leczenia. W oddziale dziennym Ośrodka w terapii uczestniczyło 98 osób. W 2019 roku w poradni zarejestrowano 934 osób, w tym 292 skierowane przez sądy do leczenia. Natomiast w oddziale dziennym w terapii uczestniczyło 79 osób. W 2020 roku w poradni zarejestrowano mniej osób niż w 2019r. - 755 osób, w tym 322 skierowane przez sądy do leczenia (o 1/3 mniej niż w poprzednim roku). Również w oddziale dziennym w terapii uczestniczyło znacznie mniej, niż w poprzednim roku, bo 41 osób.

Jedyny oddział dzienny dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie prowadzony jest przez Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii Oddział w Zielonej Górze. Z tej formy pomocy, w latach 2018-2020 skorzystały 153 osoby: 54 w 2018r., 53 w 2019r. i 46 w 2020r.

Katalog zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych obejmuje również te, które prowadzą do uzależnienia od tytoniu. Świadczenia antynikotynowe realizowane są zarówno w ramach specjalistycznych poradni, jak i oferty ogólnej poradni leczenia uzależnień.

Wykres 82. Osoby leczone w związku z uzależnieniem od tytoniu ze względu na płeć

Źródło: Dane Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Jak można zauważyć w 2019 roku ze specjalistycznej pomocy skorzystało 100% więcej kobiet, w porównaniu z rokiem poprzednim, przy stałej liczbie świadczeń mężczyzn.

3.5. Oświata i rekomendowane programy profilaktyczne

W ramach różnych oddziaływań profilaktycznych, stosownie do odrębnych kategorii odbiorców, w województwie lubuskim realizowane były pogramy w ramach profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej. Celem profilaktyki uniwersalnej jest przeciwdziałanie inicjacji w zakresie różnych zachowań ryzykownych ogółu niezdiagnozowanej populacji poprzez działania informacyjne i wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Programy profilaktyki uniwersalnej realizowane są zatem bez względu na poziom indywidualnego zagrożenia rozwojem problemów np. alkoholowych. Odbiorcy działań profilaktyki selektywnej to podgrupy wybranej populacji

(np. ogółu młodzieży), charakteryzujące się obecnością czynników ryzyka (indywidualnych, rodzinnych, środowiskowych), związanych z podejmowaniem danych zachowań ryzykownych, np: używania czy nadużywania substancji psychoaktywnych. Programy te mają na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych. Programy profilaktyki wskazującej kierowane do jednostek, u których rozpoznano pierwsze objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych, zatem na osoby wysokiego ryzyka.³⁹

W ramach wymienionych kategorii oddziaływań profilaktycznych od kilkunastu lat funkcjonują tzw. programy rekomendowane. System ten funkcjonuje od 2010 roku. Jest to zadanie realizowane we współpracy czterech instytucji: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyki narkomanii, profilaktyki problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

Programy są badane pod kątem spełnienia standardów - szczegółowych wymagań odnoszących się do jakości programu jako całości, a także poszczególnych etapów jego realizacji, tj. etapu diagnozy i oceny potrzeb, wyboru grupy docelowej, planowania celów i sposobów ich realizacji, zapewnienia jakości realizacji oraz monitorowania i oceny efektów programu w trakcie ewaluacji.

W pierwszej połowie lat 90. jednym z najważniejszych zadań, jakie postawiła przed sobą Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, było wprowadzenie do środowisk szkolnych w całej Polsce nowoczesnych programów profilaktycznych dla młodzieży, które stanowiłyby przeciwwagę dla tradycyjnych, słabych pod względem merytorycznym i nisko ocenianych przez młodzież pogadanek i konkursów trzeźwości. Chodziło również o to, aby nowoczesna wiedza na temat problemów alkoholowych oraz sposobów radzenia sobie z tymi problemami nie była ograniczona jedynie do wąskich, elitarnych grup, skupionych wokół niewielkiej liczby specjalistów realizujących eksperymentalne i pilotażowe programy edukacyjne. Jednak najważniejszym powodem, dla którego zdecydowano się na tak szeroki rozwój szkolnych programów profilaktycznych było przekonanie, że staną się one załącznikiem lub podstawą przyszłych lokalnych koalicji trzeźwościowych, skupiających nie tylko nauczycieli, pedagogów czy psychologów pracujących z dziećmi i młodzieżą, ale również rodziców tej młodzieży. Badania naukowe na temat czynników ryzyka związanego z piciem alkoholu przez młodzież oraz czynników chroniących w tym zakresie, prowadzone na początku lat 90-tych w USA

---

³⁹ Por: A. Borucka, Profilaktyka wskazująca i selektywna w szkole [W:] <http://www.swiatproblemow.pl/magazyn/> styczeń-2017/">Styczeń 2017; <https://www.kbpn.gov.pl/portaal?id=106043>; <https://www.kbpn.gov.pl/portaal?id=106077>; <https://www.kbpn.gov.pl/portaal?id=106111>. (data dostępu: 15.10.2021).

(J.D. Hawkins, R.F. Catalano i L.A. Kent) wyraźnie pokazały, iż jednym z najważniejszych czynników chroniących młodych ludzi przed szkodami wynikającymi z picia alkoholu jest silna więź z rodzicami. W tej sytuacji niezwykle ważnym elementem programów profilaktycznych, ściśle zintegrowanym z treścią przekazów edukacyjnych dla młodzieży, stały się spotkania z rodzicami, wprowadzające do tzw. profilaktyki domowej przygotowującej rodziców do rozmawiania ze swoimi dziećmi nt. problemów wynikających z picia alkoholu oraz do podejmowania interwencji w sytuacjach kryzysowych.⁴⁰

Jakie programy profilaktyczne były realizowane w województwie lubuskim w latach 2018 i 2019 wg statystyk ogólnopolskich?

Jak wynika z zestawień ogólnopolskich PARPA w **2018** roku rekomendowane programy profilaktyki uniwersalnej realizowane były w województwie lubuskim w 22 gminach i objęto nimi 6 946 uczniów i 947 rodziców. Na realizację omawianych programów przeznaczono kwotę 203 158,01 zł. W rankingu 16 województw stawało to woj. lubuskie na 3 miejscu od końca pod względem liczby dzieci objętych profilaktyką uniwersalną, a na 2 miejscu od końca - pod względem wydatków poniesionych na wspomniane działania.⁴¹ W **2019** roku programy te zostały zrealizowane w znacznie szerszym zakresie: w 49 gminach, objęto nimi 12 665 uczniów i 3 406 rodziców oraz przeznaczono na ich realizację znacznie więcej środków, 373 041,83 zł. W rankingu 16 województw województwo lubuskie plasowało się w średniej ogólnopolskiej pod względem większości omawianych kryteriów, poza liczebnością uczniów objętych profilaktyką uniwersalną. W tym przypadku lubuskie działaniami objęło znacznie mniej dzieci i młodzieży, aniżeli większość pozostałych województw.⁴²

Z kolei rekomendowane programy profilaktyki selektywnej w **2018** roku realizowane były zaledwie w 7 gminach, przy czym skierowane zostały do 385 uczniów i 302 rodziców. Przeznaczono na ich realizację 50 496, 74 zł. I w tym przypadku trzeba stwierdzić, iż w rankingu województw liczba uczniów objętych profilaktyką selektywną w województwie lubuskim znajdowała się poniżej średniej ogólnopolskiej. To samo stwierdzenie dotyczy wydatków poniesionych na adekwatne formy działań.⁴³

Mniej korzystnie statystyki te wypadają w **2019** roku, w którym to wspomniane programy znalazły realizację w zaledwie 5 gminach. Objęto nimi 349 uczniów i 60 rodziców. Adekwatnie, wydatki na sfinansowanie tej oferty wyniosły znacznie mniej aniżeli w poprzednim roku, bo 29 000 zł. Stan ten spowodował, że w rankingu województw województwo lubuskie uplasowało się pod względem omawianych kryteriów na pozycjach poniżej średniej ogólnopolskiej.⁴⁴

---

⁴⁰ <https://programyrekomendowane.pl/strony/o-systemie-rekomendacji,116> (data dostępu: 20.10.2021)

⁴¹ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 57. (data dostępu: 15.10.2021).

⁴² Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 58. (data dostępu: 15.10.2021).

⁴³ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 58. (data dostępu: 12.10.2021).

⁴⁴ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 59. (data dostępu: 12.10.2021).

Rekomendowane programy profilaktyki wskazujące realizowane były w **2018** roku w 5 gminach. Z oferty tej skorzystało 319 uczniów i 5 rodziców. Sfinansowanie tych działań wyniosło 4 800,00 zł. Dan te sprawiają, iż w rankingu województw województwo lubuskie plasowała się na ostatnim miejscu pod względem liczebności gmin, realizujących ten rodzaj aktywności (na równi z dwoma innymi województwami), na 4 miejscu od końca – pod względem liczby uczestniczących uczniów i na 3 od końca – jeśli chodzi o finanse przeznaczone na ich realizację.⁴⁵

Programy te w realizowane były w jeszcze mniejszym zakresie, bo zaledwie w 2 gminach w **2019** roku, choć objęto nimi większą liczbę zarówno uczniów (330), jak i rodziców (10) niż w poprzednim roku. Na realizację przeznaczono mniej środków, bo 3 000,00 zł. W porównaniu do 2018 roku, w 2019 roku lubuskie uplasowało się nieco wyżej w rankingu gmin realizujących adekwatne programy i liczby uczniów nimi objętych, ale niewiele zmieniło w zakresie finansowania omawianych przedsięwzięć.⁴⁶

Obok programów rekomendowanych w województwie lubuskim realizowano inne oddziaływania profilaktyczne. W roku 2018 były one znacznie częściej prowadzone, aniżeli programy rekomendowane. Dotyczy to zwłaszcza profilaktyki uniwersalnej, w której programy inne niż rekomendowane realizowało ponad dwukrotnie więcej gmin (niż programy rekomendowane), obejmując nimi aż sześciokrotnie więcej uczniów (niż rekomendowanymi) i wydatkując na ten cel ponad dwukrotnie więcej środków (niż na rekomendowane).⁴⁷

Niewielki natomiast był zakres realizacji zajęć profilaktycznych innych niż rekomendowane w przypadku profilaktyki selektywnej. Co prawda niewiele więcej gmin deklarowało ich realizację, ale programami innymi niż rekomendowane objęto ponad dziewięciokrotnie więcej uczniów, niż programami rekomendowanymi, wydatkując na ten cel dwukrotnie więcej środków niż na programy rekomendowane.⁴⁸

W przypadku profilaktyki wskazującej niewielka jest aktywność gmin w realizacji programów innych niż rekomendowane. Prowadzi je dwukrotnie mniej gmin (niż programy rekomendowane), obejmując działaniami o 50% mniej uczniów (niż rekomendowanymi) i wydatkując na ten cel blisko 50% mniej.

Dodać przy tym warto, że główną formą działań profilaktycznych była w 2018 roku najmniej efektywna „prelekcja”, dominująca w 59 gminach województwa lubuskiego⁴⁹. Zaznaczyć również należy, że lubuskie zajęło niechlubne ostatnie miejsce w rankingu województw, pod względem realizacji

---

⁴⁵ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 59. (data dostępu: 12.10.2021).

⁴⁶ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 60. (data dostępu: 12.10.2021).

⁴⁷ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 60-61. (data dostępu: 12.10.2021).

⁴⁸ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 61-62. (data dostępu: 13.10.2021).

⁴⁹ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 64-66. (data dostępu: 13.10.2021).

przez gminy form, jakimi są „szkolenia/warsztaty dla nauczycieli/wychowawców”. Niewielką popularnością cieszyły się też „warsztaty/szkolenia dla rodziców”.⁵⁰

Inne niż rekomendowane programy profilaktyczne były równie popularne w **2019** roku, w porównaniu z rokiem 2018. W ramach profilaktyki uniwersalnej, realizowanej w 88 gminach, opartej o programy inne niż rekomendowane wzięło udział ośmiokrotnie razy więcej uczniów, aniżeli w adekwatnych programach rekomendowanych. Gminy przeznaczyły też pięć razy więcej środków finansowych na ten cel w porównaniu z programami rekomendowanymi.⁵¹

Realizację zajęć w ramach profilaktyki selektywnej deklarowało w 2019 roku 14 gmin, zatem blisko trzykrotnie więcej, aniżeli w przypadku programów rekomendowanych. Objęto nimi trzykrotnie więcej uczniów i przeznaczona na ich realizację pięciokrotnie więcej środków, aniżeli na programy rekomendowane.⁵²

W przypadku profilaktyki wskazującej realizowanej za pomocą programów innych niż rekomendowane, aktywność gmin w 2019 roku jest podobna, jak w roku 2018, ale działaniami programów poza rekomendacją objęto czterokrotnie mniej uczniów, jak w roku 2018, przeznaczając jednak na ten cel więcej środków finansowych⁵³. Programami innymi niż rekomendowane objęto w 2019 roku dwukrotnie więcej dzieci i młodzieży, niż programami rekomendowanymi. Na realizację programów poza rekomendacją wydatkowano w omawianym roku 47-krotność środków przeznaczonych na programy rekomendowane!⁵⁴

W 2019, podobnie jak w roku poprzednim, bardzo popularną formą działań profilaktycznych były „jednorazowe prelekcje i pogadanki”. Warto jednak zauważyć, iż konkurencyjną formą wobec nich były w 2019 roku „festyny i inne imprezy plenerowe”. W 2019 roku, w porównaniu z rokiem 2018, znacznie wzrosła popularność „szkoleń/warsztatów dla rodziców” oraz „szkoleń/warsztatów dla nauczycieli/wychowawców”.⁵⁵

Podsumowanie

1. Spadła liczba osób nietrzeźwych podejrzanych o popełnienie przestępstwa.
2. Spadła liczba ujawnionych przypadków prowadzenia pojazdów po użyciu alkoholu.
3. Liczba przypadków przemocy domowej wykazuje związek z piciem alkoholu.
4. Odnotowuje się spadek ogółu przestępstw narkotykowych, przy wzroście czynów związanych

⁵⁰ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 66-67. (data dostępu: 13.10.2021).

⁵¹ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 61-62. (data dostępu: 15.10.2021).

⁵² Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 62-63. (data dostępu: 15.10.2021).

⁵³ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 60; https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 62-63. (data dostępu: 15.10.2021).

⁵⁴ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 60, 64. (data dostępu: 15.10.2021).

⁵⁵ Por: https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2018.pdf, s. 66; https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia_2019.pdf, s. 64 - 67. (data dostępu: 16.10.2021).

z posiadaniem nielegalnych substancji i przy nieznacznym wzroście czynów dotyczących ich udzielania, a przy spadku handlu narkotykami.

5. Zmniejsza się liczba osób kierowanych na przymusowe leczenie z powodu problemowego używania alkoholu.
6. Wzrosła liczba nietrzeźwych kobiet zatrzymanych w izbach wytrzeźwień.
7. Zmniejsza się liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w związku z problemem uzależnień. Występują znaczne dysproporcje między ilością świadczeń udzielanych w związku z uzależnieniem od alkoholu w porównaniu z pomocą w związku z uzależnieniem od narkotyków.
8. Zmniejsza się liczba osób hospitalizowanych w związku z problemem alkoholowym przy wzroście osób leczonych po raz pierwszy w życiu, tak w grupie osób uzależnionych od alkoholu, jak i w zbiorowości osób uzależnionych od innych substancji. Obserwuje się znaczne dysproporcje w wieku osób uzależnionych korzystających z leczenia zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu i innych substancji. W obu grupach użytkowników dominuje wiek 30-64 lata, jednak w zbiorowości pacjentów uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol drugą kategorię wiekową stanowią osoby znacznie młodsze, w wieku 19-29 lat.

W populacji osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych w związku z uzależnieniem od tytoniu dominują kobiety. Jest ich dwukrotnie więcej niż mężczyzn.

4. Wybrane przedsięwzięcia w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom

4.1. Działania samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych

Zadania wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi samorząd województwa realizuje na podstawie Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w następujących obszarach:

- promocji zdrowia;
- profilaktyki;
- redukcji szkód, rehabilitacji zdrowotnej, społecznej i zawodowej.

Realizacja Programu następowała poprzez otwarte konkursy ofert na realizację zadań z zakresu działań profilaktycznych i przeciwdziałania alkoholizmowi. Decyzją Zarządu Województwa przyznano dofinansowanie:

- w 2018 r. na realizację 12 zadań, na kwotę 110 000 zł;
- w 2019 r. na realizację 14 zadań, na kwotę 110 000 zł.

Wsparcie finansowe przyznano zadaniom mającym na celu m.in:

- wspieranie programów profilaktyki uniwersalnej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców;
- wspieranie działań mających na celu rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych, tworzenie i upowszechnianie działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym;
- organizację wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym;
- realizację i wspieranie kampanii edukacyjnych mających na celu zwiększanie świadomości na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież;
- wspieranie działań służących promocji zdrowego stylu życia z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej dzieci i młodzieży;
- realizację programów terapeutycznych w placówkach leczenia uzależnień;
- upowszechnianie ofert programów pomocy psychologicznej, psychoterapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, wykluczonych społecznie oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- wspieranie działalności środowisk abstynenckich.

W roku 2020 r. z uwagi na stan epidemii otwarty konkurs ofert nie był ogłaszany.

W oparciu o art. 15 zm. ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, z późn. zm.), Zarząd Województwa Lubuskiego przyznał jedną dotację w kwocie 100.000 zł. Dotacja ta umożliwiła zakup sprzętu komputerowego dla 50 dzieci z 14 powiatów, przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, a umieszczonych z powodu dysfunkcji rodziców biologicznych spowodowanej przemocą domową lub uzależnieniem, w tym od alkoholu. Zakupiony sprzęt umożliwił realizację przez dzieci obowiązku zdalnego nauczania, jak również rozwijanie zainteresowań.

Ponadto Zarząd Województwa Lubuskiego uznając celowość realizacji zadań organizacji pozarządowych w trybie art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w latach 2018-2020 przyznał dotacje w łącznej wysokości 65.185,00 zł. na realizację 11 zadań.

Samorząd województwa w 2018 i 2019 roku przyznawał również dotacje w łącznej wysokości 23.371 zł dla Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Zielonej Górze, z przeznaczeniem na dofinansowanie zadań z zakresu promocji zdrowia w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W ramach przekazanych środków zorganizowano szkolenia dla pracowników placówek leczenia odwykowego funkcjonujących na terenie województwa lubuskiego. W szkoleniach uczestniczyli pracownicy placówek leczenia odwykowego funkcjonujących na terenie województwa lubuskiego. Tematyka szkoleń: „Pomoc parze dotkniętej problemem uzależnienia”, „Uzależnienie a trauma”, „Czynniki leczące w psychoterapii ze szczególnym uwzględnieniem relacji terapeutycznej w pracy z osobami uzależnionymi od alkoholu i pijącymi szkodliwie”, „Symbol i przestrzeń w psychoterapii – nauka warsztatu dla osób pracujących z osobami uzależnionymi od alkoholu”.

Z ww. form doskonalenia zawodowego skorzystało 67osób.

Pozostałe działania podejmowane przez samorząd województwa w latach 2018-2020:

1. Seminaria na temat przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych

Z inicjatywy Departamentu Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w latach 2018-2019 zostały zorganizowane seminaria na temat przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem seminariów było przybliżenie oraz pogłębienie wiedzy w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi specjalistycznym służbom pracującym w obszarach pomocy rodzinie z problemem alkoholowym i osobom uzależnionym.

W seminariach wzięli udział członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pracownicy socjalni, asystenci rodziny oraz koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej z terenu województwa lubuskiego.

Ogółem na organizację seminariów w latach 2018-2019 wydatkowano kwotę **6.567,54 zł.**

2. Konkurs pn. „Widzisz. Nie zgadzaj się! REAGUJ!”

W ramach realizacji Programu, Zarząd Województwa Lubuskiego ogłosił konkurs dla uczniów szkół województwa lubuskiego pn. „Widzisz. Nie zgadzaj się! REAGUJ!..”. Celem konkursu była edukacja zdrowotna oraz profilaktyka uzależnienia od alkoholu mieszkańców województwa lubuskiego, w szczególności ludzi młodych, poprzez promocję zdrowego stylu życia oraz wzmocnienie abstynenckich postaw i zachowań wśród dzieci i młodzieży. Hasłem przewodnim było: „Dziękuję, nie piję. Zabawa bez alkoholu”. Laureaci otrzymali indywidualne nagrody w postaci kart podarunkowych oraz upominki.

Ogółem na organizację konkursu wydatkowano kwotę **6.917,06 zł.**

3. Szkolenie dla organizacji pozarządowych.

W 2018 r. Departament Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze zorganizował szkolenie w zakresie rozliczania dotacji w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz przepisów wykonawczych. W szkoleniu uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Ogółem na organizację szkolenia wydatkowano kwotę **1.330,00 zł.**

4. Lubuski Dzień Trzeźwości

W latach 2018 i 2019 organizowany był również Lubuski Dzień Trzeźwości. Wydarzenie skierowane było do środowisk trzeźwościowych z województwa lubuskiego. Przedsięwzięcia miały na celu promowanie postaw abstynenckich. W wydarzeniu udział wzięły również osoby zaangażowane w pomoc i wsparcie uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom, między innymi: członkowie miejskich/gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, działacze na rzecz środowisk trzeźwościowych, lekarze oddziałów szpitalnych terapii uzależnienia od alkoholu oraz psychoterapeuci poradni leczenia uzależnień.

Na organizację wydarzeń wydatkowano kwotę **22.008,00 zł.**

5. „Mikołajki” dla dzieci z placówek wsparcia dziennego

W latach 2018-2020 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze był organizatorem „Mikołajek”. W ramach corocznych spotkań odbywały się spektakle teatralne, konkursy i animacje,

przekazanie paczek świątecznych oraz poczęstunek. W imprezach uczestniczyły dzieci z placówek wsparcia dziennego, świetlic dziennych, środowiskowych i profilaktyczno-wychowawczych.

Samorząd województwa lubuskiego w latach 2018-2020 dofinansował zadanie kwotą **20.997,20 zł**.

Łącznie na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2018-2020 samorząd województwa przekazał kwotę 446.375,80 zł:

- 2018r. - 175.119,80 zł;

- 2019r. - 174.256,00 zł;

- 2020r. - 117.000,00 zł.

4.2. Przedsięwzięcia samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania narkomanii

Samorząd Województwa Lubuskiego realizował zadania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania zjawisku narkomanii i uzależnień behawioralnych poprzez Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii. Nadrzędnym celem Programu, oprócz skutecznej profilaktyki, jest ograniczenie stosowania substancji psychoaktywnych oraz związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych. Konieczne jest zapobieganie tym zagrożeniom poprzez działania mające na celu informowanie o skutkach wynikających z sięgania po substancje psychoaktywne, wzmacnianie czynników chroniących oraz usuwanie następstw związanych z uzależnieniami od narkotyków, a także wspieranie działalności organizacji społecznych, które tą problematyką się zajmują.

Łącznie na realizację działań w zakresie Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w latach 2018-2020 wydatkowano kwotę 366 374,42 zł:

2018 r. 114 601,08 zł;

2019 r. 149 152,21 zł;

2020 r. 99 341,73 zł.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W latach 2018-2020 Zarząd Województwa Lubuskiego ogłaszał otwarte konkursy ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych w obszarze przeciwdziałania narkomanii. W poszczególnych latach przyznano dotację na realizację:

- w 2018 r. 10 zadań, na kwotę 74 400 zł;

- w 2019 r. 10 zadań, na kwotę 75 000 zł;

- w 2020 r. 5 zadań, na kwotę 59 120 zł.

Wsparcie finansowe przyznano zadaniom podejmującym takie działania jak, m.in:

- organizacja zajęć z zakresu profilaktyki uniwersalnej i selektywnej, realizowanych w placówkach edukacyjnych, skierowanych do: dzieci, młodzieży, wychowawców oraz rodziców;
- zwiększenie dostępności wsparcia indywidualnego: konsultacje psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne, lekarskie i inne;
- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży;
- realizację grup wsparcia dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych i wspieranie inicjatyw abstynenckich;
- organizację kampanii profilaktycznych i stoisk informacyjno-edukacyjnych;
- organizację konkursów o charakterze profilaktycznym;
- stoiska informacyjno-edukacyjne podczas Pol'And'Rock Festival w Kostrzynie nad Odrą;
- zakup materiałów dydaktycznych i profilaktycznych;
- edukację w zakresie uzależnień osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych;
- szkolenia z zakresu profilaktyki uzależnień;
- wspieranie działań z zakresu rehabilitacji i readaptacji społecznej, skierowaną m.in. do osób bezdomnych;
- działania środowiskowe w zakresie „partyworkingu” – edukacja oraz profilaktyka w klubach i pubach;
- wsparcie inicjatyw promujących zdrowy styl życia i wskazywanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu, rozwijanie zainteresowań i wzmocnianie więzi rodzinnych;
- organizację zajęć sportowych;
- tworzenie punktów pomocy terapeutycznej i wsparcia.

Działalność profilaktyczna Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze w latach 2018-2020:

Kampania „Stop uzależnieniom”

W latach 2018 i 2019 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze był współorganizatorem „Lubuskiego Pikniku Zdrowia”, podczas którego realizował kampanię społeczną pn.: „Stop uzależnieniom”. Kampania miała na celu promocję zdrowego stylu życia służącego zapobieganiu używania substancji psychoaktywnych poprzez zachęcenie do poszukiwania alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

Podczas imprezy porad terapeutycznych z zakresu uzależnień udzielał Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii. Przeprowadzono wśród uczestników liczne konkursy związane z kampanią, quiz wiedzy – „Co jest zdrowe, a co nam szkodzi?”. Impreza miała charakter

plenerowy. Zapewniono szereg atrakcji, m.in.: pływalnię, korty tenisowe, jazdę konną na łoży, całą masę atrakcji dla najmłodszych: balony, dmuchane zamki, zjeżdżalnie, gry, zabawy, turnieje, występy artystyczne i wiele zabaw sportowych. Ponadto zapewniono m.in.: bezpłatny dostęp do bazy rekreacyjno - sportowej WOSiR w Drzonkowie oraz do bezpłatnych badań medycznych. Na potrzeby kampanii powstały materiały edukacyjno – promocyjne dotyczące zapobiegania uzależnieniom, które zostały rozdysponowane wśród uczestników.

Łącznie na kampanię wydatkowano: **22 257,27 zł.**

Kampania bilbordowa

W 2020 roku została przeprowadzona kampania bilbordowa o tematyce przeciwdziałania narkomanii, zrealizowana w terminie 16 listopada – 15 grudnia 2020 roku. Banery zlokalizowane zostały na terenie województwa lubuskiego. Celem kampanii było zwiększenie świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zażywania narkotyków i dopalaczy, a także konsekwencji zdrowotnych, jakie niesie ze sobą nałóg i podejmowanie ryzykownych zachowań związanych z zażywaniem środków psychoaktywnych. Zaletą tego rodzaju wielkoformatowej grafiki był przede wszystkim bardzo szeroki zasięg, zarówno przestrzenny, jak i czasowy.

Łącznie na kampanię wydatkowano: **22 022, 46 zł**

Wkładka do Gazety Lubuskiej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze zlecił Gazecie Lubuskiej opublikowanie czterostronicowej wkładki do Gazety w wydaniu magazynowym o tematyce dotyczącej przeciwdziałania narkomanii. Wkładka została opublikowana 22 grudnia 2018 r. Za pośrednictwem prasy uzyskano możliwość dotarcia do szerokiej grupy odbiorców, m.in.: dzieci, młodzieży, rodziców, osób starszych oraz zajmujących się zawodowo problemem narkomanii. W treści wkładki znajdowały się wywiady, rozmowa z osobą uzależnioną po ukończonej terapii, opis form pomocy osobom uzależnionym. Wkładka zawierała również wykaz instytucji, informacje o tym gdzie i w jakich formach można uzyskać pomoc w przypadku pojawienia się problemu zażywania narkotyków, bądź innych substancji odurzających.

Łącznie na wkładkę do Gazety wydatkowano kwotę: **8 610,00 zł.**

Działania prewencyjne

W latach 2018-2020 Zarząd Województwa Lubuskiego podejmował uchwały w sprawie wyrażenia zgody na przekazanie w formie darowizny przez Województwo Lubuskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze dla Skarbu Państwa Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp.

urządzeń typu „DrugWipe 6S” do badania głównych grup narkotyków w ślinie. W w/w okresie przekazano łącznie 420 urządzeń.

Urządzenia zakupione zostały w celu ograniczenia szkód zdrowotnych i patologicznych zachowań na drogach województwa lubuskiego i były wykorzystane podczas zabezpieczenia Operacji Policyjnej podczas trwania festiwalu Pol'And'Rock Festival w Kostrzynie nad Odrą oraz przekazane do jednostek terenowych Policji województwa lubuskiego.

Łącznie na zakup narkotestów wydatkowano kwotę: **35 821,44 zł**.

Konferencje

W 2018 r. w Sali Sejmiku Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze odbyła się konferencja pn.: „Co nas wypala?”. Organizatorem konferencji był Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze wraz z Ekspertem Wojewódzkim ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.

Głównym założeniem konferencji było zwrócenie szczególnej uwagi na problem wypalenia zawodowego u osób pracujących z osobami uzależnionymi. Spotkanie pozwoliło przybliżyć zjawisko stresu zawodowego oraz superwizję w terapii uzależnień.

W konferencji wzięło udział 120 osób, które na co dzień mierzyły z problematyką uzależnień na terenie województwa lubuskiego, tj.: pracownicy socjalni, pedagodzy, policjanci, kuratorzy sądowi, pracownicy młodzieżowych ośrodków socjoterapeutycznych i izby pielęgniarek.

W 2019 r. w Zielonej Górze odbyła się konferencja pn.: „Profilaktyka i wczesna interwencja wobec zachowań ryzykownych.” Organizatorem konferencji był Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze wraz z Ekspertem Wojewódzkim ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.

Głównym założeniem konferencji było pogłębienie wiedzy i kompetencji, uwrażliwienie na problematykę uzależnień oraz diagnozowanie i walka z uzależnieniami z uwzględnieniem metod profilaktyki. Skierowana była do osób, które w swojej codziennej praktyce zawodowej stykają się z osobami uzależnionymi.

W konferencji wzięły udział 63 osoby z terenu województwa lubuskiego, które na co dzień pracują w obszarze uzależnień, tj.: pracownicy socjalni, asystenci rodziny, pedagodzy, kuratorzy sądowi, pracownicy młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Łącznie na 2 konferencje wydatkowano: **21 550 zł**

Projekt „Uzależnienia behawioralne...”

W ramach konkursu przeprowadzonego przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Województwo Lubuskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze zrealizował projekt pn.: „Uzależnienia behawioralne we współczesnym świecie”, na które otrzymał dofinansowanie

ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych. W ramach projektu odbyły się dwie konferencje zorganizowane dla 200 osób, z podziałem na dwie części województwa.

Celem konferencji było zwiększenie wiedzy i kompetencji, uwrażliwienie na problematykę uzależnień behawioralnych oraz diagnozowanie i walka z uzależnieniami behawioralnymi z uwzględnieniem metod profilaktyki, a skierowane były do osób, które w swojej codziennej praktyce zawodowej współpracują z osobami uzależnionymi.

Łączny koszt zrealizowanego projektu: **34 720,60 zł**

Ponad wymienione działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i substancji psychoaktywnych samorząd województwa, z budżetu woj. lubuskiego, corocznie przekazuje środki w formie dotacji dla podległych podmiotów leczniczych realizujących świadczenia w obszarze leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych. Środki te przeznaczane zostały na zakup sprzętu i działania inwestycyjne

Tabela 11. Dotacje udzielone podległym podmiotom leczniczym z budżetu województwa lubuskiego 2018-2021

Nazwa jednostki	2018	2019	2020	2021	Razem
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny dla Nerwowo i Psychicznie Chorych SP ZOZ w Ciborzu	1 449 480,10	1 177 939,00	830 000,00	1 577 249,00	5 034 668,10
SP Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Międzyrzeczu	1 220 602,71	2 330 959,00	1 717 525,54	2 664 121,00	7 933 208,25
SP ZOZ Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze	85 000,00	0	0	187 989,00	272 989,00
Ośrodek dla Osób Uzależnionych SP ZOZ w Nowym Dworcu	0,00	59 669,31	0	301 600,00	361 269,31
Razem	2 757 100,81	3 568 567,31	2 547 525,54	4 730 959,00	13 602 134,66

Źródło: Dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

4.3. Przedsięwzięcia placówek oświatowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom

Włączając się w realizację zadań wynikających z Narodowego Programu Zdrowia, Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. wraz z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, policją, państwową stacją sanitarno-epidemiologiczną, jednostkami samorządu terytorialnego i Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze realizuje zadania, których celem jest zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkołach i placówkach systemu oświaty, a także zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży. Celem podejmowanych działań przez Lubuskiego Kuratora Oświaty w ramach realizacji profilaktyki m.in. problemów uzależnień oraz używania alkoholu i innych substancji

psychoaktywnych w szkołach, jest wzrost poziomu wiedzy na ten temat wśród dzieci i młodzieży, zmiana postaw ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialności za własne zdrowie i życie w ramach zintegrowanej profilaktyki i wychowania w szkołach i placówkach oświatowych poprzez inicjowanie do podejmowania działań skierowanych do młodzieży, prowadzonych aktywnymi i nowatorskimi metodami.

Zgodnie z art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021r. poz.1082 z póź. zm.), placówki oświatowe realizują indywidualny program wychowawczo-profilaktyczny. Program obejmujący treści i działania skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców, jest opracowywany na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły lub placówki.

Przykładowe działania podejmowane przez placówki na terenie województwa lubuskiego:

- Tworzenie bezpiecznego, wolnego od agresji, przemocy i uzależnień środowiska wychowawczego szkoły;
- Propagowanie szacunku dla zdrowego stylu życia oraz kultury i tradycji;
- Kształtowanie postaw asertywnych poprzez: sztukę odmawiania, wzajemne wspieranie, werbalizację potrzeb;
- Kształtowanie pozytywnego obrazu siebie poprzez: poznawanie swoich mocnych stron oraz docenianie własnych, nawet drobnych sukcesów;
- Kształtowanie odpowiedzialności za siebie i innych, za podejmowane decyzje i zachowania;
- Indywidualne lub grupowe wsparcie uczniów na terenie szkoły;
- Monitorowanie potrzeb i oczekiwań rodziców wobec systemu wychowawczo-profilaktycznego szkoły;
- Umożliwienie rodzicom aktywnej działalności i współdecydowania o życiu szkoły;
- Uświadomienie rodzicom zagrożeń w rozwoju młodego pokolenia;
- Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie radzenia sobie z ryzykownymi zachowaniami uczniów.

Formy realizacji:

- Omawianie na lekcjach wychowawczych organizacji roku szkolnego, podstawowych zapisów Statutu Szkoły, Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania (WSO I PSO), Programu Wychowawczego i Szkolnego Programu Profilaktyki oraz podstawowych regulaminów dotyczących ucznia;
- Zapoznanie uczniów z punktami Statutu dotyczącymi zakazu opuszczania szkoły podczas zajęć lekcyjnych oraz procedurami interwencji szkoły w sytuacjach ryzykownych zachowań uczniów;

- Systematyczna kontrola boisk, toalet i pomieszczeń szkoły przez nauczycieli – w ramach pełnionych dyżurów;
- Przestrzeganie zakazu stosowania agresji i przemocy;
- Stosowanie procedur przewidzianych odpowiednio do rodzaju ryzykownych zachowań uczniów;
- Omawianie tematyki zdrowego stylu życia na lekcjach wychowawczych;
- Zachęcanie młodzieży do udziału w akcjach promujących zdrowy styl życia;
- Omawianie zagadnień dotyczących zdrowia psychicznego (depresja, zaburzenia odżywiania, problemy emocjonalne);
- Organizowanie spotkań ze specjalistami z zakresu zdrowego odżywiania oraz profilaktyki zdrowia;
- Organizowanie szkolnych kampanii, festynów, debat, projekcji filmowych i konkursów o tematyce profilaktycznej;
- Opracowywanie gazetek tematycznych, plakatów, ulotek itp.;
- Kulturowanie tradycji i obrzędowości narodowej, lokalnej i szkolnej;
- Udział w wycieczkach upamiętniających osoby oraz miejsca ważne dla historii Polski;
- Psychoedukacyjne zajęcia z asertywności;
- Realizacja na lekcjach wychowawczych tematów o systemie wartości, kształtowaniu charakteru;
- Spotkania z pedagogiem, psychologiem, policją, kuratorem sądowym;
- Promowanie sukcesów młodzieży (artystycznych, naukowych, sportowych) poprzez nagrody, dyplomy, pochwały;
- Działalność w organizacjach szkolnych i kołach zainteresowań;
- Godziny wychowawcze dotyczące obowiązków człowieka oraz odpowiedzialności za ich lekceważenie;
- Zajęcia w ramach godzin wychowawczych (np. Spójrz inaczej, Znajdź właściwe rozwiązanie i inne);
- Profilaktyczna gazetka ścienna na korytarzu szkolnym;
- Realizacja działań w ramach kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”;
- Realizacja Tygodnia Profilaktyki Uzależnień i Promocji Zdrowia (konkurs wiedzy – sportowy, pokaz pierwszej pomocy, warsztaty profilaktyczne, itp.);
- Rozmowy i konsultacje indywidualne, dyskusje podczas wywiadówek klasowych;
- Anonimowe sondaże ankietowe;
- Warsztaty umiejętności wychowawczych;
- Udostępnianie literatury z zakresu problematyki okresu dorostania;

- Zapraszanie rodziców do współorganizowania: lekcji wychowawczych, imprez i uroczystości klasowych jak i ogólnoszkolnych oraz zajęć pozalekcyjnych;
- organizowanie spotkań o charakterze mediacyjnym uczeń - nauczyciel – rodzic;
- podziękowania w formie: listów, dyplomów, podziękowań na forum klasy, szkoły, również w formie wybranej przez uczniów, zapis w Kronice Szkoły;
- spotkania z rodzicami poświęcone zagrożeniom młodzieży – ryzyko związane z używaniem narkotyków, dopalaczy przez młodzież, korzystania z Internetu;
- Wskazanie instytucji, w których mogą szukać pomocy – pomoc w dotarciu do specjalistów;
- Warsztaty psychoedukacyjne – odpowiadające na rzeczywiste potrzeby, profesjonalnie organizowane i sprawnie przeprowadzane;
- Konsultacje indywidualne dla rodziców z udziałem specjalistów z zewnątrz (w trakcie wywiadówek);
- Rozmowy i konsultacje indywidualne, dyskusje podczas posiedzeń rady pedagogicznej;
- Bieżąca współpraca z Zespołem Wychowawczo- Profilaktycznym i Zespołem ds. Pomocy Psychologiczno- Pedagogicznej;
- Umożliwienie udziału w różnych zewnętrznych formach szkoleniowych;
- Udostępnianie literatury z zakresu problematyki okresu dorastania.

4.4. Przedsięwzięcia lubuskiej policji w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom

Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp. jest jedną z najbardziej zaangażowanych w działania profilaktyczne instytucji na terenie województwa lubuskiego. W latach 2018-2020 Lubuska Policja podjęła następujące działania i inicjatywy profilaktyczne:

- **Działania prewencyjne pn. „PRZYSTAŃ POLICJA 2018 i 2019” na 24 i 25 Pol’and’Rock Festiwal w Kostrzynie nad Odrą**

Działania Profilaktyczne pn. „Przystań Policja” to przedsięwzięcie realizowane w trakcie Pol’and’Rock Festival przez Wydział Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. W ramach działań przygotowany został punkt informacyjno – edukacyjny, w którym udzielane były informacje na temat zjawisk patologicznych tj. alkoholizm, handel ludźmi, przemoc i cyberprzemoc oraz narkomania, demoralizacja nieletnich, ochrona mienia, a także był promowany zawód policjanta. Uczestnicy Festiwalu mieli również możliwość sprawdzenia swojego stanu trzeźwości przed opuszczeniem Festiwalu za pomocą urządzenia AlcoBlow.

Celem przedsięwzięcia było zwiększenie poziomu bezpieczeństwa podczas Pol’and’Rock Festival oraz promowanie zawodu Policjanta, zapobieganie zjawiskom patologii społecznej, edukacja na rzecz

bezpieczeństwa oraz kształtowanie poczucia bezpieczeństwa wśród uczestników festiwalu, budowanie pozytywnego wizerunku Policji jako instytucji służebnej i godnej zaufania.

- **Wojewódzki Program Antydopalaczowy pn. „Dopalam się Sobą”**

Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp. koordynował Wojewódzki Program Antydopalaczowy pn. „Dopalam się Sobą”. Głównym celem Programu było ograniczenie zjawiska zażywania przez młodzież środków odurzających ze szczególnym naciskiem na środki zastępcze tj. dopalacze poprzez wzrost świadomości prawnej nieletnich, kształtowanie pozytywnych wzorców zachowań młodzieży, stworzenie pola do kreatywności młodych ludzi, ograniczanie zjawisk patologicznych z udziałem nieletnich, w tym w szczególności związanych z uzależnieniami, wyzwalanie inicjatywy młodego pokolenia w zakresie podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania dopalaczom i kształtowanie w świadomości młodzieży zdrowego i bezpiecznego stylu życia.

W latach 2018-2020 policjanci z jednostek terenowych zrealizowali spotkania profilaktyczne w 230 szkołach ponadpodstawowych na terenie województwa lubuskiego. Młodzież podczas spotkań poznała zagrożenia związane z zażywaniem dopalaczy, a także obejrzała filmy i spoty profilaktyczne dot. w/w narkotyków. Łącznie w 660 spotkaniach wzięło udział 20569 uczniów. Zrealizowano również spotkania profilaktyczne dla rodziców uczniów klas ponadgimnazjalnych - w 41 szkołach w 42 spotkaniach uczestniczyło 1481 osób.

- **Kampania „Narkotyki i dopalacze zabijają”**

Policja Lubuska aktywnie włączyła się w kampanię o charakterze edukacyjno-profilaktycznym pt. „Narkotyki i dopalacze zabijają”, której hasło brzmiało „Szkoda Ciebie na takie patoklimaty”. Kampanię przygotowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Kampania opracowana została w ramach Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem Bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020, a jej realizacja przewidziana była w okresie od 2 kwietnia do 31 grudnia 2019 r.

Kampania miała na celu zwiększenie świadomości młodych ludzi na temat zagrożeń związanych z zażywaniem narkotyków i tzw. dopalaczy, w tym konsekwencji zarówno zdrowotnych, prawnych, jak i społecznych uzależnienia od tych substancji.

Jednym z istotnych elementów tego przedsięwzięcia był spot filmowy nawiązujący treścią do tytułu kampanii oraz jej hasła przewodniego. Jego celem było upowszechnienie wśród dzieci i młodzieży wiedzy dotyczącej zagrożeń związanych z uzależnieniem od substancji psychoaktywnych.

- **Realizacja projektu pn. „Nie dla narkotyków – zwiększenie skuteczności policji w zakresie przeciwdziałania przestępczości narkotykowej na terenie przygranicznym polsko – niemieckim”**

Przedsięwzięcie realizowane było jako projekt flagowy Programu Współpracy Interreg Polska – Saksonia 2014-2020 na terenie KWP Wrocław (Partner Wiodący), KWP Gorzów Wlkp. – powiat żarski (Partner 1) oraz Dyrekcją Policji Gorlitz w Niemczech (Partner 2). Celem ogólnym projektu było zwiększenie intensywności współpracy Policji polskiej i saksońskiej w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstw związanych z narkotykami i dopalaczami oraz podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat dopalaczy i narkotyków na terenie pogranicza polsko-saksońskiego. Cele szczegółowe projektu to stworzenie warunków do optymalnej transgranicznej współpracy policji w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości narkotykowej; podniesienie kompetencji zawodowych funkcjonariuszy i pracowników policji zajmujących się tematyka narkotykową oraz podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców pogranicza polsko-saksońskiego na temat problemów związanych z zażywaniem substancji odurzających.

W ramach projektu przedstawiciele Wydz. Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. wzięli udział w realizacji zadania 2 „Wspólna kampania społeczna „Narkotyki?! Co dalej...”. Na terenie powiatu żarskiego przeprowadzono konkurs dla młodzieży na mem antynarkotykowy, spotkania profilaktyczne w szkołach z uczniami i rodzicami oraz nauczycielami przy wykorzystaniu materiałów profilaktycznych takich jak: broszury, informatory i walizki demonstracyjne. Spotkaniami objętych zostało: 1228 uczniów klas VII szkół podstawowych i II – III klas byłych gimnazjów, 286 rodziców uczniów i 292 nauczycieli na terenie powiatu żarskiego.

- **Wojewódzki Program Edukacyjno-Informacyjny pn. „Bezpieczna Młodość”**

Program skierowany był do uczniów szkół, kadry pedagogicznej i rodziców uczniów szkół ponadpodstawowych woj. lubuskiego. Program zakłada prowadzenie systematycznych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa młodzieży woj. lubuskiego poprzez informowanie i edukację na temat skutków zachowań ryzykownych takich jak: zażywanie narkotyków, spożywanie alkoholu, cyberprzemoc, a także w obszarze możliwości zapobiegania zjawiskom patologicznym i ochrony przed stanieniem się ofiarą przestępstw.

W ramach programu realizowane były:

- działania informacyjno-edukacyjne w kilku obszarach tematycznych w poszczególnych grupach wiekowych odbiorców: w I klasach szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe) – tematyka: odpowiedzialność prawna nieletnich, przestępstwa z nienawiści,

- w II klasach szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe) – tematyka: uzależnienia (narkomania, dopalacze, alkoholizm), cyberprzemoc/cyberprzestępczość,
- w III klasach szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe) – tematyka: bezpieczeństwo w ruchu drogowym, w III klasach szkół ponadpodstawowych (licea, szkoły branżowe) i klasach IV techników - zapobieganie handlowi ludźmi, ostatnie klasy szkół ponadpodstawowych (IV - licea, V – technika) – tematyka: promowanie zawodu policjanta.

Działania polegały głównie na przeprowadzaniu przez policjantów spotkań profilaktycznych z uczniami w szkołach. Do udziału w spotkaniach zapraszani są eksperci w danej dziedzinie z innych komórek organizacyjnych Policji specjalizujących się w danym obszarze oraz z instytucji pozapolicyjnych, tj. w obszarze odpowiedzialność prawna nieletnich, np. sędziów Wydziałów ds. nieletnich Sądów Rejonowych, w obszarach takich jak cyberprzemoc, uzależnienia, np. psychologów szkolnych lub z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych.

Działaniom skierowanym do uczniów towarzyszą:

- działania skierowane do dorosłych opiekunów uczniów: szkolenia kadry pedagogicznej szkoły z obszarów: „Procedury postępowania w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją” – w pierwszym roku realizacji Programu, a także z innego obszaru wynikającego z potrzeb szkoły lub/i lokalnych zagrożeń wśród dzieci i młodzieży;
- wywiadówki profilaktyczne dla rodziców uczniów – z obszarów takich jak: odpowiedzialność prawna nieletnich, przeciwdziałanie uzależnieniom dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie cyberprzemocy, inny obszar wynikający z potrzeb szkoły/lokalnych zagrożeń wśród dzieci i młodzieży.

W roku szkolnym 2020/2021 udział w Programie wzięło 58 szkół ponadpodstawowych na terenie woj. lubuskiego. W 2020 roku lubuscy policjanci przeprowadzili łącznie 440 spotkań, w których uczestniczyło 10 772 uczniów. Ponadto przeprowadzone zostały 2 wywiadówki profilaktyczne, w których uczestniczyło 115 rodziców oraz 6 szkoleń kadry kierowniczej dla 158 zainteresowanych osób.

- **Konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia Walki z Narkomanią**

26 czerwca 2020 r. policjanci Wydziału Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. wzięli udział w konferencji zorganizowanej przez Lubuski Urząd Wojewódzki z okazji Międzynarodowego Dnia Walki z Narkomanią. Jednym z prelegentów był funkcjonariusz Wydziału Prewencji, który przedstawił problem przestępczości narkotykowej z punktu widzenia Policji. Zaprezentowano również walizkę profilaktyczną zawierającą m. in. urządzenia służące do spożywania i obróbki narkotyków. W spotkaniu udział wzięło łącznie 30 osób.

- **Zakładka internetowa „E-porady. Lubuska policja informuje!” - Przeciwdziałanie uzależnieniom**

Wydział Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp. przygotował na stronie internetowej KWP w Gorzowie Wlkp. zakładkę „E-porady. Lubuska policja informuje!”, w której opracowano specjalny blok tematyczny: Przeciwdziałanie uzależnieniom. W zakładce znaleźć można porady profilaktyczne, spoty i materiały profilaktyczne do pobrania, wykaz placówek pomocowych dla osób uzależnionych i współuzależnionych w woj. lubuskim oraz prezentację – aspekty prawne przeciwdziałania uzależnieniom. Zakładka została umieszczona także na stronach internetowych KPP/KMP woj. lubuskiego.

5. Działania podejmowane przez samorządy lokalne w sprawozdawczości Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

Dane za 2018 i 2019 rok dotyczące działań w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego zostały zgłoszone w rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych zadaniach z zakresu zdrowia publicznego (Dz. U. z 2016 r., poz. 2216).

W 2018 roku w ramach 2 celu operacyjnego Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (NPZ): **Profilaktyka rozwiązywania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi** - 61 spośród 95 jednostek samorządu terytorialnego województwa lubuskiego realizowało w sumie 511 zadań, które były skierowane do dzieci i młodzieży, osób dorosłych i osób starszych. Zgłoszone zadania realizowano w ramach następujących programów:

1) Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii - zgłoszono 146 zadań dotyczących działań informacyjnych i edukacyjnych, w tym kampanii społecznych adresowanych do różnych grup docelowych, a w szczególności do dzieci, młodzieży i rodziców na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających i substancji psychoaktywnych.

- **Najczęściej podejmowane działania na rzecz ograniczania stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP:**

- prowadzenie działań edukacyjnych, w tym kampanii społecznych, adresowanych do różnych grup docelowych, w szczególności do dzieci, młodzieży i rodziców nt. zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP (24 zadania);

- upowszechnianie informacji na temat dostępu do działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych (9 zadań).
  - **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu rozwoju kadr uczestniczących w realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania narkomanii:**
    - doskonalenie kompetencji rozwój osób pracujących z dziećmi i młodzieżą (8 zadań), a także kadry uczestniczącej w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii (3 zadania).
  - **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu profilaktyki:**
    - profilaktyka uniwersalna – poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktyki dotyczących używania substancji psychoaktywnych i innych zachowań ryzykownych adresowanych do dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych (21 zadań) oraz programy rozwijające kompetencje wychowawcze i profilaktyczne rodziców i osób pracujących z dziećmi i młodzieżą (2 zadania)
    - profilaktyka selektywna - poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, adresowanych do środowisk zagrożonych, w szczególności dzieci i młodzieży ze środowisk zmarginalizowanych zagrożonych demoralizacją, wykluczeniem społecznym oraz osób używających środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych w sposób okazjonalny (9 zadań);
    - profilaktyka wskazująca – poszerzanie i udoskonalenie ofert i wspierania realizacji programów profilaktyki wskazującej, adresowanej do osób używających środków odurzających, substancji psychoaktywnych i NSP w sposób szkodliwy (2 zadania).
  - **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji i reintegracji społecznej:**
    - wspieranie realizacji programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych wśród osób używających szkodliwie i uzależnionych od środków odurzających substancji psychoaktywnych i NSP, obejmujące m. in. działalność edukacyjną, wsparcie społeczne i socjalne (8 zadań).
  - **Monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie używania środków odurzających, substancji psychoaktywnych i NSP oraz postaw społecznych i reakcji (1 zadanie).**
- 2) **Krajowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – zgłoszono 365 zadań.**

- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu promocji zdrowia:**
  - kampanie edukacyjne dotyczące ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia (44 zadania);
  - upowszechnianie informacji dot. zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania w rodzinach w szczególności z problemem alkoholowym (6 zadań);
  - edukacja dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież (2 zadania);
  - upowszechnianie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety (2 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu szkolenia kadr:**
  - podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (13 zadań);
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu profilaktyki:**
  - profilaktyka uniwersalna - poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie uniwersalnych programów profilaktycznych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, które biorą pod uwagę wspólne czynniki ryzyka problemów alkoholowych i innych zachowań ryzykownych i czynniki chroniące, wspierające prawidłowy rozwój (53 zadania);
  - profilaktyka selektywna – poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (33 zadania) oraz poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki selektywnej adresowanych do dzieci, młodzieży, rodziców i wychowawców (10 zadań);
  - profilaktyka wskazująca – poszerzanie i udoskonalenie ofert i wspierania realizacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki wskazującej (3 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji (readaptacji, reintegracji) zdrowotnej, społecznej i zawodowej:**
  - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu (24 zadania);

- zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym (18 zadań);
- zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym (17 zadań);
- wspieranie działalności środowisk abstynenckich (17 zadań);
- zwiększanie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia (11 zadań);
- podejmowanie działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie (5 zadań).

W 2019 roku w ramach 2 celu operacyjnego Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 (NPZ): **Profilaktyka rozwiązywania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi** - 75 spośród 95 jednostek samorządu terytorialnego województwa lubuskiego realizowało w sumie 525 zadań, które były skierowane do dzieci i młodzieży, osób dorosłych i osób starszych. Zgłoszone zadania realizowano w ramach następujących programów:

1) Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii - zgłoszono 133 zadania, zatem o ponad 100 mniej niż w poprzednim roku, dotyczące działań informacyjnych i edukacyjnych, w tym kampanii społecznych adresowanych do różnych grup docelowych, a w szczególności do dzieci, młodzieży i rodziców na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających i substancji psychoaktywnych.

- **Najczęściej podejmowane działania na rzecz ograniczania stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP:**
  - prowadzenie działań edukacyjnych, w tym kampanii społecznych, adresowanych do różnych grup docelowych, w szczególności do dzieci, młodzieży i rodziców nt. zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP (20 zadań);
  - upowszechnianie informacji na temat dostępu do działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych (8 zadań).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu rozwoju kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii:**
  - doskonalenie kompetencji rozwój osób pracujących z dziećmi i młodzieżą (6 zadań).

- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu profilaktyki:**
  - profilaktyka uniwersalna – poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktyki dotyczących używania substancji psychoaktywnych i innych zachowań ryzykownych adresowanych do dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych (25 zadań) oraz programy rozwijające kompetencje wychowawcze i profilaktyczne rodziców i osób pracujących z dziećmi i młodzieżą sprzyjające kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży (6 zadań);
  - profilaktyka selektywna - poszerzanie i udoskonalanie oferty programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, adresowanych do środowisk zagrożonych, w szczególności dzieci i młodzieży ze środowisk zmarginalizowanych, zagrożonych demoralizacją, wykluczeniem społecznym oraz osób używających środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych w sposób okazjonalny (5 zadań);
  - profilaktyka wskazująca – poszerzanie i udoskonalenie ofert i wspierania realizacji programów profilaktyki wskazującej, adresowanej do osób używających środków odurzających, substancji psychoaktywnych i NSP w sposób szkodliwy (3 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji i reintegracji społecznej:**
  - wspieranie realizacji programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych wśród osób używających szkodliwie i uzależnionych od środków odurzających substancji psychoaktywnych i NSP, obejmujące m. in. działalność edukacyjną, wsparcie społeczne i socjalne (5 zadań).
- **Monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie używania środków odurzających, substancji psychoaktywnych i NSP oraz postaw społecznych i reakcji (3 zadania).**

2) Krajowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – zgłoszono 392 zadania (zatem o ponad 30 więcej niż w poprzednim roku):

- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu promocji zdrowia:**
  - kampanie edukacyjne dotyczące ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia (49 zadań);
  - edukacja dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież (7 zadań);

- upowszechnianie informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania w rodzinach w szczególności z problemem alkoholowym (6 zadań);
- upowszechnianie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety (2 zadania).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu szkolenia kadr:**
  - podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (4 zadania);
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu profilaktyki:**
  - profilaktyka uniwersalna - poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie uniwersalnych programów profilaktycznych, w tym programów profilaktyki uniwersalnej, które biorą pod uwagę wspólne czynniki ryzyka problemów alkoholowych i innych zachowań ryzykownych i czynniki chroniące, wspierające prawidłowy rozwój (51 zadań);
  - profilaktyka selektywna – poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (30 zadań) oraz poszerzanie i udoskonalanie oferty, upowszechnianie oraz wdrażanie programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki selektywnej adresowanych do dzieci, młodzieży, rodziców i wychowawców (9 zadań);
  - profilaktyka wskazująca – poszerzanie i udoskonalenie ofert i wspierania realizacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego z obszaru profilaktyki wskazującej (5 zadań).
- **Najczęściej podejmowane zadania z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji (readaptacji, reintegracji) zdrowotnej, społecznej i zawodowej:**
  - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia od alkoholu (24 zadania);
  - wspieranie działalności środowisk abstynenckich (24 zadania);
  - zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym (22 zadania);
  - zwiększanie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej osób uzależnionych od alkoholu lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia (16 zadań);

- zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym (13 zadań);
- podejmowanie działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie (5 zadań).

Podsumowanie

Przedstawione działania samorządu województwa, wybranych instytucji oraz jednostek w zakresie zminimalizowania skali zjawiska uzależnień w województwie lubuskim stanowią inspirację do kontynuowania przedsięwzięć w tym zakresie w kolejnych latach, w ramach wyznaczonych kierunków działań.

Działania podejmowane przez samorządy lokalne w ostatnich latach realizowane były w różnym stopniu:

- w zakresie promocji zdrowia dotyczyły głównie kampanii edukacyjnych związanych z ryzykiem szkód wynikających z używania substancji psychoaktywnych dla konsumentów i ich otoczenia;
- z zakresu szkolenia kadr - podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (w 2019r. w znacznie mniejszym stopniu, niż w roku poprzednim);
- z zakresu profilaktyki – najczęściej w obszarze profilaktyki uniwersalnej, rzadziej selektywnej, a zupełnie sporadycznie – wskazującej;
- z zakresu redukcji szkód, rehabilitacji (readaptacji, reintegracji) zdrowotnej, społecznej i zawodowej najczęściej w obszarach związanych ze zwiększaniem dostępności i podniesieniem jakości specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnień, wspieraniem działalności środowisk abstynenckich, zwiększaniem dostępności i podniesieniem jakości pomocy dla członków rodzin z problemem uzależnień.

W nieznacznym zakresie realizowane były zadania związane z podejmowaniem działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zwiększył się tak zakres rekomendowanych programów profilaktyki uniwersalnej, jak i nakład środków finansowych przeznaczonych na ich realizację. Zmniejszyła się natomiast liczba programów rekomendowanych związanych z realizacją profilaktyki selektywnej i wskazującej, oraz środki finansowe przeznaczone na ich realizację.

Nowy Program stwarza szansę na realizację wszystkich celów operacyjnych w stopniu odpowiadającym potrzebom, wynikającym z analizy działań podejmowanych w ostatnich latach, jak i z diagnozy przedstawionej w poprzednich rozdziałach.

6. Cele, działania, wskaźniki oraz adresaci i realizatorzy

Wykorzystane w diagnozie problemu uzależnień w województwie lubuskim wyniki badań, dane statystyczne oraz dokumenty źródłowe pozwoliły rozpoznać skalę tego zjawiska, a także wyznaczyć priorytetowe kierunki działań w naszym regionie.

6.1. Cele działania i wskaźniki Programu

Celem programu jest ograniczenie szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych⁵⁶ i zaburzeń behawioralnych⁵⁷ w województwie lubuskim.

Program będzie realizowany w zakresie 4 celów strategicznych:

- ❖ Cel strategiczny 1. Promocja zdrowia i szkolenie kadr
- ❖ Cel strategiczny 2. Profilaktyka
- ❖ Cel strategiczny 3. Redukcja szkód, rehabilitacja (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa
- ❖ Cel strategiczny 4. Diagnoza i monitoring problemów uzależnień

Cel strategiczny 1. Promocja zdrowia i szkolenie kadr

Cel operacyjny 1.1.

Wzmocnienie polityki prozdrowotnej związanej z ograniczaniem używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych oraz problemów z nich wynikających – podniesienie rangi profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień we wszystkich obszarach życia społecznego

Wskaźniki osiągnięcia celu 1.1.

1. Wydatki na cele prozdrowotne związane z ograniczeniem używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych oraz problemów z nich wynikających w proporcji do innych wydatków samorządowych.
2. Liczba osób i podmiotów współpracujących/działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w środowiskach lokalnych w celu ograniczenia używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych oraz problemów z nich wynikających.

---

⁵⁶ Przez substancje psychoaktywne należy rozumieć alkohol i inne niż alkohol substancje jak: narkotyki, leki, dopalacze, tytoń.

⁵⁷ Przez zaburzenia behawioralne należy rozumieć: hazard, problemowe korzystanie z nowych technologii cyfrowych, kompulsywne kupowanie i uprawianie ćwiczeń fizycznych oraz inne formy zaburzeń (nałogi) nie związane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych a z niekontrolowanym wykonywaniem pewnych czynności.

Działania

1. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji dla przedstawicieli samorządów lokalnych, stowarzyszeń działających na rzecz profilaktyki uzależnień oraz członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, mających na celu podniesienia poziomu i ujednoczenia wiedzy, kompetencji, umiejętności osób pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w społecznościach lokalnych.
2. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii, dotyczących ryzyka szkód wynikających z używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych dla Lubuszan i ich otoczenia.
3. Wspieranie inicjatyw edukacyjnych na temat działania substancji psychoaktywnych na organizm i ryzyka szkód w kontekście prowadzenia pojazdów pod wpływem substancji psychoaktywnych.
4. Inicjowanie i rozwijanie współpracy pomiędzy podmiotami i osobami działającymi na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w środowiskach lokalnych, mających na celu wymianę doświadczeń i promocję dobrych praktyk.

Wskaźniki do działań

1. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych (w tym konferencji i szkoleń) dla przedstawicieli samorządów lokalnych, stowarzyszeń działających na rzecz profilaktyki uzależnień oraz członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, mających na celu podniesienie poziomu i ujednoczenie wiedzy, kompetencji i umiejętności osób pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w społecznościach lokalnych.
2. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii, dotyczących ryzyka szkód wynikających z używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych dla użytkowników i ich otoczenia.
3. Liczba podmiotów, podejmujących inicjatywy edukacyjne na temat działania substancji psychoaktywnych na organizm i ryzyka szkód w kontekście prowadzenia pojazdów, które uzyskały wsparcie.
4. Liczba działań służących rozwijaniu współpracy pomiędzy podmiotami i osobami działającymi na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w środowiskach lokalnych.

Cel operacyjny 1.2.

Zwiększenie częstości zachowań prozdrowotnych i wzmocnienie przekonań prozdrowotnych

Wskaźniki osiągnięcia celu 1.2.

1. Aktywność mieszkańców w prozdrowotnych działaniach informacyjno-edukacyjnych związanych z przeciwdziałaniem używania substancji psychoaktywnych i zaburzeniami behawioralnymi oraz przemocy w rodzinie.
2. Liczba osób, które skorzystały z edukacji zdrowotnej w zakresie ograniczania następstw zdrowotnych spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych i przejawiających zaburzenia behawioralne.

Działania

1. Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających z używania substancji psychoaktywnych i przejawiających zaburzenia behawioralne dla osób w różnym wieku.
2. Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących szkodliwości picia alkoholu w okresie ciąży oraz następstw w postaci zespołu FASD oraz negatywnych następstw używania substancji innych niż alkohol.
3. Prowadzenie działań edukacyjnych adresowanych do różnych grup wiekowych i społecznych.
4. Organizowanie lub współorganizowanie działań edukacyjnych w tym kampanii adresowanych do dzieci i młodzieży zachęcających do zachowania przez nich abstynencji.
5. Upowszechnienie alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego przez dzieci, młodzież i dorosłych, w tym promowanie czytelnictwa i aktywnych form rekreacji.
6. Tworzenie i upowszechnienie materiałów profilaktyczno-edukacyjnych na temat problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Wspieranie lub/i realizacja kampanii edukacyjnych na temat działania substancji psychoaktywnych na organizm człowieka i ryzyka szkód związanych z prowadzeniem pojazdów pod wpływem substancji psychoaktywnych adresowych do mieszkańców województwa lubuskiego, w tym dzieci i młodzieży.
8. Promocja i wsparcie działań edukacyjnych na temat problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych przez osoby starsze adresowanych do mieszkańców województwa lubuskiego.
9. Promocja i wsparcie działań edukacyjnych na temat problemów wynikających z nadmiernego korzystania z nowych technologii cyfrowych przez dzieci i młodzież oraz innych zachowań problemowych (hazard, zakupy, etc.).
10. Przygotowanie i upowszechnianie informacji na temat lokalnej oferty pomocy dla członków rodzin z problemem uzależnień i problemem przemocy (np. ulotki, informatory, publikacje, strony internetowe, ogłoszenia w mediach lokalnych).
11. Promocja rekomendowanych programów profilaktycznych opartych na dowodach naukowych oraz promocja Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego.

Wskaźniki do działań

1. Liczba działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających z używania substancji psychoaktywnych u osób w różnym wieku i przejawiających zaburzenia behawioralne.
2. Liczba działań edukacyjnych dotyczących szkodliwości picia alkoholu w okresie ciąży i następstw w postaci zespołu FASD oraz negatywnych konsekwencji używania substancji innych niż alkohol.
3. Liczba działań edukacyjnych adresowanych do dorosłych dotyczących używania substancji psychoaktywnych i nowych technologii cyfrowych przez dzieci i młodzież.
4. Liczba działań edukacyjnych, w tym kampanii, zaadresowanych do dzieci i młodzieży dotyczących zachowania przez nich abstynencji.
5. Liczba działań kierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, związanych z alternatywnymi sposobami spędzania czasu wolnego, w tym czytelnictwa i aktywnych form rekreacji.
6. Ewidencja wytworzonych materiałów profilaktyczno-edukacyjnych na temat problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, formy i zasięg (liczba odbiorców) upowszechniania.

7. Liczba zrealizowanych kampanii edukacyjnych na temat działania substancji psychoaktywnych na organizm człowieka i ryzyka szkód związanych z prowadzeniem pojazdów pod wpływem substancji psychoaktywnych adresowych do mieszkańców województwa lubuskiego.
8. Liczba działań edukacyjnych na temat problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych przez osoby starsze adresowanych do mieszkańców województwa lubuskiego.
9. Liczba działań edukacyjnych na temat problemów wynikających z nadmiernego korzystania z nowych technologii cyfrowych i innych zaburzeń behawioralnych (hazard, zakupy, etc.) przejawianych przez dzieci i młodzież
10. Formy i zasięg (liczba odbiorców) upowszechniania informacji na temat lokalnej oferty pomocy dla członków rodzin z problemem uzależnień i problemem przemocy (np. ulotki, informatory, publikacje, strony internetowe, ogłoszenia w mediach lokalnych).
11. Formy i zasięg (liczba odbiorców) promocji rekomendowanych programów profilaktycznych opartych na dowodach naukowych oraz promocji Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego.

Cel operacyjny 1.3.

Zwiększenie kompetencji i umiejętności osób pracujących w systemie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Wskaźnik osiągnięcia celu 1.3.

Udział osób zaangażowanych w: działania dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szkoleniach, konferencjach i innych formach doskonalących kompetencje zawodowe i umiejętności z tego zakresu.

Działania

1. Prowadzenie szkoleń z zakresu wdrażania w środowisku lokalnym, w szczególności w szkołach, rekomendowanych programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.
2. Prowadzenie szkoleń dla pracowników lecznictwa odwykowego zwiększających ich kompetencje i umiejętności zawodowe, w tym z zakresu pracy z parą i z rodziną.
3. Prowadzenie szkoleń z zakresu diagnostyki i terapii oraz umiejętności pomocy dzieciom z FAS/FASD i ich rodzinom.
4. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym: szkoleń, konferencji i warsztatów w obszarze terapii uzależnień dla osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie skutecznych oddziaływań profilaktycznych, pracy z dzieckiem z rodziny z problemem uzależnień i problemem przemocy.
5. Wspieranie superwizji dla pracowników lecznictwa odwykowego.
6. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym: realizacji procedury Niebieskie Karty, pracy z osobą doświadczającą przemocy i stosującą przemoc w rodzinie.
7. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń dla kandydatów na kierowców oraz kierowców, w zakresie przestrzegania zakazu prowadzenia pojazdów pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Wskaźniki do działań

1. Liczba szkoleń z zakresu wdrażania w środowisku lokalnym, w szczególności w szkołach, rekomendowanych programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.
2. Liczba szkoleń dla pracowników leczenia odwykowego zwiększających ich kompetencje i umiejętności zawodowe, w tym z zakresu pracy z parą i rodziną.
3. Liczba szkoleń z zakresu diagnostyki, terapii oraz umiejętności pomocy dzieciom z FAS/FASD i ich rodzinom.
4. Liczba: szkoleń, konferencji i warsztatów z zakresu profilaktyki używania substancji psychoaktywnych i leczenia uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy dla profesjonalistów pracujących w systemie pomocy dzieciom i młodzieży oraz osobom z problemem uzależnień i ich rodzinom.
5. Liczba supervizji dla pracowników leczenia odwykowego.
6. Liczba działań edukacyjnych, w tym szkoleń i konferencji, dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji procedury Niebieskie Karty, pracy z osobą doświadczającą przemocy i stosującą przemoc w rodzinie.
7. Liczba działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń dla kandydatów na kierowców oraz kierowców, w zakresie przestrzegania zakazu prowadzenia pojazdów pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Cel strategiczny 2. Profilaktyka

Cel operacyjny 2.1.

Ograniczenie używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych oraz czynników zwiększających ryzyko sięgania po substancje psychoaktywne i zagrażające zdrowiu czynności w populacji Lubuszan

Wskaźniki osiągnięcia celu 2.1.

1. Działania edukacyjne i profilaktyczne mające na celu ograniczenie użycia substancji psychoaktywnych (częstość/iłość) i zaburzeń behawioralnych wśród uczniów w województwie lubuskim.
2. Działania edukacyjne i profilaktyczne mające na celu ograniczenie użycia substancji psychoaktywnych (częstość/iłość) i zaburzeń behawioralnych wśród dorosłych mieszkańców województwa lubuskiego.

Działania

1. Prowadzenie działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń adresowanych do sprzedawców napojów alkoholowych i właścicieli punktów sprzedaży, mających na celu ograniczanie sprzedaży napojów alkoholowych osobom poniżej 18 roku życia.

2. Wspieranie i upowszechnianie programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
3. Dofinansowanie specjalistycznych szkoleń dla kadry realizującej rekomendowane programy profilaktyki uniwersalnej.
4. Wspieranie i realizacja programów z zakresu profilaktyki uniwersalnej prowadzonych w miejscu pracy.
5. Wspieranie i realizacja programów profilaktycznych kształtujących umiejętności wychowawcze i pozytywne relacje rodzinne dla rodziców/ opiekunów i wychowawców dzieci i młodzieży.

Wskaźniki do działań

1. Liczba działań edukacyjnych, w tym wspieranie szkoleń adresowanych do sprzedawców napojów alkoholowych i właścicieli punktów sprzedaży, mających na celu ograniczanie sprzedaży napojów alkoholowych osobom poniżej 18 roku życia.
2. Liczba programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, realizowanych w województwie lubuskim.
3. Wysokość dofinansowania specjalistycznych szkoleń dla kadry realizującej oraz liczba przeszkolonych osób.
4. Liczba programów z zakresu profilaktyki uniwersalnej prowadzonych w miejscu pracy.
5. Liczba programów profilaktycznych kształtujących umiejętności wychowawcze i pozytywne relacje rodzinne dla rodziców/ opiekunów i wychowawców dzieci i młodzieży.

Cel operacyjny 2.2.

Ograniczenie używania substancji psychoaktywnych i zaburzeń behawioralnych oraz czynników zwieszających ryzyko sięgania po substancje psychoaktywne i zagrażających zdrowiu czynności w grupach podwyższonego ryzyka

Wskaźnik osiągnięcia celu 2.2.

Rozpowszechnienie działań zmniejszających ryzyko używania substancji psychoaktywnych i zagrażających zdrowiu czynności w grupach podwyższonego ryzyka.

Działania

1. Wspieranie i upowszechnianie programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
2. Dofinansowanie specjalistycznych szkoleń dla kadry przygotowującej się do realizacji rekomendowanych programów z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej.

3. Wspieranie programów socjoterapii oraz pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem uzależnień i/lub programów opiekuńczo-wychowawczych oraz spotkań konsultacyjnych dla ich opiekunów i rodziców.
4. Wspieranie działalności świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych, klubów młodzieżowych ze szczególnym uwzględnieniem realizacji programów socjoterapii dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem uzależnień i/lub programów opiekuńczo-wychowawczych.
5. Wspieranie organizacji wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin z problemem uzależnień połączona z programem profilaktycznym lub socjoterapeutycznym.
6. Wspieranie realizacji programów przeciwdziałających przemocy w rodzinie, szczególnie z problemem alkoholowym.
7. Wspieranie realizacji programów adresowanych do dorosłych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (tzw. DDA).
8. Wspieranie i realizacja programów z zakresu profilaktyki selektywnej prowadzonych w miejscu pracy.
9. Wspieranie profilaktyki FASD i FAS.
10. Wspieranie programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji wobec osób ryzykownie używających substancji psychoaktywnych, w tym grup specyficznych: młodzieży, kobiet i seniorów.
11. Wspieranie programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji wobec dzieci ryzykownie korzystających z nowych technologii cyfrowych.

Wskaźniki do działań

1. Liczba realizowanych programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej, w szczególności programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, w tym programów profilaktyki selektywnej adresowanej do dzieci, młodzieży i osób dorosłych.
2. Wysokość dofinansowania specjalistycznych szkoleń dla kadry przygotowującej się do realizacji i liczba przeszkolonych osób.
3. Liczba realizowanych programów socjoterapii oraz pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem uzależnień i/lub programów opiekuńczo-wychowawczych oraz spotkań konsultacyjnych dla ich opiekunów i rodziców, a także liczba osób uczestniczących.
4. Liczba działających świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych, klubów młodzieżowych ze szczególnym uwzględnieniem tych, które realizują programy socjoterapii dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem uzależnień i/lub programy opiekuńczo-wychowawcze.
5. Liczba zorganizowanych kolonii i obozów dla dzieci z rodzin z problemem uzależnień połączona z programem profilaktycznym lub socjoterapeutycznym, a także liczba osób uczestniczących.
6. Liczba zrealizowanych programów przeciwdziałających przemocy w rodzinie, szczególnie z problemem alkoholowym.
7. Liczba zrealizowanych programów adresowanych do dorosłych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym (tzw. DDA).
8. Liczba zrealizowanych programów z zakresu profilaktyki selektywnej prowadzonych w miejscu pracy.

9. Liczba działań z zakresu profilaktyki FASD i FAS, a także liczba osób uczestniczących.
10. Liczba działań wspierających programy wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji wobec osób ryzykownie używających substancji psychoaktywnych w tym grup specyficznych: młodzieży, kobiet i seniorów.
11. Liczba działań wspierających programy wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji wobec dzieci ryzykownie korzystających z nowych technologii cyfrowych.

Cel strategiczny 3. Redukcja szkód, rehabilitacja (readaptacja, reintegracja) zdrowotna, społeczna i zawodowa

Cel operacyjny 3.1.

Poprawa jakości (rozwijanie i doskonalenie) infrastruktury systemu leczenia i terapii osób szkodliwie używających substancji psychoaktywnych i przejawiających zaburzenia behawioralne, uzależnionych od substancji i czynności oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.1.

Aktywność w zakresie poprawy infrastruktury podmiotów działających w obszarze leczenia i terapii uzależnień

Działania

1. Zwiększenie dostępności i poprawy jakości leczenia osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych i uzależnionych behawioralnie oraz osób współuzależnionych.
2. Poprawa infrastruktury podmiotów leczniczych działających w obszarze leczenia uzależnień, w tym remonty i doposażenie.
3. Zwiększenie dostępności (miejsc i łóżek) detoksykacji oraz leczenia zespołów abstynencyjnych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
4. Zwiększenie dostępności terapii uzależnień dla grup specyficznych, jak: młodzież, kobiety, osoby z tzw. „podwójną diagnozą”, osoby opuszczające zakłady karne.
5. Zwiększenie dostępności kompleksowej terapii dla dzieci uzależnionych behawioralnie i ich rodzin.
6. Zwiększenie dostępności do różnorodnych form terapii osób uzależnionych oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych.
7. Wspieranie oferty działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.
8. Wspieranie i inicjowanie oferty pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, używających substancji psychoaktywnych i wykazujących problemowe zaburzenia behawioralne oraz dla pacjentów z „podwójną diagnozą”.

Wskaźniki do działań

1. Liczba miejsc prowadzących terapię osób uzależnionych oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych, zgodnie ze standardami jakości terapii uzależnień.
2. Wysokość środków przeznaczonych na poprawę infrastruktury podmiotów leczniczych działających w obszarze leczenia uzależnień, w tym na remonty i wyposażenie.
3. Liczba miejsc i łóżek detoksykacji oraz leczenia zespołów abstynencyjnych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
4. Liczba programów i osób objętych terapią leczenia uzależnień z grup specyficznych, jak: młodzież, kobiety, osoby z tzw. „podwójną diagnozą” oraz osoby opuszczające zakłady karne.
5. Liczba miejsc kompleksowej terapii dla dzieci uzależnionych behawioralnie i ich rodzin.
6. Liczba osób, które skorzystały z różnorodnych form terapii dla osób uzależnionych oraz osób z ich najbliższego otoczenia, w tym współuzależnionych.
7. Liczba działań interwencyjnych i edukacyjnych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.
8. Liczba ofert pomocy dla osób z niepełnosprawnościami używającymi problemowo substancje psychoaktywne i wykazujących problemowe zaburzenia behawioralne oraz dla pacjentów z „podwójną diagnozą”.

Cel operacyjny 3.2.

Poprawa jakości pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, a także osobom stosującym przemoc, w szczególności w związku z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.2.

Aktywność na rzecz poprawy jakości pomocy osobom doświadczającym przemocy i osobom stosującym przemoc, w szczególności w związku z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych.

Działania

1. Wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności i podniesienia jakości pomocy, w tym pomocy prawnej, dla osób doznających przemocy w rodzinie w związku z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych przez członka/członków rodziny.
2. Wspieranie działań na rzecz upowszechniania programów i metod pomocy psychologicznej, terapeutycznej i samopomocy osobom dorosłym i dzieciom z rodzin z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych, w tym ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinach z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych.
3. Wspieranie działań na rzecz doskonalenia metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w rodzinach z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych.
4. Promowanie upowszechniania standardów interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych.

5. Wspieranie działań na rzecz upowszechniania wytycznych do realizacji działań interwencyjnych, psychologicznych oraz oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych stosujących przemoc wobec najbliższych.
6. Wspieranie inicjatyw wdrażających i realizujących programy interwencyjne, psychologiczne i edukacyjno-korekcyjne dla sprawców przemocy w rodzinie z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych.
7. Wspieranie działań na rzecz doskonalenia metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”.

Wskaźniki do działań

1. Liczba działań na rzecz upowszechniania i podniesienia jakości pomocy, w tym pomocy prawnej dla osób doznających przemocy w rodzinie w związku z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych przez członka/członków rodziny.
2. Liczba działań na rzecz upowszechniania programów i metod pomocy psychologicznej, terapeutycznej i samopomocy osobom dorosłym i dzieciom z rodzin z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych, w tym ofiarom i sprawcom przemocy.
3. Liczba interwencji z wykorzystaniem nowoczesnych metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w: policji, pomocy, w tym społecznej, ochronie zdrowia, oświacie, gminnych komisjach rozwiązywania problemów alkoholowych.
4. Liczba działań pracy interdyscyplinarnej podejmowanej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie z problemowym używaniem substancji psychoaktywnych.
5. Liczba podmiotów, które prowadzą programy edukacyjno-korekcyjne i psychologiczne dla sprawców przemocy w rodzinie.
6. Liczba osób objętych działaniami i programami interwencyjnymi, psychologicznymi i edukacyjno-korekcyjnymi.
7. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na dofinansowanie działań i programów na rzecz doskonalenia metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”.

Cel operacyjny 3.3.

Zwiększenie dostępności i jakości wsparcia w zakresie rehabilitacji oraz reintegracji dla osób uzależnionych

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.3.

Liczba osób korzystających z pomocy rehabilitacyjnej i reintegracyjnej dla osób uzależnionych, które podjęły/planują podjąć aktywność zawodową, edukacyjną i społeczną.

Działania

1. Zwiększenie oferty działań zmierzających do aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej osób uzależnionych lub zwiększenie dostępności do istniejących form wsparcia –

wspieranie lub tworzenie nowych (w zależności od potrzeb) Centrów Integracji Społecznej oraz Klubów Integracji Społecznej.

2. Zwiększenie dostępności mieszkań socjalnych/readaptacyjnych i hosteli dla osób uzależnionych po ukończonym leczeniu.
3. Inicjowanie i wspieranie działalności środowisk abstynenckich w województwie lubuskim w zakresie inicjatyw edukacyjnych promujących styl życia wolny od uzależnień.
4. Wspieranie szkoleń dla przedstawicieli różnych środowisk w celu budowania wspólnej, kompleksowej strategii reintegracji społecznej i zawodowej dla osób uzależnionych.

Wskaźniki do działań

1. Liczba działań zmierzających do aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej osób uzależnionych oraz liczba działań zwiększających dostępność do istniejących form wsparcia w zakresie reintegracji zawodowej, edukacyjnej i społecznej.
2. Liczba mieszkań socjalnych/readaptacyjnych i hosteli dla osób uzależnionych po ukończonym leczeniu oraz wysokość środków finansowych przeznaczonych na ten cel.
3. Liczba działających organizacji abstynenckich w województwie lubuskim oraz liczba inicjatyw edukacyjnych promujących styl życia wolny od uzależnień.
4. Liczba szkoleń dla przedstawicieli różnych środowisk w celu budowania wspólnej, kompleksowej strategii reintegracji społecznej i zawodowej dla osób uzależnionych.

Cel operacyjny 3.4.

Zwiększenie świadomości w zakresie ryzyka związanego z wypadkami w ruchu drogowym w związku z używaniem substancji psychoaktywnych

Wskaźnik osiągnięcia celu 3.4.

Inicjatywy podejmowane w celu podniesienia wiedzy i kształtowania postaw Lubuszan wobec ryzyka związanego z wypadkami w ruchu drogowym w związku z używaniem substancji psychoaktywnych.

Działania

1. Wspieranie lub/i realizacja programów psychokorekcyjnych dla kierowców osadzonych w instytucjach penitencjarnych (aresztach śledczych/zakładach karnych), którzy stracili prawo jazdy w związku z prowadzeniem pojazdu po użyciu substancji psychoaktywnych.
2. Wspieranie lub/i realizacja programów edukacyjnych/psychokorekcyjnych dla świadków/pasażerów kierowców skazanych prawomocnym wyrokiem za jazdę po użyciu substancji psychoaktywnych.

Wskaźniki do działań

1. Liczba zrealizowanych programów psychokorekcyjnych dla kierowców osadzonych w aresztach śledczych i zakładach karnych, którzy stracili prawo jazdy w związku z prowadzeniem po użyciu substancji psychoaktywnych.

2. Liczba zrealizowanych programów edukacyjnych/ psychokorekcyjnych dla świadków/pasażerów kierowców skazanych prawomocnym wyrokiem za jazdę po użyciu substancji psychoaktywnych.

Cel strategiczny 4. Diagnoza i monitoring problemów uzależnień

Cel operacyjny 4.1.

Analiza problemu uzależnień i przemocy w rodzinie oraz zasobów w zakresie pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom w województwie lubuskim

Wskaźnik osiągnięcia celu 4.1.

Wieloaspektowość raportów/badań analitycznych dotyczących problemu uzależnień i związanych z przemocą w rodzinie oraz zasobów w zakresie pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom w województwie lubuskim.

Działania

1. Inicjowanie i wspieranie badań dotyczących skali zjawiska uzależnień i problemów z nich wynikających, w tym przemocy w rodzinie.
2. Inicjowanie i wspieranie badań dotyczących czynników ryzyka i czynników chroniących związanych ze zjawiskiem uzależnień i przemocą w rodzinie
3. Zbieranie i opracowywanie danych statystycznych dotyczących rozpowszechnienia różnych form uzależnień i związanych z nimi problemów oraz stanu leczenia odwykowego na terenie województwa lubuskiego przy współpracy z podmiotami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień.
4. Współpraca z samorządami, instytucjami rządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w zakresie danych o stanie problemów uzależnień oraz zasobach pomocowych na terenie województwa lubuskiego.

Wskaźniki do działań

1. Liczba zrealizowanych badań dotyczących skali uzależnień i problemów z nich wynikających, w tym przemocy w rodzinie.
2. Liczba zrealizowanych badań dotyczących czynników ryzyka i czynników chroniących związanych ze zjawiskiem uzależnień i przemocą w rodzinie.
3. Liczba pozyskanych danych statystycznych dotyczących rozpowszechnienia różnych form uzależnień i związanych z nimi problemów oraz stanu leczenia odwykowego na terenie województwa lubuskiego przy współpracy z podmiotami realizującymi zadania z zakresu rozwiązywania problemów uzależnień.
4. Ewidencja działań prowadzonych we współpracy z samorządami, instytucjami rządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w zakresie zbierania danych o stanie problemów uzależnień oraz zasobach pomocowych na terenie województwa lubuskiego.

6.2. Adresaci i realizatorzy Programu

Adresaci Programu

Z uwagi na duży zasięg i zagrożenia związane z problemem uzależnień Program adresowany jest do wszystkich mieszkańców województwa lubuskiego, bowiem celem działań realizowanych w ramach Programu jest zmniejszenie problemów oraz negatywnych następstw wynikających ze szkodliwego i problemowego używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych w całej populacji, a nie tylko w grupach podwyższonego ryzyka.

Realizatorzy

Nadzór nad prawidłową realizacją Programu będzie sprawował Zarząd Województwa Lubuskiego. Realizatorem Programu jest Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Z uwagi na to, że rozwiązywanie problemów uzależnień w województwie lubuskim wymaga współpracy wielu podmiotów działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, przy realizacji Programu zostanie podjęta **współpraca** z niżej wymienionymi podmiotami:

- organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom,
- jednostkami samorządu terytorialnego,
- jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej;
- podmiotami leczniczymi prowadzącymi działalność w zakresie profilaktyki, leczenia i terapii osób uzależnionych oraz ich rodzin,
- wojewódzkimi ośrodkami ruchu drogowego,
- placówkami oświaty,
- policją,
- organami wymiaru sprawiedliwości, jednostkami penitencjarnymi,
- Narodowym Funduszem Zdrowia,
- podmiotami ekonomii społecznej,
- uczelniami wyższymi, instytutami badawczymi, mediami.

6.3. Źródła finansowania Programu

Na realizację zadań wynikających z Programu przeznaczone są środki uzyskane zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z tytułu wydawania zezwoleń na

prowadzenie w kraju obrotu hurtowego napojami alkoholowymi do 18% zawartości alkoholu, ujęte w budżecie Samorządu Województwa Lubuskiego.

Finansowanie przez Samorząd Województwa Lubuskiego zadań objętych Programem zależne jest od wysokości środków finansowych w każdym roku budżetowym (mając na uwadze wysokość dochodów związanych z ww. zezwoleniami), dlatego też zachodzi konieczność corocznego, szczegółowego określenia planu zadań realizowanych w ramach Programu i związanych z tym wydatków na dany rok. Działania Programu będą finansowane też przez pozostałych partnerów/współrealizatorów tego Programu, a odrębne źródło finansowania zadań Programu mogą stanowić środki własne Województwa Lubuskiego oraz środki pozyskane z funduszy UE oraz inne źródła.

6.4. Monitoring i ewaluacja programu

Monitoring

Program będzie monitorowany poprzez coroczne raporty, uwzględniające analizy dostępnych wskaźników pozyskiwanych ze sprawozdań i raportów instytucji zaangażowanych w prowadzenie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w województwie lubuskim. Raporty będą przygotowywane przez Zarząd Województwa i przedkładane Sejmikowi Województwa w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.

Ewaluacja

Realizacja Programu będzie miała charakter ciągły, zatem nie przyporządkowuje się działań do poszczególnych lat jego obowiązywania. Program ma charakter otwarty i może być wzbogacony o nowe treści zgodnie z aktualnymi problemami, czy zmianami legislacyjnymi zachodzącymi w czasie jego obowiązywania.

Zakończenie

Odpowiednie kształtowanie polityki społecznej w regionie, w zakresie przeciwdziałania problemom wynikającym ze szkodliwego i problemowego używania substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych na płaszczyźnie wspierania działalności podmiotów III sektora oraz ekonomii społecznej i zakładów pracy, ma za zadanie skuteczne zminimalizowanie skali tego zjawiska.

Określone w Programie priorytety i działania mają na celu zmniejszenie rozmiarów problemu uzależnień poprzez szeroko rozumianą profilaktykę, leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych, a także ochronę ofiar przemocy w rodzinie z problemem używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych, jak i pomoc psychologiczną udzielaną jej sprawcom.

Założenia programowe zawierają również zadania w zakresie podniesienia wiedzy ogółu społeczeństwa, jak i nabycia nowych kwalifikacji zawodowych osób pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Minimalizacja szkód i zagrożeń zdrowotnych wynikających z używania substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych dzieci, młodzieży i dorosłych oraz poprawa stanu psychicznego i funkcjonowania społecznego osób uzależnionych, jak również poprawa jakości pomocy osobom dorosłym i dzieciom z rodzin z problemem uzależnień przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego.

Realizacja Programu wymaga udziału i współpracy wielu podmiotów oraz instytucji działających na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w województwie, co starano się uwzględnić w zestawieniu podmiotów realizujących Program.

Bibliografia

- Badania, Raporty 39 Serwis Informacyjny UZALEŻNIENIA nr 3 (91) 2020;
- Borucka A., Profilaktyka wskazująca i selektywna w szkole [W:] <http://www.swiatproblemow.pl/magazyn/styczeń-2017/>>Styczeń 2017; <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106043>;
- https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_151_19.PDF;
- https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2020/K_018_20.PDF;
- Cierpiałkowska L., Psychologia uzależnień, [w]: Grzegorzewska I., Cierpiałkowska L., Uzależnienia behawioralne, PWN, Warszawa 2018;
- <https://cinn.gov.pl/portal?id=1529183>;
- [https://www.cinn.gov.pl/Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019](https://www.cinn.gov.pl/Raport%20o%20stanie%20narkomanii%20w%20Polsce%202019);
- [https://www.cinn.gov.pl/Raport o stanie narkomanii w Polsce 2020](https://www.cinn.gov.pl/Raport%20o%20stanie%20narkomanii%20w%20Polsce%202020);
- <https://experior.ug.edu.pl/wp-content/uploads/Uzale%C5%BCnienie-od-zakup%C3%B3w-prze%C4%85d-bada%C5%84.pdf>;
- https://fundacja.orange.pl/files/user_files/EU_Kids_Online_2019_v2.pdf;
- https://jagiellonski.pl/files/other/POLSKA_ZALANA_PIWEM23.pdf;
- <https://www.kbpn.gov.pl/portal?id=106077>;
- Krzyżak-Szymańska E., Uzależnienia technologiczne wśród dzieci i młodzieży, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2018;
- <https://www.medonet.pl/narodowy-test-zdrowia-polakow/zyj-zdrowiej,picie-alkoholu---jak-wypadaja-polacy--nowy-raport-oecd,artykul,90827573.html>;
- Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019. Raport z badań, s. 328, Hazard_2019_raport_CBOS%20(4).pdf;
- <https://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>;
- <http://www.parpa.pl/index.php/szkody-zdrowotne-i-uzaleznienie/picie-ryzykowne-i-szkodliwe>;
- [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2018.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202018.pdf);
- [https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia 2019.pdf](https://www.parpa.pl/images/file/zestawienia%202019.pdf);
- <https://programyrekomendowane.pl/strony/o-systemie-rekomendacji,116>;
- Pyżalski, J., Zdrodowska A., Tomczyk Ł., Abramczuk K., Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM [online];
- Sierosławski J. (2020). Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r;

<https://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/zakupoholizm/zakupoholizm-po-polsku-kto-jest-najbardziej-zagrozony-uzaleznieniem-od-zakupow-wyniki-raportu-cbos>.

Spis tabel

Tabela 1. Spożycie alkoholu w litrach na jednego mieszkańca Polski.....	10
Tabela 2. Wartość alkoholu sprzedanego w Polsce, w tym w województwie lubuskim w 2020 roku (dane na dzień 10 września 2021r.)	19
Tabela 3. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych i liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w 2019 roku (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.).....	20
Tabela 4. Lokalne ograniczenia w sprzedaży napojów alkoholowych w Polsce w latach 2018 i 2019 – liczba gmin.....	21
Tabela 5. Przestępstwa z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w Polsce i w województwie lubuskim w latach 2015-2020 wg stanu na dzień 08 marca 2021 roku	23
Tabela 6. Postępowania wszczęte z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w Polsce i KWP w Gorzowie Wielkopolskim.....	24
Tabela 7. Liczba zgonów wg krajowej definicji (wskaźnik śmiertelności na 100 tys.) w 2018 roku w Polsce	25
Tabela 8. Liczba osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia w jednostkach Policji	85
Tabela 9. Wybrane kategorie przestępstw z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.....	86
Tabela 10. Łóżka i leczeni w stacjonarnych oddziałach leczenia uzależnień na terenie woj. lubuskiego w 2018 i 2019r.....	92
Tabela 11. Dotacje udzielone podległym szpitalom psychiatrycznym z budżetu województwa lubuskiego 2018-2021	110

Spis wykresów

Wykres 1. Spożycie alkoholu (litry czystego alkoholu) wśród dorosłych (wiek 15+), 2018 rok.....	9
Wykres 2. Spożycie alkoholu wśród Polaków. Narodowy Test Zdrowia Polaków 2021	10
Wykres 3. Najwięksi producenci piwa w Unii Europejskiej w 2020 roku.....	12
Wykres 4. Spożywanie alkoholu wśród respondentów [%].....	29
Wykres 5. Spożywanie alkoholu wśród mieszkańców w podziale na płeć [%].....	30
Wykres 6. Wiek respondentów, w którym pierwszy raz spożyli alkohol [%].....	30
Wykres 7. Spożywanie alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na wiek respondentów [%].....	31
Wykres 8. Rodzaj alkoholu spożywany w sytuacji ostatniego picia w podziale na płeć [%].....	32
Wykres 9. Ocena prawdopodobieństwa wystąpienia poszczególnych zachowań po spożyciu alkoholu [%]	33
Wykres 10. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu życia [%].....	34
Wykres 11. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni [%].....	34
Wykres 12. Ocena sytuacji „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na płeć [%].....	35
Wykres 13. Ocena stopnia spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży w podziale na płeć respondentów [%].....	35
Wykres 14. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na płeć [%].....	36
Wykres 15. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu w podziale na wiek respondentów [%].....	37
Wykres 16. Odsetek ludności spożywającej alkohol w 2019 r. [%].....	37
Wykres 17. Rodzaje najczęściej spożywanego alkoholu wśród Polaków w 2019 r. [%].....	38
Wykres 18. Palenie papierosów wśród respondentów [%].....	39
Wykres 19. Palenie papierosów wśród mieszkańców w podziale na płeć [%].....	39
Wykres 20. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni w podziale na wiek respondentów [%].....	40
Wykres 21. Używanie substancji psychoaktywnych przez respondentów w podziale na płeć [%].....	41
Wykres 22. Wiek respondentów, w których spróbowali pierwszy raz substancje psychoaktywne [%]....	42
Wykres 23. Powody zażywania substancji psychoaktywnych w opinii respondentów [%].....	43
Wykres 24. Używanie internetu w podziale na cel [%].....	44
Wykres 25. Korzystanie z telefonu i internetu [%].....	45
Wykres 26. Ocena respondentów na temat występowania hejtu w internecie w podziale na wiek [%]...45	45
Wykres 27. Częstotliwość obstawiania pieniędzy w grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy [%].....	46
Wykres 28. Wiek respondentów, w jakim pierwszy raz obstawili pieniądze w grach hazardowych [%]...47	47
Wykres 29. Wiek respondentów, w jakim pierwszy raz obstawili pieniądze w grach hazardowych w podziale na płeć [%].....	47
Wykres 30. Częstotliwość robienia zakupów, które wykraczają poza podstawowe potrzeby (zakupy dla przyjemności) [%].....	48
Wykres 31. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty [%].....	51

Wykres 32. Wskaźnik respondentów w podziale na powiaty i płeć [%]	52
Wykres 33. Wskaźnik respondentów w podziale na płeć w poszczególnych typach szkół [%].....	52
Wykres 34. Stopień zadowolenia z poszczególnych obszarów [%]	53
Wykres 35. Ocena stanu zadowolenia z sytuacji finansowej rodziny [%]	54
Wykres 36. Formy aktywności uczniów w czasie wolnym [%]	54
Wykres 37. Częstotliwość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	55
Wykres 38. Częstotliwość grania w gry na komputerze przez uczniów w podziale na powiaty [%]	56
Wykres 39. Częstotliwość aktywnego uprawiania sportu przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]...56	
Wykres 40. Częstotliwość czytania książek, prasy przez uczniów w podziale na typ szkoły [%]	57
Wykres 41. Częstotliwość wychodzenia z przyjaciółmi w czasie wolnym przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	58
Wykres 42. Ocena poświęcania więcej czasu na obowiązki niż spotkania z przyjaciółmi, hobby czy rozrywki [%]	59
Wykres 43. Spożywanie alkoholu wśród uczniów [%]	60
Wykres 44. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	60
Wykres 45. Spożywanie alkoholu wśród uczniów w podziale na płeć [%]	61
Wykres 46. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	61
Wykres 47. Spożycie alkoholu w ostatnim czasie przez uczniów w podziale na typ alkoholu i typ szkoły [%].....	62
Wykres 48. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w szkole podstawowej [%].....	63
Wykres 49. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w zasadniczej szkole zawodowej [%].....	63
Wykres 50. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w liceum [%].....	64
Wykres 51. Częstotliwość spożywania różnych alkoholi przez uczniów w technikum [%].....	64
Wykres 52. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	65
Wykres 53. Częstotliwość „upicia się” w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów w podziale na płeć [%].....	65
Wykres 54. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat spożywania alkoholu w ciąży [%].....	66
Wykres 55. Ocena uczniów w podziale na typ szkoły na temat prowadzenia samochodu pod wpływem alkoholu [%]	66
Wykres 56. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na płeć [%].....	67
Wykres 57. Palenie papierosów wśród uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	68
Wykres 58. Używanie substancji psychoaktywnych [%].....	69
Wykres 59. Zażywanie substancji psychoaktywnych przez uczniów szkoły podstawowej [%].....	70
Wykres 60. Częstotliwość używania internetu przez uczniów ze względu na cel w podziale na płeć [%].....	71
Wykres 61. Częstotliwość obstawiania pieniędzy w różnych grach w ciągu ostatnich 12 miesięcy [%]	72

Wykres 62. Wiek osób, które po raz pierwszy obstawiły pieniądze w grach hazardowych [%].....	73
Wykres 63. Rodzaje gier hazardowych, w które najczęściej grają uczniowie [%].....	73
Wykres 64. Częstotliwość grania na automatach (w których można wygrać pieniądze) przez uczniów w podziale na typ szkoły [%].....	74
Wykres 65. Ocena sytuacji związanych z robieniem zakupów przez uczniów w podziale na płeć [%]...	75
Wykres 66. Liczba ujawnionych kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim	83
Wykres 67. Liczba wypadków spowodowanych przez kierujących pod wpływem alkoholu w województwie lubuskim.....	83
Wykres 68. Stan trzeźwości osób w 2019 roku, wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie	84
Wykres 69. Nietrzeźwi sprawcy przemocy w 2019 roku.....	84
Wykres 70. Zatrzymani w izbach wytrzeźwień w województwie lubuskim 2018-2021	85
Wykres 71. Liczba przestępstw narkotykowych stwierdzonych na terenie województwa lubuskiego w latach 2018-2020	86
Wykres 72. Wydane i wykonywane orzeczenia sądów rejonowych w zakresie przymusowego poddania się leczeniu odwykowemu w latach 2018-2020.....	88
Wykres 73. Świadczenia udzielone przez ośrodki pomocy społecznej w związku z uzależnieniem od alkoholu i narkotyków w latach 2018-2020.....	89
Wykres 74. Wsparcie osób w związku z problemem alkoholowym i narkotykowym w latach 2018-2020 [%]	90
Wykres 75. Płeć korzystających z pomocy GOPS	91
Wykres 76. Wiek mężczyzn korzystających z pomocy GOPS	91
Wykres 77. Liczba udzielonych porad w poradniach leczenia uzależnień.....	93
Wykres 78. Liczba osób leczonych w związku z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu ze względu na wiek.....	94
Wykres 79. Liczba osób leczonych w związku z używaniem substancji psychoaktywnych ze względu na wiek.....	95
Wykres 80 . Osoby leczone z powodu współuzależnienia w 2018 i 2019r. ze względu na płeć.....	95
Wykres 81. Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu na tle innych schorzeń psychicznych.....	96
Wykres 82. Osoby leczone w związku z uzależnieniem od tytoniu ze względu na płeć.....	97